

TÜRK İS

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU YAYIN ORGANI

ISSN 1300-6643

OCAK - ŞUBAT 1999 • SAYI : 332

8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ KUTLU OLSUN

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU
Aylık Yayın Organı

TÜRK-İŞ YÖNETİM KURULU

Bayram MERAL
Genel Başkan

Şemsi DENİZER
Genel Sekreter

Sabri ÖZDEŞ
Genel Mali Sekreter

Salih KILIÇ
Genel Eğitim Sekreteri

Tamer ERALAN
Genel Teşkilatlandırma Sekreteri

SAHİBİ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU
TÜRK-İŞ ADINA
Genel Başkan
BAYRAM MERAL

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
ENİS BAĞDADIÖĞLU

YAYINI HAZIRLAYANLAR
HASAN TAHSİN BENLİ
ÖZCAN KARABULUT

FOTOĞRAFLAR
NECDET UZMAN

YÖNETİM YERİ

TÜRK-İŞ Genel Merkezi
Bayındır Sk. No: 10
Yenişehir / ANKARA
Tel : 433 31 25 (4 Hat) (Santral)
Fax : 433 68 09 - 433 85 80
Basın Bürosu : 433 38 24

Dergimizde yayınlanan yazılar yazarların
düşüncesini yansıtır.

ABONE

Yurtiçi 6 aylık 40.000.- TL., Yıllık 80.000.- TL.
Yurtdışı 6 aylık 60.000.- TL., Yıllık 120.000.- TL.

**DERGİMİZ BASIN AHLAK
YASALARINA UYAR**

Dizgi - Baskı :

DEMİRCİOĞLU MATBAACILIK
Tel: 433 36 38 - Telefax: 434 14 71 • ANKARA

BASKI TARİHİ : 15.03.1999

AYIN İÇİNDEN

Çankaya Belediye Başkanı Doğan Taşdelen 26 Ocak 1999 günü, 1999 yerel seçimleri için destek ziyaretleri kapsamında TÜRK-İŞ Genel Merkezi'ni ziyaret etti.

OECD Heyeti ülkemizdeki ekonomik kriz ve diğer konuları görüşmek üzere 12 Şubat 1999 günü TÜRK-İŞ Genel Merkezi'ni ziyaret ederek Genel Sekreter Şemsi Denizer'den bilgi aldı.

İzmir'de bulunan Aktif Emekli Kadınlar Derneği yöneticileri 27 Ocak 1999 günü TÜRK-İŞ Genel Merkezi'ni ziyaret etti.

BAŞKANDAN

BAYRAM MERAL
TÜRK-İŞ
GENEL BAŞKANI

TÜRK-İŞ KARARLI BİR ÇİZGİ İZLEMEDİR

Türkiye, 1999 yılına, bölücü terör örgütünün yok edilmesi doğrultusunda son derece büyük bir başarıyla başladı. Terör örgütü elebaşının büyük bir operasyonla Türkiye'ye getirilmesiyle ülkemizin her yöresini bir sevinç dalgası kapladı. Bölücü terör örgütü darbe üzerine darbe yedi. Bize bu sevinci yaşatan Türk Silahlı Kuvvetleri'ne ve diğer güvenlik güçlerimize şükranlarımızı sunuyoruz.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin her geçen gün daha da artan gücü hepimizi sevindirmektedir. Dileğimiz, Devletimizin başkanlarının, günlük siyasette malzeme olarak kullanılmamasıdır.

Kamu kesiminde 500 bin dolayında üyemizin toplu sözleşme görüşmeleri sürmektedir. TÜRK-İŞ, ülkemizdeki ekonomik ve siyasal krizin bir sosyal krize yol açmaması için büyük özen göstermekte, ülkemizin ve halkımızın huzurunu her şeyin üstünde tutmaktadır. Ancak, TÜRK-İŞ'in bu geleneksel tutumundaki iyi niyetin Hükümetçe gerektiği gibi değerlendirildiğini söylemek mümkün değildir.

TÜRK-İŞ, 1997 yılında ülkemizde siyasi sorunların parlamenter demokratik düzen temelinde çözülmesi için büyük çaba göstermiş, sonuç alınmasında belirleyici katkıda bulunmuştur. Bu süreçte, Sayın Mesut Yılmaz, kamu kesimindeki işçilerin 1997 toplu sözleşmelerinde aylık eşel mobil uygulamasından meydana gelen 346 trilyon liralık kaybının önlenmesi sözünü vermiştir.

TÜRK-İŞ, 1999 kamu kesimi toplu sözleşmelerinde son derece makul bir teklif hazırlamış, ülkemizdeki krizlere bir de sosyal kriz eklenmemesi için gereken çabayı ve özveriği göstermiştir. Ancak, kamu kesiminde toplu iş sözleşmelerini herhangi bir gerginlik olmaksızın sonuçlandırma girişimlerimiz, Mart ayı başlarına

kadar istenilen sonuca ulaşılmasını sağlamamıştır.

TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu ve Kamu Koordinasyon Kurulu, IMF ile değil, bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'nin milletimizin egemenliğini temsil eden yüce Parlamento'nun göreve getirdiği Hükümetimiz ile görüşme yapmaktadır. Devletimizin uluslararası ilişkileri tabii ki önemlidir. Ancak bu ilişkiler milletimizin egemenliğine zarar getirecek biçimde gelişmemelidir.

Kamu kesimi toplu sözleşme görüşmelerinde TÜRK-İŞ'in makul talepleri ile Hükümetin önerileri arasındaki fark büyük değildir. Hükümetlerin işçilere ve memurlara ait zorunlu tasarruf fonundaki parayı yüzde 5'lik bir faizle nemalandırması sonucunda cebimizden alınan para, aramızdaki farkın kat kat fazlasıdır.

Borç ödemelerini aksatmaktan sürdüren ve toplumun diğer kesimlerine önemli kaynaklar aktaran Hükümet, ülkemizi ayakta tutan en önemli güçlerden biri olan işçi sınıfımıza da gereken önemi vermemiştir.

TÜRK-İŞ siyasi partilerden bağımsızdır. TÜRK-İŞ'in hiçbir siyasi partiye borcu yoktur. Başta Genel Başkan olmak üzere, TÜRK-İŞ'in yöneticileri, iktidardaki siyasi partinin milletvekili teklifini, kamu kesimi toplu sözleşmelerinin TÜRK-İŞ'in istediği biçimde imzalanmaması nedeniyle, kabul etmemişlerdir. TÜRK-İŞ, yüce Parlamentomuzda temsil edilen siyasi partilerin aday listelerinden işçi ve sendikacı adayların sistemli bir biçimde dışlanmasını da değerlendirecektir.

TÜRK-İŞ sorunlar karşısında her zaman kararlı ve soğukkanlı davranmış, gerekli gördüğü anda işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin gücünü hissettirmiş ve göstermiştir. TÜRK-İŞ'in bu geleneksel çizgisi günümüzde de devam etmektedir ve edecektir.

EKONOMİK ve SOSYAL KONSEY TOPLANDI

ECEVİT :

Toplumsal uzlaşma ve dayanışma ile bütün sorunları aşacağız.

MERAL :

Krizin faturası işçilere çıktı. İşten çıkarılanlar geri alınmalıdır.

Ekonomik ve Sosyal Konsey 8-9 Şubat 1999 tarihlerinde Başbakan Bülent Ecevit'in başkanlığında toplandı. Toplantıya TÜRK-İŞ'i temsilen Genel Başkan Bayram Meral ve Genel Sekreter Şemsi Denizler katıldı.

Toplantı öncesi kısa bir açıklama yapan Başbakan Bülent Ecevit, Türkiye'nin iki yıldan beri dünyada yaşanan ekonomik krizin etkilerini taşıdığını belirterek, "Ama çok şükür ki Türkiye krize sürüklenmedi" dedi. Bazı sektörlerde krizin yoğun şekilde hissedildiğine dikkat çeken Ecevit, "Krizin etkileri alt sektörlerde de yansıdı. Biz alacağımız tedbirlerle sadece girişimcilere değil, işçilere de yardımcı olacağız" diye konuştu.

Dünyada ESK çalışmalarıyla ilgili başarılı örneklerin yaşandığını da söyleyen Ecevit, "Türkiye'de daha önceki ESK toplantılarında sadece bilgi sunma ve görüş alışverişi yaşanıyordu ama bunlar sivil toplum örgütlerini tatmin edemiyordu. Artık sivil toplum ör-

gütleri ve kamu, ESK'da eşit şekilde temsil ediliyor" dedi.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral ise toplantıda TÜRK-İŞ'in hükümet tarafından hazırlanan rapora ilişkin görüşlerini içeren bir rapor sundu. Toplantı öncesinde basının sorularını yanıtlayan Meral "Hükümet tarafından sunulan raporda eksiklikler ve yanlışlar var. Düzeltmesini isteyeceğiz. İşçi, memur gibi kesimler birşeyler talep ettikleri zaman ekonomik sorunların olduğunu söylüyorlar. Ama bankacılara her türlü katkıları sağlıyorlar. Tekstil işkolunda ciddi tedbirlerin alınması lazım. Uzakdoğu'dan gelen mallar Avrupa patenti ve etiketi ile Türkiye'ye sokuluyor. İşten atılanlar yeniden işe alınmaları kaydıyla, sorunların çözülmesi için hükümete destek vereceğiz."

Ekonomik ve Sosyal Konsey'in toplantısının ikinci gününde alınan kararlar Başbakan Bülent Ecevit tarafından açıklandı.

Ekonomik ve Sosyal Konsey Bildirgesi'nde şu görüşler ve kararlar yer aldı:

"Ekonomik ve Sosyal Konsey, 8 Şubat 1999 tarihinde toplanarak küresel krizin Ülkemizdeki üretim ve istihdam üzerindeki etkilerini incelemiş ve 1998 yılı gelişmelerini de değerlendirerek aşağıdaki görüşleri benimsemiştir.

Ekonomik ve Sosyal Konsey'in, 13 Ekim 1997 tarihinde yapılan toplantısında 3 yıllık istikrar programı sunulmuştu. Programın birinci yılını oluşturan 1998 yılındaki bütçe disiplini ve ekonomik politikaların kararlılıkla uygulanması ile elde edilen tüm kazanımları Konsey takdirle karşılamıştır.

Bu disiplini 1999 yılında da üçer aylık programlar çerçevesinde devam ettirmeye, sosyal devlet ilkesini gözetmeye, seçim ekonomisi uygulamamaya, kamu borçlanma gereğini azaltmaya yönelik her türlü çaba desteklenmektedir.

Ekonomik ve Sosyal Konsey, 1998 Bütçesinde sağlanan faiz dışı fazlanın 1999 yılında da sürdürülebilmesi için alınan ve alınması öngörülen

Hükümet kararlarını desteklemektedir.

Uzak Doğu'da başlayıp Rusya Federasyonu'nu içine alan ve Türk Ekonomisini de etkileyen küresel krizin büyüme, dış ticaret ve istihdam üzerindeki olumsuz etkilerinin giderilmesi konusunda alınan tüm önlemlerin desteklenmesi kararlaştırılmıştır.

- Konsey, ihracatı geliştirici önlemlerin alınması; ödemeler dengesini bozmadan gerçekçi bir büyüme hızı sağlanarak istihdam seviyesinin korunması; gerçekçi kur politikasının sürdürülmesi, güçlendirilen EXIMBANK kaynaklarının etkin, amacına uygun ve verimli kullanılması görüşündedir. Bu kapsamda Konsey,

- İhracatın finansmanı amacıyla EXIMBANK kredilerinin artırılmasına yönelik kaynak arayışının hızlandırılarak sürdürülmesini ve ihracat kredilerinin bu amaç için kullanılmasını gerekli görmektedir.

- İhracatta kaybedilen pazarların yeniden kazanılması, yeni pazarların açılması ve Türk girişimcilerinin yurt dışındaki her türlü haklarının korunması için gereken çabalar da sürdürülmelidir.

- Ekonomik krizin olumsuz etkileriyle üretimin azalması karşısında;

- Esnaf ve Sanatkarlar ile KOBİ'lerin işletme kredisi yetersizliğinden kaynaklanan üretim düşmelerini gidermek için özellikle Halk Ban-

kası kredileri artırılmalıdır;

- Bu dönemde işten çıkarmaları izlemek, nedenlerini belirlemek ve gereken önlemleri oluşturmak amacıyla işçi, işveren ve hükümet tarafından üçlü bir komisyon oluşturulmalıdır;

- Kapanan fabrikaların yeniden üretime geçmesi ve işlerini yitiren işçilerimizin yeniden çalışma yaşamına katılması için gereken önlemler alınmalıdır;

- Uzak Doğu krizinin özellikle tekstil ve demir-çelik sektörleri açısından yaratmış olduğu dampingli ve kalitesiz ithalatın serbest ticaret için haksız rekabet yaratmasını önlemek üzere kurulan ihtisas gümrükleri etkin bir biçimde çalıştırılmalıdır.

- Konsey, bankacılık alanındaki yasal boşlukları giderecek uluslararası normlara uygun düzenlemelerin TBMM'nce daha fazla gecikmeksizin kabul edilmesi için her çabayı ve bu suretle üretime etkin kaynak aktarımının sağlanmasını desteklemektedir.

- Sosyal güvenlik sisteminin sorunları ve genel işsizlik sorunu, Sosyal Güvenlik Reformunu kaçınılmaz kılmıştır. Bunun için, ilgili sosyal taraflar en kısa zamanda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın eşgüdümünde bir araya gelerek Sosyal Güvenlik Reformu çerçe-

vesinde ortak çözümler üretmeye ve ilgili yasaların hızla çıkartılması-na katkıda bulunmaya karar vermişlerdir.

- Tarımsal destekleme politikası gerçekçi ve adaletli bir yaklaşımla düzenlenmelidir. Bu arada tarım üretim planlaması yapılarak atıl stoklar oluşmasının önlenmesi kararlaştırılmıştır.
- Tarımda çalışan nüfusun tarım dışı faaliyetlerden de gelir elde edebilmesi için, işgücüne beceri kazandıracak eğitime dönük politika ve tedbirlerin önemi vurgulanmıştır.
- Hayvancılık sektörü yeniden canlandırılmalıdır. Özellikle Doğu ve Güneydoğu'da hayvancılığı süratle yaygınlaştıran önlemler alınmalıdır. O arada, geniş katılımlı organize hayvancılık kuruluşları desteklenmelidir.
- Özelleştirmeler sürdürülürken, kamuoyunda haklı tepkilere neden olan ve işsizliğe yol açan uygulamalar etkili yaptırımlarla önlenmelidir.
- Gümrük Birliğiyle verimli ilişkiler açısından gerekli olan uyum yasa tasarıları, seçimlerden sonra, TBMM gündeminde öncelikli olarak yer almalıdır.
- Aynı zamanda Demokratik Batı Ülkelerinin ölçütlerine uygun yasal düzenlemelerle demokrasimizin eksiklikleri giderilmelidir.

TÜRK-İŞ GENEL BAŞKANI BAYRAM MERAL TARAFINDAN EKONOMİK ve SOSYAL KONSEY'E SUNULAN GÖRÜŞLER

(8 ŞUBAT 1999)

TÜRK-İŞ, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in, ülkemizin ve halkımızın sorunlarının görüşülmesi amacıyla 56. Hükümet tarafından toplantıya çağrılmasını memnuniyetle karşılamaktadır. Dileğimiz, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in daha demokratik ve özerk bir yapıya kavuşturulması ve çalışmalarının yasa ile düzenlenmesidir. Bu konuda, ülkemizin önde gelen 7 sivil toplum kuruluşu tarafından 1997 yılında yapılan ortak çalışmanın dikkate alınacağını umut ediyoruz.

Başbakanlık DPT Müsteşarlığı tarafından hazırlanan ve Ekonomik ve Sosyal Konsey'de sunulan "Dünya ve Türkiye Ekonomisindeki Gelişmeler ve Bekleyişler Raporu" nedeniyle önce emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

Raporun birçok yerinde, yaşanmakta olan krizin en önemli nedenleri arasında iç talepte meydana gelmiş olan düşüşün gösterilmesi, TÜRK-İŞ'in yıllardır kamuoyunun ve hükümetlerin dikkatini çektiği konunun ne kadar önemli olduğunu bir kez daha göstermektedir.

Uygulanan yanlış politikalar ve programlar nedeniyle gelir dağılımı adaletsizliğindeki artış, düşürülen gerçek ücretler ve maaşlar, yaygınlaşan yoksullaşma, hızlanan iç göç, artan işsizlik ve sosyal devletin tahrip edilmesi gibi nedenlere bağlı olarak, iç talepte ciddi azalmalar meydana gelmiştir.

Sorunun çözümünde bu noktadan hareket etmek gereklidir. Ekonomik krizden en fazla etkilenenler, işçilerdir. Raporda, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre, 1998 yılının ikinci yarısında 44 bini aşkın işçinin ekonomik nedenlerle işten çıkarıldığı belirtilmektedir. Bilindiği gibi, Bakanlığın bu rakamları yalnızca kayıt altındaki sektörü kapsamaktadır. Ekonomik krizin

olumsuz etkileri öncelikle ve en yaygın biçimiyle kayıt-dışı sektörde yaşanmıştır ve yaşanmaktadır. Kayıt-dışı sektörde ve kayıt-içinde olmasına rağmen Bakanlığın sınırlı denetim imkanlarıyla ulaşamadığı çok sayıda işyerinde çıkarılan işçi sayısının yüzbinlerle ifade edilmesi gerektiğine inanıyoruz.

Konsey'e sunulan Rapor'da, 1998 yılında ihracatta rekabet gücümüzü olumsuz etkileyen faktörün birim işgücü maliyetindeki yükselme olduğu ileri sürülmekte ve bu konuya ilişkin bazı rakamlar verilmektedir. Bu tespiti katılmak mümkün değildir. İşverenlerimizin hiçbirinin krizle ücretler arasında bağlantı kurmadığı bir dönemde, böyle bir iddianın nedenlerini de kavramak zordur.

Ayrıca, Rapor'un bu konuya ilişkin rakamlarının kaynağı olarak gösterilen aynı yayından ekte sunulan diğer bir tablo, gerçek durumun bundan farklı olduğunu göstermektedir. Türkiye'nin ihracatta rekabet gücünü olumsuz etkileyen bir birim işgücü maliyeti artışından söz etmek kesinlikle mümkün değildir. Türkiye'de kişi başına milli gelir 3000 Dolar, yaklaşık 1 milyar liradır. Bu hesaba göre, ortalama dört kişilik bir işçi ailesinin yıllık gelirinin 4 milyar lira olması gerekirken, işçilerimizin önemli bir bölümünün yoksulluk sınırı olarak tespit edilen düzeyin altında kaldığı bilinmektedir.

Diğer taraftan, Türkiye'de gelir vergisinin yaklaşık yüzde 54'lük bölümünü ücretliler ödemektedir. Sosyal sigorta prim kesinti oranları da yüksektir. İşgücü maliyetinin önemli bir bölümünü de bu yüksek oranlı kesintiler oluşturmaktadır. Türkiye'de ücretler, Türkiye'nin rekabet ettiği birçok ülkeden çok daha düşüktür. Bunun hesaplama yollarından biri, belirli bir malı satın alabilmek için çalışılması gereken süredir. Bu konuda en güvenilir çalışma, Uluslararası Metal İşçi-

leri Federasyonu tarafından yayınlanmaktadır. Bu kuruluşun 1998 yılı verilerine göre, Türkiye'de makina imalatında çalışan bir işçinin bir kilo et alabilmesi için çalışması gereken süre, 2 saat 12 dakikadır.

Halbuki bir işçinin bir kilo et alabilmek için

- Almanya'da 33 dakika,
- Belçika'da 58 dakika,
- Kanada'da 30 dakika,
- Danimarka'da 24 dakika,
- İngiltere'de 40 dakika,
- İtalya'da 1 saat 15 dakika,
- Hong Kong'da 53 dakika,
- Norveç'te 13 dakika,
- Singapur'da 1 saat 15 dakika,
- İspanya'da 49 dakika,
- Tayland'da da 1 saat 16 dakika çalışması yeterlidir.

Türkiye'deki ücretlerin nasıl Şili, Portekiz, Tayvan gibi ülkelerdeki ücretlerin bile altında kaldığı, DPT tarafından hazırlanan raporlarda ifade edilmektedir. İşçiler, bu ekonomik krizin nedeni değil, hem artan işsizlik, hem de düşen gerçek ücretler nedeniyle, gerçek mağdurdur. İşçileri, krizin nedeni gibi göstermeye çalışan hiçbir değerlendirmeye kesinlikle katılmıyoruz. Son günlerde ekonomik kriz bahane edilerek mezarda emeklilik yeniden gündeme getirilmeye çalışılmaktadır. "Sosyal güvenlik reformu" adı altında, sigortalılardan yeni fedakarlıklar istenmektedir. Ekonomik krizin SSK'nın sorunlarıyla bağlantısı yoktur. Hükümetler, SSK'nın kaynaklarını yaklaşık 50 yıl hovardaca kullanmışlar ve istismar etmişlerdir. SSK'nın, sigortalıların ve emeklilerin bugün yaşadığı sıkıntı ve sorunların sorumlusu, siyasilerdir, SSK'nın kaynaklarını yağmalatanlardır, kaçak işçi çalıştıranlar ve bordroda düşük ücret ve kısa süreli çalışma bildirenler ve onlara göz yumandır, SSK'nın alacaklarının faizini affedenlerdir, SSK'nın

alacaklarını zamanında tahsil etmeyenlerdir. Sosyal güvenliğin finansmanına katılmak, Anayasamızdaki sosyal devlet anlayışının gereğidir. Krizin nedeni, SSK'dan hükümetlerce geçmişte alınmış paraların bir bölümünün SSK'ya iadesi değildir. TÜRK-İŞ, SSK'nın sorunları konusunda geçmişte varılan mutabakata bağlıdır. Devlet bütçesinden sosyal güvenliğin finansmanına Türkiye'dekinden çok daha yüksek miktarlarda ve oranlarda katılan Avrupa ülkelerinde ciddi bir krizin yaşanmamakta olması da, sosyal güvenliğe Devletimizin sınırlı katkısı ile kriz arasında bağlantı kurma çabalarının geçersizliğini göstermektedir.

Konfederasyonumuz, SSK'nın sorunlarının, kaçak işçilikle etkili bir biçimde mücadele, SSK'nın özerk ve demokratik bir yapıya kavuşturulması ve Devletimizin sosyal güvenliğin finansmanına prim ödeyerek sürekli bir biçimde katılması temelinde çözüme kavuşturulacağına inanmaktadır. İş güvencesinin bulunmadığı ve işsizliğin her geçen gün daha da arttığı koşullarda, emeklilik için gerekli gün sayıları da artırılmamalıdır.

Emekliliğe hak kazanmak için prim ödeme gün sayılarının 7200'e ve 9000'e yükseltilmesi durumunda, yılda 4 ay çalışan bir geçici işçinin 9000 günü doldurabilmesi için gerekli süre 75 yıldır. Ayrıca, emeklilik yaşını artırmaktan söz edenlerin diğer taraftan resen emeklilik yoluna başvurdukları da unutulmamalıdır.

Ülkemiz ve halkımız için önemli diğer bir konu, özelleştirmedir. Özelleştirmenin nasıl bir yağma ve talan olduğu ve ülkemizdeki kamu açıklarının büyümesine katkıda bulunduğu, 5 Şubat 1999 günlü Milliyet Gazetesi'nin ilk sayfasındaki haberde özetlenmektedir. Özelleştirme, Devletimizi yağmalamanın ve talan etmenin bir aracıdır. Türkiye'deki özelleştirmelerin nasıl birçok yolsuzluğa ve usulsüzlüğe yol açtığı, son aylarda kamuoyuna yansıyan gerçeklerle artık iyice öğrenilmiştir. Bugüne kadarki özelleştirme uygulamaları, sosyal devleti tahrip etmiş, ulusal devleti ve kriz dönemlerinde devletin

ekonomiye müdahale araçlarını zayıflatmış, işsizliği artırmış, birçok toplumsal huzursuzluğa neden olmuştur. Ayrıca, özelleşmeler konusunda mahkemelerin verdiği yürütmeyi durdurma ve iptal kararlarının uygulamaması da, hukuk devleti anlayışını zedelemiştir. Özelleştirme konusu, Türkiye'nin çıkarlarının gözönünde tutmadığı bilinen ve krize karşı önerdiği önlemler birçok uluslararası kuruluş tarafından sert biçimde eleştirilen IMF'nin istekleri doğrultusunda ele alınmalıdır.

Kamu kesimindeki sorunlar ve KİT'lerin sorunlarının çözümü, işçi-işveren-hükümet temsilcilerinin katılacağı bir ortak komisyonda ayrıntılı olarak tartışılmalıdır. Ekonomik ve Sosyal Konsey bünyesinde sosyal güvenlik konusunda bir alt komisyon kurulmuş ve bir rapor hazırlanmıştı. Özelleştirme ve KİT'lerin sorunları konusunda da bir komisyonun kurulmasında yarar görüyoruz.

Bugün ülkemizin öncelikli sorunlarının başında, küresel krizden mümkün olduğunca az etkilenmek ve ülkemizdeki sorunlardan kaynaklanan krizden çıkmak gelmektedir. Bunun için öncelikle atılması gereken adım, kayıt-dışı sektörün kayıt altına alınması, kaçak işçiliğin önlenmesi, karaparıya el konulmasıdır. Bu yolla yaratılacak kaynak, iç talebi artırmada ve sosyal sorunların çözümünde kullanılabilecektir.

Ayrıca, son dönemde kamuoyuna yansıyan ihale yolsuzluklarının, kamu bankalarının geri dönmeyeceği biline biline verilen bazı kredilerin ve israfın önlenmesi, kaynak ihtiyacını azaltacağı gibi, toplumsal huzursuzlukları da önleyecektir. Ülkemizdeki krizin temel nedeni, kamu açıklarının borçlanmayla finanse edilmesidir. Herkesin geliri ve serveti ile orantılı bir vergi vermesini sağlayacak bir vergi reformu, hem yeni kaynak yaratacak, hem de borçlanma ihtiyacını ortadan kaldıracaktır. Günümüzde devlet yüzde 150'lere varan faiz oranlarıyla borçlanmaktadır. Gerçek faiz oranının aşağı çekilmesi de, temel bir hedef olarak benimsenmelidir.

Bir taraftan özelleştirmeyi savunanlar, diğer taraftan bankaların keyfi hareketlerinin sorumluluğunu ve yükünü devlete yıkmaktadır. Bazı bankaların bu devlet güvencesine dayanarak çok yüksek faizle para toplamaları, faiz oranlarının yükselmesinin ana nedenlerinden biridir. Banka mevduatı üzerindeki sınırsız güvence kaldırılmalıdır. İç ve dış borçlarımızın faizleri ve vadeleri, alacaklılarla yapılacak görüşmelerle yeniden belirlenmelidir. İç talebi artırmak amacıyla, sosyal devlet ve demokratik ulusal devlet güçlendirilmelidir. Emekli aylıkları, emeklilerimizin insanca yaşamalarına yetecek bir düzeye getirilmelidir. Asgari ücret, dört kişilik bir ailenin asgari geçimine yetecek kadar olmalı, asgari ücret kadar gelirden vergi alınmamalıdır. Kamu kesimi toplu sözleşmeleri, geçmiş dönemlerin kayıpları telafi edilecek ve üyelerimizi enflasyona karşı koruyacak biçimde kısa sürede sonuçlandırılmalıdır. Temel tüketim mallarında katma değer vergisinin oranı düşürülmelidir. Tekstil ihtisas gümrükleri kurulmalı, ülkemize kaçak mal girişi önlenmelidir. Teşviklerin verilmesinde plansızlık ve programsızlık sona erdirilmeli, teşvikler ve kredilerde işçi çıkarmama koşulu konmalıdır.

Kriz bahanesiyle işten çıkarılan işçilere iş-başı yaptırılmalı, kamu kesiminde istihdam artırılmalıdır. Kamu kurum ve kuruluşlarında geçici işçi pozisyonunda istihdam edilen mevsimlik işçilerin 12 ay çalışmaları sağlanmalı; bu işçiler, kamu kesiminde emekli olanların yerine kadroya geçirilmelidir. Başta belediye ve orman işçileri olmak üzere, işçilerin alacakları ödenerek, iç talep artırılmalıdır. Zorunlu tasarruf fonundaki para hak sahiplerine ödenmeli, konut edindirme yardımının amacına uygun biçimde nemalandırılması ve kullanılması sağlanmalıdır. Ekonomik ve siyasi krizin bir sosyal krize de yol açmasını önlemenin yolu, iş güvencesinden ve işsizlik sigortasından geçmektedir. İşverenlerimiz, "bu iş ve bu işyeri benim, istediğimi çalıştır, istediğimi atarım" anlayışını terketmeli, işyerinin sorunları konusunda işçilerin ve sendikaların da görüş ve önerilerini

dikkate alınmalıdır. Kriz bahane edilerek, yasal ve toplu iş sözleşmeleriyle getirilen işçiyi koruyucu düzenlemeleri "esneklik" adı altında yokedecek girişimlere başvurulmamalıdır. Aksine, her düzeyde yönetime katılma sağlanmalıdır.

Ülkemizde bir sosyal krizi önlemenin yolu, örgütlü toplumdaki geçmektedir. Bu amaçla, sendikal örgütlenmenin önündeki engeller kaldırılmalı, kamu çalışanlarının da İLO Sözleşmelerinden kaynaklanan sendikal haklarına kavuşmaları sağlanmalıdır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter devlet yapısının bütünlüğünün ve bağımsızlığının, laik ve demokratik sosyal hukuk devletinin, Atatürk ilkelerinin, parlamenter demokratik düzenin ve toplumsal huzurun temel teminatı, sendikal örgütlülüktür. Sosyal krize yol açabilecek hiçbir adım, ekonomik krize çözüm olmayacaktır. Ülkemizde yıllardır uygulanan yanlış politikalar nedeniyle, bölge-rarası dengesizlik artmış, Doğu ve Güneydoğu'dan diğer bölgelere göç hızlanmıştır. Göç, işsizliğin daha da artmasına neden olmaktadır.

Bir tarafta göçün, işsizliğin, yoksulluğun ve gelir dağılımı adaletsizliğinin artması, diğer taraftan haksız kazancın yaygınlaşması ve halkımızca iyice öğrenilmesi, sosyal patlama tehlikesini her geçen gün artırmaktadır.

Halkımızın iyiniyeti daha fazla zorlanmamalı ve istismar edilmemelidir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu'da yapılacak yatırımlarla istihdam olanaklarının ve üretimin artırılması, göçün önlenmesine ve terörün kullandığı bazı bahanelerin ortadan kaldırılmasına önemli katkılarda bulunacaktır. Ülkemizde yıllardır kayda değer bir yatırım yapılmamıştır. Nüfusumuz artarken ve göçün hızlanmasıyla milyonlarca insan tarımdan ve hayvancılıktan koparken, özelleştirmeler nedeniyle birçok işyeri küçültülmekte veya tümüyle kapatılmaktadır.

Bu uygulamalar, sorunlarımızı çözmemekte, mevcut sorunlarımıza her geçen gün

yenilerini eklemektedir. Milyonlarca insanımız asgari ücretle bile iş bulamazken ve umudunu Devletimize bağlamışken, sorumsuz yönetimlerin iflasa sürüklenen bankalara milyonlarca dolar aktarılmakta, vurgunculara trilyonlarca lira verilmektedir. Fedakar halkımız tüm bunları görmekte, bilmektedir; ancak Devlete ve millete bağlılığı nedeniyle isyan etmemektedir. Sabır taşı çatlatılmamalıdır. Ülkemizin ciddi sorunları vardır. Bu sorunlar, IMF ve Dünya Bankası tarafından değil, ülkemizin insanları tarafından çözülecektir. Bugüne kadarki tek taraflı davranışlar hiçbir sorunu çözmemiştir; aksine, yeni sorunlar yaratmıştır. Bugünkü zor şartların aşılabilmesi için, işçi, işveren ve hükümet tarafları bir araya gelmeli ve ciddi biçimde çözüm yolları aramalı, bulmalı, bunların uygulanmasını elbirliğiyle sağlamalıdır. Bu işbirliğini en etkili bir biçimde gerçekleştirmek sorumluluğu da hükümetlerin omuzlarındadır. Halkımız geçmişte ülkesi, milleti ve Devleti için birçok yokluğa katlanmıştır. Ancak, halkımızın büyük sıkıntılar yaşadığı bir dönemde küçük bir kesimin kamuoyuna da yansıyan lüksü ve israfı, insanlarımızı haklı olarak tepkiye itmektedir. İş olmayanın, aşı olmayanın kaybedecek birşeyi yoktur. İş ve aşı olmayanın sayısı hızla artmaktadır. Daha da kötüsü, insanlarımız, geleceğe ilişkin umutlarını kaybetmektedir. Bunu görmeyen ve dikkate almayan sorumlulardan ülkemize de, halkımıza da bir fayda gelmez. Bu gerçeği görenlerin de, buna müdahale etmeleri gerekir. Buna müdahalenin yolu ise, işçi-işveren-hükümet kesimlerinin temsilcilerinin bu inançla bir araya gelmelerinden geçmektedir. Bu, ülke-severliğin ve halkımıza karşı sorumluluğun gereğidir. Türkiye birçok sıkıntıyı aşmıştır; mevcut ve çıkacak birçok sıkıntıyı da aşacak kaynaklara sahiptir. Bunun ön şartı, parlamenter demokrasi temelinde siyasi istikrar ve toplumun örgütlü kesimleriyle sağlıklı ve güvene dayalı bir diyalogdur. Ekonomik ve Sosyal Konsey'in bu amaca hizmet etmesini diliyoruz.

TÜRK-İŞ YÖNETİM KURULU BAŞBAKAN'I ZİYARET ETTİ

Başbakan Bülent Ecevit ile görüşen TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral ve Yönetim Kurulu Üyeleri, çalışan kesimlerin sorunlarının çözümüne yönelik 10 maddelik bir öneri paketi sundu. 2 Şubat 1999 Salı günü gerçekleşen ve yaklaşık bir saat süren görüşme sonrası çıkışta bir açıklama yapan TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, talep ve tekliflerini Başbakan Ecevit'e ilettiklerini bildirdi. Meclis'in yerine getirmesi gereken bazı talep ve tekliflerinin olduğuna işaret eden Meral, ancak Meclis'in toplanmasının çok zor olduğunu ifade etti. Meral, Başbakan'ın ilettikleri bu talep ve tekliflerin yerine getirileceğinin umidini kendilerine verdiğini söyledi.

Ekonomik kriz bahane edilerek çok sayıda işçinin işten çıkarıldığını dile getiren Meral, "Krizi atlatabilmek için bazı işverenlerimizin devletten kredi talepleri var. Bu taleplerin karşılanmasını biz de doğal karşılıyoruz. Talepler karşılanırken, işten atılan arkadaşlarımızın da tekrar işe alınmalarını istedik" dedi.

TÜRK-İŞ'TEN 10 ACİL İSTEK

TÜRK-İŞ yönetiminin Başbakan Ecevit'e sunduğu 10 maddelik pakette şu önerilere yer verildi.

1- Ekonomik kriz gerekçe gösterilerek işten çıkarılan işçilerin işlerine geri alınması, toplu işten çıkarmalarda işyerindeki yetkili sendika ile ön görüşme yapılması, kamu bankalarının verilen kredilerde işçi çıkarmama koşulu-

- **Yönetim Kurulu üyeleriyle Başbakan Ecevit'i ziyaret ederek bir süre görüşen TÜRK-İŞ Genel Başkanı Meral, talep ve tekliflerini Ecevit'e yazılı olarak açıkladıklarını söyledi.**
- **TÜRK-İŞ'in Başbakan'a sunduğu pakette, ekonomik bunalım nedeniyle işten çıkarılanların geri alınması, toplu iş sözleşmelerinin seçimlerden önce bağtlanması, mevsimlik işçilerin kadroya geçirilmesi, kamu kesiminde işçi alacaklarının ödenmesi, şaibeli özelleştirmelerin gözden geçirilmesi istendi.**

nun konması ve kredilerin buna göre belirlenmesi, işyerilerindeki önemli bir huzursuzluk nedenini azaltacaktır.

2- Mevsimlik, geçici veya muvakkat adlar altında kamu kesiminde çalışan ve sorunları tarafınızdan çözüme kavuşturulan üyelerimizin yanı sıra, çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında bu sorunu hala devam eden üyelerimiz bulunmaktadır. Bu işçilere işbaşı yaptırılması, çalışma sürelerinin insanca yaşamlarına yetecek bir biçimde uzatılması ve kamu kesiminde emekli olan çok sayıda işçinin yerine bu işçilerin kademelili olarak kadroya geçirilmesi, kamu kesimindeki önemli bir sıkıntıyı sona erdirecektir.

3- Kamu kesiminde başlamakta olan toplu sözleşme görüşmelerinin ciddi gerginliklere yol açmadan, geçmiş dönemlerin kayıplarını karşılayacak ve üyelerimizi enflasyona karşı koruyacak biçimde sonuçlandırılması, üyelerimizin ve sendikamızın önde gelen beklentisidir.

4- Sosyal Sigortalar Kurumu, sosyal devletin ana dayanaklarından biridir. SSK'nın araç-gereç ve personel taleplerinin karşılanması ve bu konuda DPT engelini kaldırılması, Kurum'un sağlık hizmetlerinden yararlanan 28 milyon vatandaşımızın sorunlarını azaltacaktır.

5- Zorunlu Tasarruf Fonu ve Konut Edindirme Yardımı Fonu, bugüne kadar kuruluş ilkelerine ve ilgili yasalara aykırı bir biçimde istismar edilmiştir. Bu iki fonun tasfiye edilerek, ücret kesintisinin ve işveren payının ücretlere eklenmesi ve fondaki kaynağın hak sahiplerine ödenmesi, piyasadaki iç talep yetersizliğini önemli ölçüde giderecek ve yıllardır süren bir haksızlığa son verecektir.

6- Ulusal devletümüzü zayıflatan, yağma ve talan biçiminde süren, işsizliği arttıran, sosyal devlet anlayışıyla

bağdaşmayan şaibeli özelleştirme uygulamalarının ciddi gözden geçirilmesi, konuya ilişkin yargı kararlarının uygulanması, konunun işçi-işveren-hükümet temsilcileri arasında sağlanacak mutabakat çerçevesinde çözüme kavuşturulması, ulusal sosyal hukuk devletini güçlendirecektir.

7- Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Türkiye tarafından onaylanmış 158 sayılı Sözleşmesi uyarınca sağlanacak iş güvencesi, sosyal devlet anlayışının gereği olduğu kadar, Hükümetimizin uluslararası alandaki önemli bir yükümlülüğüdür. İşsizlik sigortası ile birlikte getirilecek iş güvencesi, Türk çalışma mevzuatında bir dönüm noktası olacaktır.

8- Sendikal örgütlenmenin önündeki hukuki, idari ve keyfi engellerin kaldırılması ve kamu çalışanlarının sendikal haklarının ülkemizde onaylanmış bulunan uluslararası belgeler çerçevesinde düzenlenmesi, gereksiz toplumsal huzursuzlukları ve gerginlikleri önleyecektir.

9- Başta belediye işçileri olmak üzere, işçi alacaklarının ödenmesi, yüzbinlerce üyemizi rahatlatarak, piyasayı canlandıracaktır.

10- Türk işçisi 1978 yılında Başbakan Sayın Bülent Ecevit ile TÜRK-İŞ arasında imzalanmış olan Toplumsal Anlaşma'yı unutmamıştır. Ekonomik ve Sosyal Konsey'in demokratik bir yapıda kurumsallaştırılması ve bağımsızlaştırılması ve ülkemizin ve halkımızın sorunlarının ciddi biçimde ele alındığı etkili bir diyalog platformu haline dönüştürülmesi, 1978 yılında girilen yolda önemli adımların atılmasını sağlayacak ve 18 Nisan 1999 günü yapılacak olan genel seçimlerden sonra ele alınmasını beklediğimiz diğer önemli ve çözümü için zaman gerektiren sorunların çözümüne önemli katkılarda bulunacaktır.

GÜREL ve ÇAĞAN TÜRK-İŞ'i ziyaret etti

- Devlet Bakanı Şükrü S. Gürel ve Çalışma Bakanı Nami Çağan TÜRK-İŞ'i ziyaret ettiler.
- TÜRK-İŞ Genel Başkanı Meral 56. Hükümete başarılar dileyerek uyumlu bir çalışma dönemi geç-

mesini diledi.

- Devlet Bakanı Prof. Dr. Şükrü Sina Gürel, kamu sözleşmelerinin işçileri tatmin edecek bir düzeyde sonuçlanması için çaba göstereceklerini söyledi.

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Prof. Dr. Nami Çağan ise yaşanan ekonomik kriz nedeniyle işten çıkarılan işçilerin mağduriyetlerini ortadan kaldırmak için gereken tedbirleri alacaklarını söyledi.

TÜRK-İŞ'ten KESK eylemine destek

Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) Genel Başkanı Siyami Erdem ve yönetim kurulu üyeleri 11 Şubat 1999 günü TÜRK-İŞ'i ziyaret ede-

rek Genel Başkan Bayram Meral ve yönetim kurulu üyeleriyle görüştüler.

KESK Genel Başkanı Siyami Erdem 14 Şubat günü Ankara'da yapılan miting

için TÜRK-İŞ'ten destek istediklerini söyledi. Erdem, grevli toplu sözleşmeli sendika hakkı için yıllardır verdikleri mücadelede işçi sınıfı ile her zaman dayanışma içinde olmaktan mutlu olduklarını söyledi.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral ise memurların grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkı için üzerlerine düşeni yerine getirdiklerini belirtti.

Meral, 14 Şubat günü yapılan mitinge katılarak bir süre memurlarla birlikte yürüdü.

EMEĞİN GÜÇBİRLİĞİ'NDEN ORTAK TAVIR

"Ülkemizin ve çalışanların sorunlarının çözümü ve taleplerimizin yerine getirilmesi yönünde ısrarcı olacağız"

Daha önce TÜRK-İŞ, HAK-İŞ ve DİSK tarafından oluşturulan "Emeğin Güçbirliği" üç memur Konfederasyonu'nun da katılımıyla büyüdü.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, HAK-İŞ Genel Başkanı Salim Uslu, DİSK Genel Başkanı Rıdvan Budak, KESK Genel Başkanı Siyami Erdem, Kamu-Sen Genel Başkanı Resul Akay ve Memur-Sen Genel Başkanı M. Akif İnan 27 Ocak 1999 günü Hak-İş Genel Merkezi'nde bir araya geldiler.

Toplantıda bir konuşma yapan TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, ortak sorunları olan kurum ve kuruluşların sorunlarını en aza indirmek için çözüm üretmelerinin doğal olduğunu

söyledi. Meral, "Ülke, bugün siyaset ve ekonomik açıdan ciddi sıkıntılar yaşıyor. Her zaman IMF ve Dünya Bankası'na el açmakla ülke yönetilemez. Ülkeyi IMF patentli siyasetçilerin eline bıraktığınızda geline nokta budur" dedi.

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, "Hükümete yasal değişikliklere gerek duyulmadan bazı düzenlemelerin yapılması yönünde bir çağında bulunulması kararlaştırıldı. Bunların başında nemalarla ve vergi iadeleriyle ilgili düzenleme geliyor" dedi.

Bugünkü siyasi durumun çalışanların bir araya getirdiğini belirten DİSK Genel Başkanı Budak, tarihte ilk kez tüm çalışanların siyaset dışı istemlerde buluşmayı başardığını, bunun da

bir dönüm noktası olduğunu vurguladı.

KESK Genel Başkanı Siyami Erdem ise IMF heyetinin Türkiye'yi ziyaret ettiği günde sendikal örgütlerin bir araya gelmesinin oldukça önemli olduğunu belirtti. Erdem, yaşanan sorunların güçlü kitlelerin örgütlenmesi ve bir araya gelmemesinden kaynaklandığını söyledi.

Memur-Sen Genel Başkanı İnan da görüş farklılıklarını bulan kuruluşların bir araya gelmesinin hem demokrasinin gereği hem de tabanlarının yararına olduğunu kaydetti.

Kamu-Sen Genel Başkanı Resul Akay ise vergi iadesi adaletsizliğini gündeme getirerek, bu sorunun biran önce çözülmesini istedi.

TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK, KESK, TÜRKİYE KAMU-SEN ve MEMUR-SEN GENEL BAŞKANLARI ORTAK AÇIKLAMASI

(ANKARA, 27 OCAK 1999)

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, HAK-İŞ Genel Başkanı Salim Uslu, DİSK Genel Başkanı Rıdvan Budak, KESK Genel Başkanı Siyami Erdem, TÜRKİYE KAMU-SEN Genel Başkanı Resul Akay ve MEMUR-SEN Genel Başkanı M. Akif İnan, 27 Ocak 1999 günü Ankara'da HAK-İŞ Genel Merkezi'nde ülkemizde bu açıdan tarihsel öneme sahip bir toplantı yaparak, çalışanların güncel kısa vadeli ortak sorunları ve taleplerini tespit etmişler, Hükümetten talep edilecek kısa vadeli acil ve daha sonra saptanacak uzun vadeli ortak sorun ve taleplerin çözümü için, gerçekçi bir anlayışla birlikte hareket etme kararlılıklarını ortaya koymuşlardır.

Konfederasyonlarımız biraraya gelerek, özgür birey, örgütlü toplum, demokratik ve sosyal devlet anlayışının yaygınlaşması ve güçlendirilmesi gereğinin önemini vurgulamışlardır. Sorunlarımız, güçlü, demokratik parlamenter sistem içinde çözümlenmelidir. Yaşanan küresel krizin ve tüm toplumsal olumsuzlukların aşılabileceğinin yolu, hayatın tüm alanlarında demokratikleşmeden ve örgütlenmenin önündeki engellerin kaldırılmasından geçmektedir. Bu çerçevede, Anayasa'da ve diğer mevzuatta, tüm çalışanları ilgilendiren anti-demokratik düzenlemelerin kaldırılmasını ve çalışma mevzuatımızın onaylanmış ILO Sözleşmeleri ile uyumlu hale getirilmesini istiyoruz.

Önümüzdeki günlerde toplanacak olan Ekonomik ve Sosyal Konsey demokratik bir yapılanmaya ve işleyişe kavuşturulmalı, hükümetlerden bağımsız bir biçimde işlemesi sağlanmalı, kamu çalışanları kuruluşlarının en demokratik biçimde Konsey'e katılmaları gerçekleştirilmelidir.

İş güvencesi yasası, en kısa sürede, Türkiye tarafından onaylanmış bulunan 158 sayılı ILO Sözleşmesinin hükümlerine uygun biçimde çıkarılmalı ve işsizlik sigortası hızla kurulmalıdır. Ekonomik kriz bahanesiyle işten çıkarılan işçiler, işlerine geri alınmalıdır. Kamu kurum ve kuruluşlarındaki sürgün ve kıyımlar durdurulmalıdır. Zorunlu tasarruf fonu uygulaması sona erdirilmeli, ücret ve maaşlardan yapılan yüzde 2'lik kesintilerle, işverenin yüzde 3'lük katkısı ücretlere eklenmeli, fonda biriken para, güncel faizle-

riyle birlikte hak sahiplerine derhal ödenmeli, 1998 yılına ilişkin nema oranları, hazine bönosu ve devlet tahvili faizleri gözönüne alınarak hesaplanmalı ve Şubat ayı başında ödenmelidir.

Tüm çalışanlara ve emeklilere, insan onuruna yaraşır bir hayat standardı sağlayacak bir gelir temin edilmeli, gelir ve servet dağılımındaki adaletsizlik, devlet politikalarıyla azaltılmalıdır. Ülkemizi, halkımızı ve çalışanları yakından ilgilendiren en önemli sorunlardan olan işsizliğin azaltılması için gerekli tedbirler alınmalı, kayıt-dışı ekonomi kayıt altına alınarak, kaçak işçilik önlenmeli ve vergilendirilmemiş büyük kaynakların vergilendirilmesi sağlanmalıdır. Çalışanların vergi iadesi; konut kirası, giyim, gıda, eğitim ve sağlık harcamaları dışında kalan diğer harcama kalemlerini de içerecek biçimde genişletilmeli ve enflasyonun etkisini azaltacak biçimde eskiden olduğu gibi kısa dönemler halinde geri ödenmelidir.

Yağma ve talan biçiminde sürdürülen ve ülkemizin ulusal savunması ve ekonomisi açısından büyük zararlar veren özelleştirme uygulamalarına son verilerek, özelleştirme konusunda yargı organlarıncaya verilmiş yürütmeyi durdurma ve iptal kararları, hukuk devleti anlayışının bir gereği olarak, derhal uygulanmalıdır.

Sosyal güvenlik kuruluşları demokratik ve özerk bir yapıya kavuşturulmalı ve çalışanların demokratik bir biçimde yönetimde temsili sağlanmalıdır. Sosyal güvenlik kuruluşlarında ve politikalarında yapılacak düzenlemeler, sosyal tarafların mutabakatıyla belirlenmelidir. Konfederasyonlarımız, IMF ve Dünya Bankası'nın bu doğrultuda yaptığı ve ulusal çıkarlarımızla da bağdaşmayan dayatmalara karşı çıkacaktır.

Meclis'te bulunan kamu görevlileri sendikaları yasa tasansı, grevli toplu sözleşmeli sendikalar hakları da içerecek ve ILO Sözleşmelerine ve yetkili organ kararlarına uygun hale getirilecek biçimde yeniden düzenlenmelidir.

Ülkemizin ve çalışanların sorunlarının çözümü ve taleplerimizin yerine getirilmesi yönünde ısrarcı olacağız. Konfederasyonlarımız bu amaçla birlikteliklerini ve güçbirliklerini devam ettireceklerdir.

SENDİKAL HAK İHLALLERİ ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Meral: "Çalışma mevzuatı onaylanmış uluslararası belgelere uygun hale getirilmelidir"

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) ve DİSK tarafından birlikte düzenlenen "Sendikal Hak İhlalleri Uluslararası Sempozyumu" 8-9 Ocak 1999 günlerinde İstanbul'da yapıldı.

Sempozyumun açılışında, ETUC üyesi konfederasyonların genel başkanları ile AB Türkiye Temsilcisi Coren Fogg bir konuşma yaptı.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral burada yaptığı konuşmada özetle şu görüşlere yer verdi:

"TÜRK-İŞ yıllardır ülkemizde sendikal hak ihlallerini çeşitli platformlarda gündeme getirmektedir. Genel Kurul kararlarımızda, Başkanlar Kurulumuzun her bildirisinde, Sayın Cumhurbaşkanları ve Sayın Başbakanlara sunduğumuz her yazıda, ülkemizdeki çalışma mevzuatının onaylanmış ILO Sözleş-

meleri ile uyumlu hale getirilmesi talebi yer almaktadır. TÜRK-İŞ, ILO'nun her yıl toplanan uluslararası çalışma konferanslarında da ülkemizdeki sendikal hak ihlallerinin incelenmesini sağlamış, çalışma mevzuatımızın demokratik hale getirilmesi için ülkemizde verdiğimiz meşru ve demokratik mücadeleye, ILO'nun eleştirilerini de katmıştır.

Türkiye hâlâ 12 Eylül döneminin Anayasası ve mevzuatı ile yönetilme ayıbını taşımaktadır. Bu ayıbın artık günümüzdeki sorumlusu, sivil yönetime geçildikten sonra geçen 15 yıllık dönemde bu Anayasayı değiştirmeyenlerdir.

Türkiye'nin eksiklikleri vardır. Ama bu eksiklikler, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üye olarak alınmamasının gerçek gerekçeleri değildir ve bu amaçla kullanılmamalıdır. Türkiye onaylamış bulunduğu 94 sayılı Sözleşmeyi ihlal ettiği için eleştirilmelidir. Ancak unutmamalıyız ki, Avrupa Birliği ülkelerinden Almanya, İrlanda, İsveç, Lüksemburg, Portekiz ve Yunanistan henüz bu önemli Sözleşmeyi onaylamamıştır ve bu alandaki ihlalleri ILO'nun gündemine girmemektedir. Türkiye 158 sayılı Sözleşmeyi onaylamıştır; ancak gereklerini yerine getirmemektedir. Avrupa Birliği ülkelerinden Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Hollanda, İngiltere, İrlanda, Lüksemburg ve Yunanistan henüz 158 sayılı Sözleşmeyi onaylamamıştır. Bu ülkelerde şu ya da bu biçimde iş

güvencesi vardır; ancak bu güvence ILO Sözleşmeleri ile pekiştirilmemiştir. Ayrıca, bu platformlarda Almanya'nın bu ülkede yaşayan vatandaşlarımızın Avrupa Sosyal Şartı'ndan kaynaklanan bazı haklarını nasıl ihlal ettiğinin de tartışılması gerektiğine inanıyoruz.

Hepimizin ortak arzusu, Türkiye'deki çalışma mevzuatının onaylanmış uluslararası belgelere uygun hale getirilmesidir. Bu nitelikteki toplantıların da ortak amacımıza hizmet ettiğine inanıyoruz. Ancak bu eleştiriler yapılırken, Türkiye'nin 1980'li yıllardaki Türkiye olmadığı, birçok yasağın bizim mücadelemizle işlemez hale getirildiği veya kaldırıldığı da unutulmamalıdır. Ayrıca, Avrupa Birliği'ndeki sendikal hak ihlalleri ve bu ülkelerdeki vatandaşlarımızın çiğnenen hakları da gözardı edilmemelidir. Türk sendikacılık hareketi, bugün, ülkemizin üniter devlet yapısının bütünlüğünün ve bağımsızlığının korunması ve geliştirilmesi, laik ve demokratik sosyal hukuk devletine sahip çıkılması, Atatürk ülkelerinin ve onun temsil ettiği aydınlanma ve çağdaşlaşma ülküsünün güçlendirilmesi, parlamenter demokratik düzenin korunması ve demokrasinin hayatın her alanında etkili kılınması için siyasi alanda büyük çabalar göstermektedir".

Toplantının ikinci gününde yapılan oturumlara ise TÜRK-İŞ Genel Başkan Danışmanı Yıldırım Koç katıldı.

GAZİLERİMİZE BAYRAM ZİYARETİ

GATA'da tedavi gören 70 gazimiz Genel Başkan Bayram Meral ve Yönetim Kurulu tarafından ziyaret edildi.

Ziyarette, gazilerimize Türk işçisinin şükran duyguları iletilerek birer cumhuriyet altını armağan edildi.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral ve Yönetim Kurulu üyeleri Sabri Özdeş, Salih Kılıç ve Tamer Eralan Şeker Bayramı nedeniyle 15 Ocak 1999 günü Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde tedavi gören gazilerimizi ziyaret ettiler.

GATA'da tedavi gören 70 gazimize, yöneticilerimiz, Türk işçilerinin şükran duygularını iletiler ve kendilerine birer cumhuriyet altını hediye ettiler.

Genel Başkan Bayram Meral, gazilerimize devletin madalyasının yanında işçi-

lerin madalyasını takmaktan büyük mutluluk duyduğunu, ülkemizin birliği ve bütünlüğü için gazi olan gençlerimizle gurur duyduklarını belirtti. Yönetim Kurulu üyelerimiz, gazilerimize tüm işçilerimizin geçmiş olsun dileklerini iletiler.

8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ KUTLANDI

GEMİCİ:

"Kadınlarımız hak ettikleri konumda değil"

MERAL:

"Kadını ikinci sınıf gören her türlü çağdışı anlayışa karşıyız"

KILIÇ:

"Siyasette kadına yer vermeyen anlayış depremle karşılaşacak"

TÜRK-İŞ'İN KADIN İŞÇİLERE İLİŞKİN TALEPLERİ

1. Kadın istihdamının tüm alanlarda artırılması, çalışma yaşamında cinsiyet ayrımcılığına son verilmesi.
2. Kadının çalışma yaşamına katılımını engelleyen etkenlerden en önemlisi olan çocuk bakımı ve aile sorumlulukları konusunda kadına aile içi destek ve devlet yardımının sağlanması. Kadının gebelik ve doğum izni sırasında işten çıkarılmasının önlenmesi. Bu doğrultuda işgüvencesi ile ilgili 158 sayılı ILO Sözleşmesinin uygulanabilmesi için gerekli hukuki düzenlemelerin yapılması.
3. Doğum sonrasında babaya da izin verilmesini içeren 156 sayılı ILO Sözleşmesinin kabul edilerek iç hukuka yansıtılması.
4. İşyerlerinde kadın-erkek çalışan sayısına bakılmaksızın 100 işçi çalıştırılan her işyerinde kreş açılması.
5. Sosyal güvenlik sisteminden kısmi zamanlı, eve iş verme ve bunun gibi çalışma şekilleri ile çalışan kadınların da faydalanması için gerekli düzenlemelerin yapılması.
6. İşsizlik sigortasının çıkarılması, özelleştirme gibi politikalar sonucu kadın işçilerin zarar görmesinin engellenmesi.
7. Kadın işçilerin sorunlarının ve kadın emeğinin her alanda görünür kılınması.
8. Kadınların eğitim düzeyinin yükseltilmesi ve kadın eğitiminin işgücü piyasasının talepleri gözönünde bulundurularak planlanması.
9. Kadının aile içinde ve toplumda yaşadığı şiddetin önlenmesi.
10. Kadınların siyasete erkeklerle eşit şekilde katılımının sağlanması.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü TÜRK-İŞ'in düzenlediği "Çalışan Kadınlar, Kadının Siyasetteki ve Sendikalardaki Yeri" toplantısı ile kutlandı.

Toplantının açış konuşmasını Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Hasan Gemici yaptı.

Gemici yaptığı konuşmada, Cumhuriyet döneminde yapılan yeniliklerle kadınlara

giştirmeden yapılacak yasal değişikliklerin ne yazık ki katkısı çok sınırlı olacaktır. Geleneksel yapımızın yanında kadının çeşitli alanlarda etkin katılımının önünde başka engeller de vardır. Uygulanan ekonomik politikaların sonucunda kadınlarımızın işgücüne katılım oranı düşmektedir. İşverenlerin yanlış tutumları nedeniyle kadınların sendikal yaşamında öne

rin birçok hakka sahip olduklarını belirterek "Ancak Cumhuriyet öncesi ve sonrası kadınların hak ettikleri konumda olduklarını söylemek yanlış olur. Ülkemizde kadınların yüzde 72'si okur-yazar. İşgücüne katılım ise yüzde 25.2 oranında" dedi.

Toplantıda bir konuşma yapan TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç ise, 21. yüzyıla girerken kadınların ekonomik, sosyal ve siyasal yaşamda daha aktif bir biçimde yer almasının önlenemez bir gerçek olduğunu vurgulayarak başladığı konuşmasında çalışan kadınların yaşam ve çalışma koşullarından örnekler verdi.

Kılıç yaptığı konuşmada ülkemizde birçok kazanılmış hakka rağmen kadınlarımızın siyasal ve toplumsal yaşama katılımının önünde geleneksel toplum yapımızdan kaynaklanan engellerin bulunduğunu söyledi.

Kılıç, "Bu nedenle toplumumuz değer yargılarını de-

YASALARDA KADINLARA İLİŞKİN DEĞİŞİKLİKLER

Evli Kadının Önceki Soyadını Kullanmasına İmkan Tanıyan Kanun

Türk Medeni Kanununda kadın-erkek eşitliğine aykırı bazı maddelerin bulunduğu bilinmektedir. Cinsiyet eşitliği ilkesini zedeleyen bu maddelerin bir kısmını ortadan kaldırma çalışmaları sürdürülmektedir. Türk Medeni Kanununun 153. maddesinde yer alan evlenen kadının, kocasının soyadını alacağı hükmü TBMM tarafından 14.5.1997 tarihinde değiştirilmiştir. 22 Mayıs 1997 tarihinden itibaren geçerli olan değişikliğe göre, kadın evlendikten sonra kocasının soyadını almakla birlikte önceki soyadını da kullanma hakkına sahip olmuştur.

Nüfus Cüzdanlarında Yer Alan "Medeni Hal" Bölümüne İlişkin Çalışma

Toplumumuzda kadınlar, özellikle de boşanmış kadınlar, medeni durumlarından dolayı çeşitli olumsuz tutum ve davranışlara maruz kalmaktadırlar. Anayasamızın 20 nci maddesi ile en temel insan haklarından biri olan özel hayatın ve aile hayatının dokunulmazlığı ilkesi düzenlenmiştir. Buradan yola çıkılarak Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığının önerisi ile İçişleri Bakanlığınca, nüfus cüzdanlarındaki medeni hal bölümüne sadece "evli" ve "bekar" ifadelerinin yazılmasına karar verilmiştir.

Ailenin Korunmasına İlişkin Kanun

Aile içindeki şiddeti önlemek amacıyla taşıyan Kanun, 17 Ocak 1998 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

Aile içinde şiddete maruz kalan kadın ve çocuklar, bu Kanun ile şahsen başvurarak veya Cumhuriyet Savcılığının bildirilmesi ile Sulh Hukuk Hakimî tarafından verilecek mağdur tarafı koruma tedbir kararları ve uymayanlara verilecek 3 aydan 6 aya kadar hapis cezası ile koruma altına alınmışlardır.

çıkmaları zorlaşmaktadır. Türk sendikacılığı bundan rahatsızlık duymaktadır" dedi.

Kılıç, demokrasiyi ve çağdaşlığı ancak kadınların siyasal ve toplumsal yaşama aktif katılımı ile yakalayabileceğimizi vurgulayarak "Bu seçimler öncesinde kadınlarımız için güçlü bir rüzgar eseceği varsayılıyordu. Siyasi partilerimizin en güçlü imajları kadınlardı. Ancak listelerin ilan edilmesinden sonra depresyon yaşanmıştır. 18 Nisan günü de kadınlarımız siyasi partilere depresyon yaşatacaklardır" dedi.

Toplantıda bir konuşma

yapan ILO Türkiye Temsilcisi Gülay Aslantepe ise "Kadın sorunları 8 Mart'ta düzenlenen panellerle, konuşmalarla çözülmez. Kadın hakları verilmaz alınır. Bunun yolu da eğitimden geçer." dedi.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral de yaptığı konuşmada "Kadını ikinci sınıf gören her türlü çağdışı anlayış, Mustafa Kemal Atatürk'ün ve cumhuriyetin aydınlığı ile yok olmaya mahkumdur" dedi.

Meral, kadınların siyasette hak ettikleri yerde olmadığını belirterek, "Ne yazık ki Atatürk'ün kadınlara bakışı günümüz siyasetçilerinde ek-

sik. Atatürk, Avrupa ülkelerinin çoğundan önce kadınlarımızı seçme ve seçilme hakkını vermiştir. Ancak kadınlarımız siyasette hak ettikleri yerde değildir" diye konuştu. Bazı kadın siyasetçilerin kötü sınav verdiğini kaydeden Meral, "Bu kötü deneyim, kadınlarımızın bu alandaki yeteneklerine duyulan güveni sarsmamalıdır" dedi.

Meral'in konuşmasını dergimizin ekinde bulacaksınız.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü toplantısının öğleden sonraki bölümünde ise panel yapıldı. Yapılan ilk paneli Yol-İş Sendikası Genel Başkan Danışmanı Seyhan Erdoğan yönetti. Panele konuşmacı olarak Prof. Dr. Yasemin Beyhan, Basisen Şube Başkanı Yaşar Seyman, TDV'dan Ayşe Sucu ve Emekli Kadınlar Derneği Başkanı Müyesser Turfan katıldılar.

Tekgıda-İş Sendikası'ndan Rahime Akdoğan'ın yönettiği ikinci panele ise KADER temsilcisi Demet Işık, DYP temsilcisi Arif Doğu, ANAP temsilcisi Prof. Dr. Yıldız Batırbaygil katıldılar.

8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ BİLDİRİSİ

(8 MART 1999)

Bugün 8 Mart Dünya Kadınlar Günü

Geçtiğimiz dünya kadınlar gününden itibaren sorumlusu olmadığımız ancak sonuçlarından doğrudan etkilendiğimiz bir ekonomik kriz yaşamaktayız. Hükümetlerin yanlış ekonomik kararlarının bedelini çalışanlar ve başta kadın işçiler olarak bizler ödemekteyiz. Ekonomik krizden önce tüm dünyada ve ülkemizde kadınlar düşük ücretlerle, iş güvencesinden yoksun olarak çalışılmakta, çocuk bakımı, yaşlı bakımı ve ev işlerinin yükünü taşımaktaydılar. Yaşanan krizle birlikte kadınların çalışma ve yaşam koşullarının daha da ağırlaştığını görmekteyiz.

Biz kadınlar, ev ve aile ilişkileri dışında çalışanlar olarak var olmaya çabalıyoruz. Yüzyıllardır yaşadığımız ayrımcılıklara rağmen çalışma hayatının her kademesinde yer almayı başardık. Ancak ne siyaset ne de diğer toplumsal alanlarda hâlâ yeterli düzeyde temsil edilemiyoruz. Siyasal kararlarla bağdaşan ekonomik kararların, nüfusun yansını oluşturan biz kadınları etkilemediği düşünülemez. Oysa ki bizler, bu kararların alınması sürecine katılmıyoruz. 21 inci yüzyıla adım attığımız şu günlerde artık kadın-erkek eşitsizliği sorununun tartışılmasını istemiyoruz. Yaşadığımız çağda egemen olan insanların eşit ve özgür yaratıldıkları düşüncesinin yaşamın her alanına yansımadığını görmekteyiz. Kadınlar olarak ailede, toplumda, iş yerlerinde gerçek eşitliğin sağlanmasını ve kadınlara her alanda fırsat eşitliğinin yaratılmasını istiyoruz.

Önümüzdeki günlerde ülkemizde ger-

çekleştirilecek olan genel ve yerel seçimlerde kadın adayların sınırlı sayıda ve seçilme şanslarının az olduğunu görmekteyiz. Yaşanan bu gerçekler kadınlar için sözde eşitlik anlayışından öte ailede, toplumda, işyerinde eşitliğin gerçek anlamda oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır. Kadınların omuzlarındaki çocuk ve yaşlı bakımı, ev işleri gibi sorumluluklar kamu desteği ve aile içindeki paylaşımlarla azaltılmalıdır.

Çalışma hayatında kadınlar çeşitli olumsuzluklarla yüz yüze kalmaya devam ediyorlar. Ekonomik krizler bahane edilerek ve özelleştirme, taşeronlaştırma gibi politikalar sonucunda kadınlar, örgütsüz, sosyal güvencesiz alanlarda çalışmaya zorlanıyorlar. Kadın işçilerin dörtte üçü kayıt dışı sektörde ve asgari ücretin altında çalıştırılıyor. Ülkemizde çalışan kadınların % 50'si sigorta kapsamında bulunmasına karşın yeterli önlemler alınmıyor.

TÜRK-İŞ olarak, kadınların toplumsal hayatın her alanında yaşadıkları olumsuzlukların ancak kadınların siyasette ve diğer tüm karar alma mekanizmalarında yer alması ve kendilerini ifade etmeleri ile düzeleceği kanısındayız. Kadınların karşı karşıya olduğu ciddi engeller ancak kadınların her alanda kendileri için çözüm üretebilmelerini sağlayacak politikalarla aşılabılır. Kadının statüsünü yükseltecek, kadına karşı her türlü ayrımcılığı önleyecek politikaların yanındayız.

Ülkemiz ve dünyada bant ve gerçek demokrasinin sağlanması en büyük dileğimiz.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü kadın erkek tüm işçilere kutlu olsun

BÖLGESEL EĞİTİM SEMİNERLERİ BAŞLADI

TÜRK-İŞ tarafından düzenlenen ve sendikal hak ve özgürlükleri koruma ve geliştirme ile çalışma yaşamının diğer güncel konularının işlendiği Bölgesel Eğitim Seminerleri Eskişehir ve Bursa'da başladı.

25-26 Şubat 1999 günlerinde Eskişehir'de yapılan seminere TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Şemsi Denizer ile Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç katıldılar.

Seminerin açılışında Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç, seminerin amacı hakkında kısa bir bilgi verdikten sonra, ülke ekonomisi içinde son dönemde yaşanan gelişmeleri, dünyadan da örnekler vererek açıkladı.

Açış konuşmasını yapan Genel Sekreter Şemsi Denizer, muhalefetteyken işçilerin yanında yer aldıklarını söyleyenler iktidara gelince krizi bahane ederek işten atılan işçilere sırtlarını döndüklerini söyledi.

Eskişehir seminerinin açış konuşmasını Genel Sekreter Denizer yaptı.

Denizer şunları söyledi:

"Mevcut partilerin içinde demokrasiden söz etmek mümkün değildir. Seçim, sandık önümüze konarak beğenmediklerimizi seçmeye zorlamak değildir. Dün olmaması için mücadele ettiğimiz insanlar bugün yine listelerdeler. Demokrasiyi işçiler olarak biz getireceğiz, demokrasi gelmezse yaşadığımız sorunların çözümünü de beklemeyin"

Örgütlü toplumun önündeki engelin siyasetçiler olduğunu ileri süren TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Şemsi Denizer şunları söyledi: "Bu siyasetçilerden kurtulmadıkça sorunlar çözülemez. Siyasetçiler konuşan insan istemiyorlar. Çözüm örgütlü toplumdan geçmektedir. TÜRK-İŞ olarak siyasi ağırlık koymak büyük ilkimizdir. Bu nedenle TBMM'ye mutlaka işçi göndermemiz gerekiyor. Türkiye süratle iflasa sürüklenmektedir, ama Türkiye'yi batmaktan yine işçiler kurtaracaktır."

Eskişehir seminerinde katılımcılara çeşitli konularda dersler verildi.

Eskişehir'de yapılan seminerde TÜRK-İŞ Genel Başkan Danışmanı Yıldırım Koç, Araştırma Müdürü Oğuz Oyan, Araştırma Müdür Yardımcısı Enis Bağdadioğlu, Sosyal Güvenlik Uzmanı Ahmet Şen, Prof. Dr. Kadir Anıcı ve Sebattin Dertli tarafından, çalışma yaşamını ilgilendiren çeşitli konularda dersler verildi.

TÜRK-İŞ'in 1-2 Mart 1999

Toplantıların sunuş konuşması Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç tarafından yapıldı.

günlerinde Bursa'da düzenlediği seminer Teksif Bursa Şubesi salonunda yapıldı.

Toplantının açılışında bir konuşma yapan Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç özetle şu görüşlere yer verdi:

"İşçiyi-memuru seviyorum' diyenlerin toplu iş sözleşme görüşmelerinde IMF'ci olduklarını gösterdiklerini belirterek 'Yıllardan buyana toplu sözleşme dönemi gelince sermaye birden ekonomik kriz bahanesini ortaya atarlar. Sözleşme bitince de kriz biter. Bu kriz söylemleri ile 84 bin işçiyi işten çıkardılar" dedi.

Otomotiv sanayi de işverenin büyük sıkıntı içinde olduğunu öne sürdüklerini belirten Genel Eğitim Sekreteri Kılıç şunları söyledi:

"Yapılan araştırmada otomotiv sanayide 257 bin araç üretilmiş bunun 254 bini satılmıştır. Buna rağmen işveren bu alanda krizde olduklarını söylüyor. Bütçesi, seçim yasası, siyasi partiler yasası çıkmayan ülkede istikrar sağlan-

cağına inanmıyoruz. İş güvenliği ile geleceğin güvenliği gerçekleştirilmelidir. Bu da güçbirliği ile sağlanabilir"

Kılıç'tan sonra kürsüye gelen TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, ülkemizin ve çalışma yaşamının içinde bulunduğu sorunları irdeleyen uzun bir konuşma yaptı.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, "Ecevit'e katkımız oldu. Sadaka değil, katkımızın karşılığını istiyoruz" dedi.

Genel Başkan Meral, 480 bin kamu işçisini kapsayan görüşmelerde günün şartlarına uygun zam talebinde bulunduğunu savundu. Çok sayıda işyeri temsilcisinin katıldığı toplantıda eşel-mobil sisteminden doğan kayıplarının 346 trilyon lira olduğunu belirten Meral, "TÜRK-İŞ, ilk altı ay için yüzde 35 oranında zam, 50 milyon lira da iyileştirme istedi. Pazarlıklar sonunda yüzde 35'lik talebimizi yüzde 30'a, 50 milyon liralık iyileştirmeyi de daha aşağı çekerek büyük bir fedakarlık gösterdik. Ancak hükümetin tutumu nedeniyle anlaşılamadık" diye konuştu.

12 Eylül öncesindeki demokratik çalışma yasalarının çıkmasında katkısı olan Ecevit'in memurlara verilen ücret oranında işçilere artış yapılacağını açıkladığını hatırlatan Meral, bunun serbest pazarlık düzeninin ortadan kaldırılması anlamını taşıdığını söyledi. Meral, "Ecevit geçmişte attığı temellere dinamit koyarak patlatırsa bundan son derece üzüntü duyarsınız" dedi.

Bursa seminerinin açış konuşmasını yapan Genel Başkan Meral, toplu iş sözleşmeleri konusunda bilgi verdi.

'İşçiyi satmadım'

İşçiyi satarak milletvekili olacağı yönünde söylentiler olduğunu hatırlatan Meral, hiç bir zaman bir siyasi partiye kolunu kaptırmadığını, onun için rahat olduğunu ifade etti. Meral, 1995 pazarlıklarında, zam taleplerinden vazgeçmeleri durumunda kendisini istediği ilden birinci sıradan milletvekili adayı yapabileceği teklifinde bulunduğunu kaydetti. "Ben bu teklifi kabul etmedim, işçiyi satmadım. Şimdi de bir parti bana milletvekilliği teklif etmiş olabilir. Bizi kimse satın alamaz, alamamıştır" diyen Meral, toplu sözleşmeler bitmeden ve diğer sorunlar çözülmeden adaylık teklifini kabul etmesinin sözkonusu olmadığını açıkladı.

Ülkenin ciddi sorunlarla boğuştuğunu ve TÜRK-İŞ olarak bu sorunlara yeni sorunlar katmak istemediklerini belirten Meral, ancak iyiniyetlerinin istismar edildiğini söyledi. Siyasilere "Bu sabrımız nereye kadar sürecek. Aklınızı başınıza toplayın" uyarısında bulunan Meral, böyle bir olumsuz tablo karşısında uzun süre susmalarına tabanında tepki göstereceğini belirtti. Meral, "Geçmiş yıllarda birileri bize meydan okuyarak 'Bu Meclis'e 300 milletvekili ile geleceğiz' dedi, havasını aldılar. Emeği unutan onun ortağı bir parti de barajı zor aştı" dedi.

'Mezarda emeklilik istiyorlar'

Sosyal Güvenlik Yasa Tasansı hakkında da görüşlerini açıklayan Meral, milletvekil-

Meral, Bursa'da, TÜRK-İŞ'in kurucularından Recep Kım'a bir şükran plaketi verdi.

lerinin kendileri için 2 yılda emekliliği sağlayacak "kıyak emekliliği" çıkarttıklarını, çalışanlar için ise "mezarda emeklilik" istediklerini savundu.

Meral, işçi temsilcilerine de "Bu çatı altında bizi eleştirin. Eksiklerimizi ortaya koyun. Ama geçmişte olduğu gibi, 'Sizi Kızılay'da bekliyoruz, gelin' dediğimizde o meydana gelin. Çünkü o meydan sizin" mesajı verdi. Meral, daha

sonra TÜRK-İŞ'e yıllarca hizmet eden eski sendikacı Recep Kım'a da bir şükran plaketi sundu.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, daha sonra TÜRK-İŞ 8. Bölge Temsilciliği için satın alınan yeni hizmet binasının açılışını yaptı.

Bölgesel toplantılar Mart ayı içinde İzmir, Diyarbakır, Adana ve Samsun illerinde devam edecek.

TÜRK-İŞ Bursa Bölge Temsilciliğinin yeni hizmet binası Genel Başkan Meral tarafından hizmete açıldı.

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri SEMSİ DENİZER:

"Türkiye her alanda bağımsız politikalar üretmelidir"

Karabük Demir-Çelik Fabrikaları (Kardemir A.Ş.)'den yapılan açıklamada, 1998 yılında 843 bin 478 ton kömür ithal edildiği belirtilirken, aynı dönemde Erdemir'in de, 1 milyon 400 bin ton koklaşabilir kömür ithal ettiği bildirildi. Her iki fabrikanın, 1998 yılındaki toplam ithalatı 2 milyon 243 bin ton.

Koklaşabilir taşkömürü sadece Zonguldak'ta üretildiği için bu bölgeye kurulan fabrikaların, aynı yıl içinde Türkiye Taşkömürleri Kurumu'ndan (TTK) satın aldıkları kömür ise sadece 200 bin ton civarında.

Kardemir A.Ş. 1998 yılı ithalatının; 430 bin 303 tonunu ABD'den, 423 bin 175 tonunu ise Avustralya'dan yaparken, ABD'ye; 28 milyon 662 bin 500 dolar, Avustralya'ya 25 milyon 972 bin 200 dolar ödenmiş. ABD'den alınan kömürün tonu 66.6 dolara gelirken, Avustralya'dan alınan kömürün tonunun 62.86 dolar olduğu anlaşıyor. Bu durumda, aynı yerlerden ithalat yapan Erdemir'in, kömür ithalatı için harcadığı para da 78 milyon 400 bin dolar görünüyor.

Her iki fabrikanın da, Zonguldak kömürünü kullanmamalarının nedeni; küllü ve rutubetinin yüksek olması olarak açıklanıyor. TTK yetkilileri ise, bugünkü şartlarda bile istenilen nitelikte kömür verebileceklerini belirtirken cüzi bir yatırımla kaliteyi artırmanın mümkün olduğunu söylüyor.

Demir-Çelik sanayinin kullanmak zorunda olduğu koklaşabilir taşkömürü, yalnızca Zonguldak'ta olduğu için bu bölgeye kurulan her iki fabrikanın, 1998 yılında TTK'dan aldıkları kömür, toplam tüketimlerinin sadece % 9'u. İki fabrikanın ithalat için harcadığı yaklaşık 145 milyon dolar. TTK'ya ödedikleri ise sadece 13 milyon dolar.

Bölgedeki rezerv 1.1 milyar

SEMSİ DENİZER
TÜRK-İŞ
Genel Sekreteri

ton. TTK'nın 1998 yılı üretimi 2.2 milyon ton. Yani ülke ihtiyacının % 25'i. Bu üretimin sadece 200 bin tonu (% 9) Demir-Çelik sektörüne veriliyor. Üretimin büyük çoğunluğu, yaklaşık % 65'i enerji sektöründe tüketiliyor. Demir-Çelik sanayine satılan kömürün tonu 67 dolar, enerji sektörüne satılan 37 dolar.

Oysa, enerji sektörünün ihtiyacını, Türkiye'nin başka kaynaklarından karşılamak mümkünken, Demir-Çelik sektörü için Zonguldak kömürü kullanılmadığı oranda ithalat yapılması zorunluluğu var. Değişen üretim ve satış politikasıyla TTK'nın zarar artarken, Türkiye'nin ithalatı da arttı.

1990'lı yıllara kadar her iki fabrikanın kömür ihtiyacı büyük bir çoğunlukla TTK tarafından karşılanıyordu. Ancak sonraki yıllarda değişen ekonomik politikalarla, ülkemizin taşkömürü ihtiyacı sürekli artmasına rağmen, TTK'daki üretim düşmeye devam etti. 1999'lara gelindiğinde, Demir-Çelik sanayinin kömür ihtiyacının, neredeyse tamamını itha-

latla karşılama noktasına gelindi. 2010 yılında Demir-Çelik sanayii ve diğer sektörlerle birlikte, ülkemiz taşkömürü ihtiyacının, 49 milyon ton/yıla çıkacağı ön görülüyor.

Her yıl, sadece ülkemiz Demir-Çelik sektörü için, 300 milyon doların üzerinde ithalat yapılıyor. IMF ve Dünya Bankası'nın yönlendiriciliğinde, kömür ve Demir-Çelik sektörümüz de uluslararası tekelere peşkeş çekiliyor. Bazen "kambur", bazen "körkuyu" deniliyor. Bazı ithalatçılar veya aracılar 3-5 kuruş kazanacak diye Türkiye batıklığa sürükleniyor. Kapı, kapı borç aranıyor. Bunun adına da "liberalleşme, serbest ticaret, yani dünya düzeni" deniyor.

Bazen 3-5 dolarlık fark, bazen nasıl karşılaştıldığı belirsiz olan "kalite" bahanesiyle TTK kömürü yok sayılıyor. Yüz milyonlarca dolar israf ediliyor. Türkiye'nin tek taşkömürü üreticisi TTK'da, işçi açıkları nedeniyle üretim durma noktasında.

TTK sadece bir örnek. 1980 yılından sonra kendi haline terk edilen tüm KİT'ler aynı durumda, gerekli yenileme yatırımları yapılmadığı gibi, artık emekli olan işçilerin yerine de işçi alınmıyor. Ülke ekonomisinin en temel direkleri sabote ediliyor. İthalat ihtiyacı sürekli artarken, borçlarla birlikte ekonomik ve siyasal bağımlılık da artıyor.

Oysa KİT'lere, önyargılı yaklaşım politikaları değiştirilip, biraz sahip çıkılsa, verimliliği artırmak, kalite bahanesini ortadan kaldırmak ve ülkemiz ihtiyacını kendi kaynaklarımızdan karşılamak mümkün.

Her alanda bağımsız politikalar izleyebilen, güçlü bir Türkiye'yi yaratmanın yolu da buradan geçiyor.

TÜRKİYE GELECEĞİNİ ARIYOR

MUSTAFA BAĞÇECİ

Kristal-İş Sendikası Genel Başkanı

1999 yılının bu ilk aylarını, 1998'den devir alınan çeşitli sorunlarla karşılıyoruz. Ülke içinde ve dışında siyasal ve ekonomik belirsizlikler ve krizlerle yüzyüzeyiz. Önce Güneydoğu Asya'da başlayan kriz "Asya Kaplanlarının" birer kağıttan kaplan olduğunu ortaya çıkardı. Bugün Güneydoğu Asya ülkelerinde krizin acısını çalışanlar çekiyor. Ardından Dünya'nın en sağlam ekonomisi sayılan Japonya, krizin etkisine girdi. Sonra Rusya. Ardından Güney Amerika'nın krize girmesi ve Çin'in devalüasyon yapması, Brezilya'daki sarsıntı, krizi derinleştirebilecek ihtimaller olarak ortada durmaktadır.

Siyasal istikrarsızlıklar ve Dünya ekonomisinde yaşanan kriz ülkemiz çalışanlarını da tehdit ediyor. Geçmiş tecrübelerimizden de biliyoruz ki sermaye çevreleri daima bunalım yükünü kısa yoldan çalışanlara fatura etmeye çalışmaktadır. Nitekim ülkemizin bazı sektörlerinde bağtlanan ve süren toplu iş sözleşmelerinde bu yaklaşım gözlenmiştir. gözlenmiştir. Bu nedenle sendikalar son derece uyanık ve hazırlıklı olmalı ve bu gelişmelerden üyelerini koruyacak politikaları geliştirmelidir.

Siyasette ve ekonomide çürümenin, mafyalaşmanın, çeteleşmenin en yoğun yaşandığı çok tahilsiz bir dönemden geçiyous. Nereye elinizi atsanız mafya, nereye elinizi atsanız çete ve yolsuzluk var.

Yıllar yılı çalışanlara, bu ülkenin temiz yurttaşlarına demokrasiyi, özgürlükleri çok görenler mafyayı beslediler, çetelerle kolkola verdiler, devletin, halkın kaynaklarını yağma ettiler. 12 Eylül döneminin ürünü anti demokratik anayasa ve yasaların koruması altında kimseye hesap verme korkusu olmadan denetim korkusu duymadan har vurup harman savurdular. Bu tabloya itiraz eden emekçiler, işçi sınıfımız için seçim önemli bir imkan olarak karşımızda durmaktadır.

Türkiye seçime gidiyor. Ancak yaşanan krizi çözmek adına gündeme getirilen seçimin yaraya merhem olma ihtimali düşüktür. Çünkü yaşanan krizin ana kaynaklarından birisi temsil krizidir. Geçen seçimlerde istikrarı sağlamak adına benimsenen yüksek barajlı seçim sistemi hem istikrarı sağlayamamış, hem de temsilde adalet ilkesinin harap olmasına yol açmıştır.

Ülkemiz bu seçimlerden krizi çözebilecek sonuçlar çıkarmayı gerekli görüyorsa bunun yolu temsilde adaleti sağlayacak demokratik bir seçim yasasıyla ve demokratik siyasi partiler yasasıyla seçime gitmektir.

Sözleşmeler ve Sorunlarımız

Kristal-İş Sendikası üyelerinin ezici çoğunluğunu ilgilendiren bir toplu iş sözleşme dönemi içerisindeyiz. Sendikamızın

örgütlü olduğu, dünya ikinciliğine oynayan Türkiye’de cam sektörünün önemli kuruluşu, Şişe-Cam’da toplu sözleşme görüşmelerimiz sürmektedir. Üyelerimizin ağırlıklı kısmını kapsayan cam grup toplu iş sözleşmesine ve toprak sektöründe örgütlü olduğumuz işyerlerinde yürüttüğümüz toplu iş sözleşme süreçleri ekonomik, sosyal, siyasal bir dizi faktörün etkilediği sorunlar altında yaşanıyor.

Küreselleşme ve sermayenin uluslararası egemenliğinin artmasıyla birlikte karşımıza çıkan en büyük tehlike kuralsızlaşma eğilimidir. İşverenler bütün dünyada çalışma yaşamını düzenleyen, işçi haklarını güvence altına alan yasa ve toplu sözleşme hükümlerinin gevşetilmesi ve hatta kaldırılması için uzunca bir dönemden beri atağa geçmiş bulunuyorlar.

Sermaye keskinleşen rekabetin bir sonucu olarak sosyal devlet uygulamalarını ve sendikal mücadelenin ürünü olan düzenlemeleri kaldırmak, esnetmek istiyor. Bunun için toplu iş sözleşmelerinin sadece parasal hükümleri üzerinde değil, düzenleyici hükümleri üzerinde de geri gidişi hedefleyen politikalar izliyorlar.

Öte yandan bu kuralsızlaşma eğiliminin bir sonucu olarak çalışma yaşamında yeni sorunlar ortaya çıkıyor. Bunlardan en önemlisi taşeronlaşma ve müteahhitleşmedir. Bu yolla sendikalı ve nispeten güvenceli işçi sayısı azaltılarak ucuz maliyetli işçiliğe geçilmek isteniyor.

Ülkemizdeki bu gelişmeleri işgüvencesinin yokluğu ve düşük asgari ücret ayrıca beslemektedir. Kayıtdışı ekonominin üzerine gidilmemesi sonucunda taşeronlaşma bir kayıt dışı cenneti durumuna gelmektedir.

Yukarıda sözünü ettiğim sorunlar sadece bizim işkolumuzu, örgütlü olduğumuz işyerlerini ilgilendiren sorunlar değildir. Kamuda ya da özel sektörde çalışan tüm emekçilerin yaşadığı sorunlardır. Bu sorunların basıncı altında girilen 500 bin kamu işçisinin sözleşmesi işçi sınıfının sorunların çözümünde veya çözümsüzlüğünde özel öneme sahiptir. Sendikamız kamu sözleşmelerinin tüm işçi sınıfına yansıyacak sonuçlar üretebileceğinin bilincinde olduğundan kamu işyerlerinde sürdürülen sözleşmeleri desteklemektedir.

Kuşkusuz toplu iş sözleşme süreçlerimizi etkileyen sorunların önemli bir kısmı tek tek işyerlerinde verilecek toplu iş sözleşme mücadelesinin sınırları içine sığmıyor. Bu sorunların çözümü asgari ücretin toplu iş sözleşmesi yoluyla belirlenmesi, çalışma saatlerinin düşürülmesi vb. ülke düzeyinde bütünsel yaklaşımları, çözüm önerilerini, politikaları gerekli kılıyor. Tabii ki bu politikaları hayata geçirmek için kârlılığı, ısrarı, inatı içeren mücadele hatına ihtiyacımız vardır.

Ekonomide, siyasette, toplumsal hayatta yaşanan bütün alt-üst oluşların içinde Türkiye bir eşığa gelmiştir. Geline eşikte Türkiye geleceğini anıyor. Hiç kuşku yok ki geleceğin özgür, demokratik, barışçıl olması emekçilerin toplumsal mücadeleye katılma oranıyla doğru orantılıdır. Hem ülkemizin özgür demokratik geleceği için hem de çeşitli işkollarından binlerce işçiyi ilgilendiren toplu sözleşme döneminden başarıyla çıkabilmemiz için birliğimizi ve örgütlülüğümüzü pekiştirmeliyiz.

Dünyada sendikal hak ihlalleri artıyor. Ulusötesi sermaye, tüm dünyada sosyalleş(tiril)miş kapitalizmden vahşi kapitalizme dönüş ve hakimiyetini pekiştirme çabalarını sürdürüyor. Bu koşullarda uluslararası dayanışma, işbirliği ve güçbirliği giderek daha da önem kazanıyor. Ancak, bazan uluslararası dayanışma görünümü altında yapılan işlerin, gerçekte başka amaçlarla atılmış adımlar olduğunu da gözden kaçırmamakta yarar vardır.

Bu değerlendirmeler yapılırken öncelikle akılda tutulması gereken nokta, hala ulusal düzeyde örgütlenmiş olan devletlerle, ulusötesi sermaye arasında da önemli çıkar farklılıkları ve hatta çelişkiler bulunduğuudur. MAI'nin (Çok Taraflı Yatırım Anlaşması) şimdilik onaylanmamasında belirleyici etmen de bu olmuştur.

1970'li yıllardan itibaren yaşanmakta olan ekonomik durgunluk ve dönemsel bunalımlar, uluslararası işbölümünde yeni bir yapılanmayı daha gündeme getirdi. Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki sanayi kuruluşları kapanırken, dünyanın atelyeleri gelişmekte olan ülkelere taşındı. Özellikle Avrupa Birliği ülkelerinde yapısal işsizlik arttı ve artıyor. Avrupa Birliği ülkelerinde işsizlik sigortası fonları üzerindeki yük çoğaldı. Bu koşullarda, perspektifi Avrupa Birliği ile sınırlı sendikacılar ve işçiler, Avrupa'daki iş olanaklarının başka ülkelere kaçmasını önleme konusunda çeşitli yollara başvurmaya başladılar. Bunlardan biri de sendikal hak ihlallerinin kullanılması oldu.

ULUSLARARASI DAYANIŞMA MI? BAŞKA HESAPLAR MI?

YILDIRIM KOÇ
Genel Başkan Danışmanı

Diğer taraftan, dünya, günümüzde, 1929 bunalımından daha ciddi bir ekonomik krize doğru sürükleniyor. İşçileri yakından ilgilendiren bir durum, kriz nedeniyle talepte ciddi bir düşüş yaşanmasıdır. Talepteki düşüş ise iş olanaklarının daralmasına, işçi çıkartmalara neden olmaktadır. Bu koşullarda, uluslararası düzeyde mevcut pazarlar için devletler, ülke işverenleri ve ülke işçileri arasındaki rekabet artmaktadır. Uluslararası kriz, alternatif bir siyasal ve toplumsal yapıyı önerebilecek ve gerçekleştirebilecek güçlü bir uluslararası birlikteliğin bulunmadığı koşullarda, işçi sınıfı hareketinde ulusalcı eğilimleri de güçlendirmektedir. Ülkeler, uluslararası düzeyde pazar kapma yarışında her türlü aracı kullanmaktadır. Bunlar arasında, sendikal hak ihlalleri de vardır.

Diğer bir deyişle, bir kişi, kuruluş veya ülke, başka bir ülkedeki sendikal hak ihlallerini, işçi haklarını, insan haklarını gündeme getirdiğinde, bunun iki amacı olabilir. Birinci amaç, işçi sınıfının uluslararası dayanışmasıdır, işçilerin tüm dünyada belirli hak ve özgürlüklerden yararlanmasının önündeki engellerin kaldırılmasıdır. İkinci amaç ise, işçi haklarının ve sendikal hak ve özgürlüklerin arkasına sığınarak, iş olanaklarının elden gitmesine, pazarların kaybedilmesine engel olmak olabilir.

İşçi hakları ve sendikal hak ve özgürlüklerin ihlali durumunda uygulanan en etkili silah, tüketici boykotlarıdır. Uluslararası işçi sınıfı hareketi, henüz ulusötesi şirketlere karşı dünya ölçeğinde eylemler uygulayabilecek düzeyde değildir. Belirli bir hak ihlaline karşı yapılan iş, genellikle protesto mektupları göndermekle sınırlıdır. Bazan da toplantılar düzenlenmektedir. Tüketici boykotları ise özellikle günümüzde son derece etkili bir araçtır. Ancak, bu araç, iki ayrı amaçla kullanılabilir: Uluslararası dayanışma veya pazar kapma yarışı.

Bunları nasıl ayıracağız? Bir ülke, bir kuruluş veya bir kişi, Türkiye'deki sendikal hak ihlallerini ve işçi hakları açısından yaşanan sorunları dile getirdiğinde, bunun uluslararası dayanışma niyetiyle mi, eleştirileri dile getirenin ülkesinin çıkarlarını korumak amacıyla mı yapıldığını nasıl ayıracağız?

Öncelikle belirtilmesi gereken nokta, bu sorunun mutlaka sorulması gerektiridir.

Yoksa, ulusötesi sermayenin yeni stratejilerine karşı kendisini korumaya çalışan ülkele- rin ve işverenlerin aleti konu- muna düşmek tehlikesi var- dır.

Böyle durumlarda bazı öl- çütler kullanılabilir.

Birinci ölçüt, düzenlenen faaliyetin finansmanıya ilgili- dir. Uluslararası dayanışma adına yapılan faaliyeti kim fi- nanse ediyor? Eğer bir devlet finanse ediyorsa, kuşkuyla bakmakta yarar vardır. Öme- ğin, eğer bir ülkenin büyükel- çisi, sendikal hak ihlallerin- den söz ediyorsa, bunun ar- kasında korumacılık ve baş- ka ulusal çıkarlar aranabilir. Kendisi sendikal hak ihlalle- rinden eleştirilen bir ülkenin temsilcisinin kalkıp başka bir ülkenin hak ihlallerinin eleştiri- lmesi için zaten kıt olan kay- naklarını kullanmasının sami- miyetine inanmak zordur.

İkinci olarak, uluslararası dayanışma amacıyla yapı- lan toplantılarda sunulan gö- rüşlerin devlet görüşleri olup olmadığına bakılabilir. Öme- ğin, eğer bir uluslararası sen- dikal toplantıda, sermayenin yol açtığı sorunlar ve bunlara karşı nasıl ortak tavır alınaca- ğı tartışılacağına, Güneydo- ğu Sorunu, Kıbrıs, Ege Adaları sorunları açılır, Yunanis- tan'daki Türk azınlığın sorun- ları veya Bosna ele alınmaz- sa, kuşku duymak gereklidir.

Üçüncü olarak, sendikal hak ihlallerinden söz edenle- rin özelleştirme ve MAI gibi "turnusol kağıdı" olan konu- lardaki tavrını izlemekte ya- rar vardır. Ulusötesi sermaye, tavizsiz bir biçimde özelleştir-meyi savunmaktadır; Çok Ta-

raflı Yatırım Anlaşması (MAI) gibi düzenlemelerle de ulusal devletlerin yaratabileceği çe- şitli engelleri tümüyle ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Halbuki, özelleştirme ve MAI gibi düzenlemeler, en acıma- sız işçi hakları ve sendikal hak ihlallerinin koşullarını yarat- maktadır. Özelleştirme ve MAI konularında susan biri- nin sendikal hak ihlali iddi- alarını samimi bulmak müm- kün değildir.

Dördüncü olarak, ülkemizi beğenmeyen yabancının eleştirisini yalnızca Türkiye Cumhuriyeti Devleti veya hü- kûmetiyle mi sınırladığına, yoksa sermayenin ve özellikle de Türkiye'de yatırım yapan yabancı sermayeli şirketlerin sendikal hak ihlallerine de değinip değinmediğine bak- makta yarar vardır.

Beşinci olarak, bizim ülke- mizde bizim de yakındığımız sendikal hak ihlallerini dile getirirken, kendi ülkesinde bi- zimle somut ne tür bir daya- nışma içine girdiğine bakmak gerekir. Bu tür dayanışma ça- lışmalarını üyelerinin ödentilerinden mi, yoksa kendi dev- letinden çeşitli adlar altında ve kanallardan sağladığı kaynaklardan mı finanse etti- ğine de dikkat etmekte yarar vardır.

Ahıncı olarak da, Türki- ye'deki hak ihlallerini dile ge- tirenlerin kendi ülkelerindeki hak ihlallerini de dile getirip getirmediğine bakılabilir. Kendi ülkesindeki ihlaller kar- şısında susarken, Türkiye'deki ihlaller konusunda arslanlar gibi mücadele edenlerin, uluslararası dayanışma adı altında kendi ulusal çıkarları- nı koruyan biri olması olası-

ğının yüksek olduğunu dü- şünmek gerekir.

Buna göre, Avrupa Komis- yonu (oluşmakta olan Avru- pa Birleşik Devletleri'nin hükû- meti) parası ile yapılan bir toplantıda eğer bir başka ül- kenin sendikacısı Güneydoğu sorununu açarsa, özelleştir- melerin yol açtığı ve Çok Ta- raflı Yatırım Anlaşmasının ne- den olacağı sendikal hak ih- lallerine karşı tavır almazsa, yalnızca Türkiye Cumhuriyeti hükûmetini eleştirir, ama ser- mayeye söz söylemezse, ken- di ülkesinde genel grevler olurken ve birçok sendikal hak ayaklar altına alınırken, bunları görmezden gelip yal- nızca Türkiye'deki sendikal hak ihlallerini eleştirirse, eleş- tirdiği konularla ilgili ciddi bir dayanışma içinde olmazsa, bu eleştiriler haklı bile olsa, bunları dile getiren kişinin iyi- niyetine inanmamak ve atı- lan adımın uluslararası daya- nışma olmadığını düşünmek gerekir.

Türkiye'nin demokrasi, sendikal haklar, işçi hakları, insan hakları konularında bir- çok eksikliği vardır. Bu eksiklik- lerin giderilmesi için büyük çabalar gösterilmekte, meşru ve demokratik zeminde mü- cadele edilmektedir. Bunlar sürdürülmelidir, sürdürülecek- tir. Bu konuda kimsenin bir kuşkusu yoktur. Ancak, Türki- ye'de bizim de eleştirdiğimiz bazı eksiklikleri her dile getire- nin işçilerin ve halkımızın dos- tu olduğu gibi çocukça ve il- kel bir anlayışa sahip olma- nın da yanlışlığını anlamamanın zamanı geldi geçiyor. Özellikle derinleşen ekonomik kriz koşullarında bu konu daha da önem kazanıyor.

DEVLETİ YENİDEN BİÇİMLENDİRME ÇABALARI

OGUZ OYAN

TÜRK-İŞ Araştırma Müdürü

Kapitalist sistem içinde devletin yeniden biçimlendirilmesine yönelik çabalar 1980 sonrasında neo-liberal politikalarıyla yoğunluk kazanmıştır. 1990'larda küreselleşme ideolojisiyle süslenerek sunulan bu politikalar bir yandan genel anlamda sermaye sınıfının, öbür yandan ise sistemin egemeni olan ülkelerin ve finans kurumlarının öncelikleri doğrultusunda şekillendirilmektedir.

"Yeniden yapılanma" üzerine geliştirilen tartışmalar dahi bu güçlerin çizdiği kavram çerçevesi içine çekilmeye çalışılmaktadır. Sisteme karşı eleştirel konumda bulunan güçlerin egemen ideolojinin kavram çerçevesi içine çekilmesinin başlanması, işçi ve memur sendikaları için bir yenilgi anlamına gelebilecek; sistemin egemen güçleri açısından ise hakimiyet ilişkilerinin pekiştirilmesine hizmet edecektir. İşte, devletin yeniden yapılandırılmasına yönelik uygulama ve hedeflere karşı eleştirel tavır geliştirilmesi ve gerektiğinde buna seçenek oluşturulması bu bağlamda kritik bir önem kazanmaktadır.

Konuya böyle bir içerikten bakılırsa, **gelişmiş ülkeler (GÜ)** ile **gelişmekte olan ülkeler (GOÜ)** emekçilerinin tavır alışlarındaki farklılıkların azatılmasının da aşılması gereken eşiklerden biri olduğu anlaşılacaktır. Zira, sendikal tavrın ulusal düzlemde olduğu kadar uluslararası düzlemde de ahenkleştirilmesi öncelikli bir meseledir; hatta, başlanabilirse, etkili bir mücadele aracıdır.

GÜ emekçilerinin mücadele hedeflerini daha çok küreselleşmenin anti-sosyal dayatmalarına karşı çıkmakla sınırlanamadıkları, devletin özel piyasa malı üretiminden yani kamu iktisadi girişimciliğinden çekil-

mesine düşük düzeyli bir muhalefet göstermeleri ve bu konudaki taleplerini işgüvencesini sağlamaya indirgemeleri, GOÜ emekçileri açısından yeterli bir mücadele pozisyonu olamamaktadır.

GOÜ'lerde, bu arada Türkiye'de, KİT'leri tarihin çöp sepetine atacak tarzda tasarlanan bir "kamuda yeniden yapılandırma" modeline kayıtsız kalınması mümkün değildir. **İki nedenle:**

Birincisi, bu ülkelerde gerek devletin gerekse sosyal devletin boyutu esasen çok küçüktür; dolayısıyla devletin küçültülmesi yaklaşımı **anlamsızdır**. Ama daha da önemlisi, anlamsızlığın ötesinde **yanlıştır**. Yanlıştır çünkü, gelişmiş ülke olmanın olmazsa olmaz koşulu kamu hizmetlerinin geliştirilmesidir; dolayısıyla GOÜ'lerde devletin güdük olan boyutu büyütülmelidir; yani iddia edilenin tam tersi yapılmalıdır. Sosyal devlet yönlü hizmetlerin geliştirilebilmesi içinse KİT gibi mali/ekonomik araçlara gereksinim vardır.

GOÜ'lerde devletin, sistemin yeniden üretimi için yaptığı harcamalar ve bunun karşılığında talep ettiği bedel düşüktür. Bir başka deyişle meselenin iki yönü açısından da yetersiz bir kamu kesimi sözkonusudur: Bir yandan sermayeden talep edilen kamu finansmanı bedeli yani toplam vergi yükü düşüktür ve üstelik vergi yükü dağılımı aşırı adaletsizdir; öbür yandan topluma sunulan kamu hizmetleri çok yetersizdir. Bu tür devletlere **düşük regülasyon maliyetli devletler** dersek, Türkiye işte bu guruba girmektedir.

Düşük regülasyon maliyetli devletin emekçiler açısından en olumsuz yönü, uc-

ret dışı sosyal transferlerin olmaması veya düşük düzeylerde kalmasıdır. İşsizlik sigortasının, aile yardımlarının yokluğu nedeniyle, ücret gelirlerine bağımlı olanların gelir düzeyi, salt ücret düzeyinin gösterdiğinden gerçekte daha düşüktür. Buna sosyal destek hizmetlerinin yokluğunu, sağlık ve eğitim hizmetlerinin düşük standardını ve giderek parasallaştırılmasını eklersek düşük regülasyonun gerçek maliyetlerini hangi sınıflara bindirdiği daha iyi anlaşılır. Ücretliler aktif nüfusun yansını oluşturmalarına karşın ulusal gelirden aldıkları payın %25 dolayında kalması, buna karşılık gelir vergisinin %52'sini ödemeye zorlanmaları da eşitsiz bölüşüm ilişkilerinin bir başka yönüdür.

Dolayısıyla **öncelikli mesele, toplumsal hizmet üretiminin artırılması ve bunun toplumsal tüketim biçimlerinin geliştirilmesidir.** Bu da, devletin boyutlarının genişletilmesi kadar harcama ve gelir bileşimlerinin de değiştirilmesini şart koşmaktadır.

Türkiye gibi ülkelerde emekçilerin devletin yeniden yapılandırılması yaklaşımına kayıtsız kalamamasının **ikinci nedeni**, GOÜ devletlerinin belirli ölçüde bir bağımsızlık alanına sahip olabilmelerinin olmazsa olmaz koşulunun, ulus-devlet olma konumunu koruyabilmekten geçmekte oluşudur. Oysa bunun ekonomik önkoşulları arasında KİT'leri muhafaza etmek ve geliştirmek gelmektedir, çünkü ulusaşın şirketlerin basınçlarına karşı direnebilecek çapta sermaye birikimine sahip olan ve stratejik ekonomik alanlarda kümelenmiş olan şirketler kamu şirketleridir.

İşte bu nedenlerle, GÜ emekçilerinin GOÜ emekçileriyle dayanışmasının bu alanları kapsayıcı olması gerekmektedir. GÜ emekçileri nasıl ki, GOÜ'lerdeki kayıt-dışı istihdamı kendi istihdam koşullarını da tehdit eden bir olgu olarak görmekte ve GOÜ emekçilerinin örgütlerinden bu konuda birlikte tavır geliştirmeyi talep etmektedirler, kendileri de GOÜ emekçilerinin KİT'leri ve ulus-devleti koruma mücadelesine sahip çıkmalı ve destek vermelidirler.

Kaldı ki, ulus-devlete sahip çıkma bugünkü koşullarda GÜ emekçilerinin de çıkarınadır. Sermayenin küreselleşmesi önündeki engeller ayıklandıkça, emeğin ulusal sınırlar içine hapsedilmesi yönündeki dayatmalar, GÜ emekçisinin de benzer açmazlar içine sokulduğunu göstermektedir.

AB ülkeleri emekçileri açısından esasında farklı bir durum yoktur. Eğer AB'nin de ABD'ye karşı denge oluşturabilmek üzere geniş tanımlı bir federatif ulus-devlet olma sürecinde olduğu kabul edilirse, bu yaklaşımın daha genel sonuçları olduğu noktasında birleşmek kolaylaşacaktır.

Şimdi eğer konuyu kamu gelir ve gider politikaları üzerinde yoğunlaştırsak biraz daha ayrıntılı bir çözümleme yapma olanağı bulabiliriz. Bilindiği gibi kamunun en geniş müdahale alanı, merkezi ve yerel kamu idarelerinin bütçeleri aracılığıyla mal ve hizmet üretimidir. Bunu da üç ayrı alan olarak düşünmek doğru olur:

- **Birincisi, sağlık, eğitim, sosyal güvenlik gibi temel sosyal gereksinmelerin karşılanmasına yönelik hizmet üretimidir.** Emekgücünün üretkenliğini arttırmak bakımından bu hizmetlerin kolektif olarak sunulması sermayenin de yüzyıllık tercihi olarak ortaya çıkmaktadır. *Sosyal gereksinmelerin toplumsal tüketim biçimlerinin geliştirilmesi ve bedava sunulması sonuçta emeğin kendine ayırdığı zamanı arttırdığı ve hizmet transferleri nedeniyle ücret artışı taleplerini sınırladığı için, emek maliyetlerinin azaltılmasına da götürmektedir.*

Kuşkusuz bu tür temel gereksinmelerin kolektif olarak karşılanmasının sermayeye olan getirisi ile gene sermayeye yüklediği vergi yükü arasında hassas bir denge bulunmaktadır. Sermaye, temel sosyal gereksinmeler için ilave vergi yükleri altına sokulmaya her geçen gün daha az nza gösterir bir sınıfsal refleks geliştirmektedir. Büyük sermayenin işletme-içi eğitimlere ve ikinci sigorta anlamındaki özel sağlık sigortaları-

SAĞLIK VE SOSYAL GÜVENLİKTE BAZI ULUSLARARASI KARŞILAŞTIRMALAR

	1975	1985	(%) 1992
Sağlık harcamaları/GSYİH			
OECD Ortalaması	6.7	7.4	8.4
İngiltere	5.5	6.0	7.1
İsveç	7.9	8.9	7.9
Türkiye	3.5	2.8	4.1
Kamu sağlık harcamaları/ toplam sağlık harcamaları			
OECD Ortalaması	77.6	77.4	72.4
OECD Avrupa Ortalaması	80.2	79.9	74.3
İngiltere	91.1	86.3	84.4
İsveç	90.2	90.3	85.6
Türkiye	49.0	50.2	61.9*
Sağlıkta istihdam/ toplam istihdam**			
OECD Ortalaması	2.8	5.0	5.2
İngiltere	3.1	4.7	4.6
İsveç	6.2	9.9	9.9
Türkiye	0.4	0.7	0.9
Sosyal güvenlik harcamaları/GSYİH			
İngiltere			21.9
İsveç			37.1
Yunanistan			16.8
Portekiz			14.9
Brezilya			7.5
Şili			6.5
Türkiye			5.6
Arjantin			3.7
Mısır			2.9

Kaynak: OECD, "Les nouvelles orientations de la politique sociale", 1994; OECD, "Social expenditure statistics of OECD members countries", 1996.
IMF, *Government Finance Statistics Yearbook*, 1993.

CE, Eurostat, 1996

DPT, 1977 Yılı Programı

* 1992 yılı rakamı DPT verisidir; OECD verilerine göre görülen sıçrama yanıltıcıdır.

** 1970, 1980 ve 1990 yıllarına ait veriler kullanılmıştır.

na daha çok eğilim göstermesi, temel sosyal hizmetlerin maliyetine vergi/prim aracılığıyla katılmaya karşı direncini pekiştirmektedir. Hatta Türkiye'de olduğu gibi holdinglerin orta ve yüksek eğitime girerek kendilerine dönük beşeri sermaye yatırımlarına yönelmeleri, kendi sigorta şirketlerini ve hastanelerini kurmaları, özetle kendi kaynaklarını doğrudan doğruya kendilerine

dönük olarak kullanma eğilimine girmeleri tehlikeli bir süreçte işaret etmektedir.

Hatta bunun da ötesine geçecek şekilde, yeni değerlendirme (kâr) alanları arayışının baskılan gündemdedir. Başka deyişle, bölünebilir ve pazarlanabilir olduğu için piyasanın da girebildiği eğitim ve sağlık gibi yarı-kollektif özellikli hizmetlerde piyasa payı-

nın genişletilmesi yönünde güçlü baskılar oluşturulmaktadır. Bunun için de sosyal sigortanın ve kamu eğitim kurumlarının sunduğu hizmetin kalitesinin kötüleşmesi adeta teşvik edilmekte, kamunun bu hizmetleri üretemeyeceği gösterilmeye çalışılmaktadır.

Kamusal hizmet alanını tehdit eden ticarileşme/özelleştirme dayatmasının özellikle GOÜ açısından daha kritik bir konumu vardır; çünkü sağlıkta sosyalleşme GÜ'ler düzeyinin gerisinde olduğu gibi, eğitimde okullaşma oranları da çok daha düşüktür. Dolayısıyla tehdit, gerikalmışlık koşullarının aşılabilmesi ve sürekli yeniden üretilmesine götürecektir denli ciddi boyutlardadır.

- **Kamusal hizmet üretiminin ikinci yönü, topluma yönelik olduğu kadar sermayenin değerlendirilmesi için de gerekli olan *kollektif üretim altyapısının oluşturulması ve geliştirilmesidir.*** Fiziki altyapıyı oluşturan yollar, santraller, barajlar, limanlar, iletişim sistemleri, temiz su-atıksu şebekeleri ve çeşitli beledi hizmetleri vb. bu kapsamdadır. Toplum için gereği yadsınmaz olan bu tür kamusal üretimler sermaye açısından da vazgeçilmez özellikler taşır. Sermayenin kendi kaynaklarıyla üretmekten ziyade kamu tarafından finanse edilerek üretilmesini istediği, yapımının ve işletilmesinin ise ihaleyle özel girişim aracılığıyla gerçekleştirilmesini talep ettiği, kamu adına yönetilen kurumlarda dahi taşeronlaşma uygulamasıyla kendine yer açmaya muvaffak olduğu bu tür hizmet alanlarında emanet usulünden ihale usulüne doğru hızlı bir kayma gerçekleşmiştir. Yüksek tesis maliyetleri gerektiren ve sermayenin bütününe dışsal faydalar sağlayan bu tür altyapı hizmetlerinin üretiminde merkezi yönetim kadar yerel yönetimler de görev almaktadır. KİT'lerde olduğu gibi, bu tür kamusal hizmetlerde de, üretimden çok dağıtım aşamasının özelleştirilmesine yönelik daha güçlü baskılar oluşmasının ne-

deni, bu safhanın sabit sermaye giderlerinin düşük, kârlılık oranlarının ise yüksek olmasıdır.

Hizmetlerin ticarileştirilebilme özelliklerine bağlı olarak Yap-İşlet veya Yap-İşlet-Devret tarzı özel üretim, özel finansman veya özel işletime dayalı özelleştirme modelleri de gündeme gelebilmektedir. Bu tür uygulamaların imtiyaz sözleşmelerine dönüşebilmesi ve stratejik alanların sistemin egemen ülkeleri ve şirketlerinin denetimine geçebilmesi bakımından hassas bir alan olduğu ve bunun özellikle GOÜ açısından yamsal bir önem taşıdığı gözden kaçırılmamalıdır.

- **Üçüncü olarak, adalet ile iç ve dış güvenlik hizmetlerini devletin *sosyal zorlama uygulamasına dönük hizmet üretimi olarak tanımlayabiliriz.*** Bu tür hizmetler sistemin ideolojik tutkalının oluşturulması kadar bu tutkalın tutmadığı yer ve zamanlarda zor unsurunun kullanımını da içermektedir. Bu arada, ticari ilişkilerin hukuk düzenlemeleri olmadan güvenli bir biçimde yürütülmesi mümkün olmadığından, sosyal zorlama salt üstyapıya ilişkin bir düzenleme olmayıp sistemin ekonomik temelinin düzgün çalışması için de gerekli olmaktadır.

Bu alandaki özelleştirme/ticarileşme henüz sınırlıdır. Ancak, özellikle silah sanayisinin kamu siparişleriyle çalışan özel bir üretim örgütlenmesi olarak geliştiği hesaba katılmalıdır.

Öte yandan, dünya üzerinde çatışma odaklarının yaratılmasında ulusötesi (özellikle ABD kökenli) silah tröstlerinin oynadığı rolleri dikkate almak gerekir. Kaldı ki, küreselleşmenin ulus-devletin zayıflaması temelinde geliştirilmek istendiği düşünülürse, her türlü etnik/dinsel yerel kimliklerin öne çıkarılması ve bunlara bağlı yerel çatışmaların pompalanması daha anlaşılır olmaktadır.

İşte böylesine karmaşık ve kapsamlı bir devlet yapılanması karşısında sendikal tavrın netleştirilmesi kritik bir önem taşımaktadır.

1999 PROGRAMINDA KİT'LER

(Çalışanlar açısından özet değerlendirme)

ENİS BAĞDADIÖĞLU

TÜRK-İŞ Araştırma Müdür Yardımcısı

I- Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT), sosyal ve ekonomik gereksinimler nedeniyle ülkemizde kurulmuş ve geliştirilmişlerdir. Ekonomik ve siyasal sistemi ne olursa olsun hemen hemen tüm ülkelerde varolan bu kuruluşların ülkemiz

açısından ayrı bir önemi ve değeri bulunmaktadır. Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasının ardından, siyasal alanda kazanılan bağımsızlığın ekonomik alanda sağlanacak kalkınma ile korunabileceği gerçeğinden hareketle, bu alanda bilinçli bir politika izlenmiştir. Kamu İktisadi Teşebbüsleri, hızla sanayileşme hedefine bir çözüm yolu olarak işlevlerini sürdürmüşlerdir.

II- 1980'li yılların başlangıcına kadar gerek gelişmiş gerek gelişmekte olan ülkelerde KİT'ler ekonomide önemli bir ağırlığa sahiptir ve nispi önemi ve ağırlığı farklı da olsa, çoğu ülkede yerleşik bir kamu girişimciği ve işletmeciliği bulunmaktadır.

Ancak uluslararası alanda yaşanan ekonomik krizi aşmak için uygulanan geleneksel politikaların başarısızlığı ve krize bağlı olarak güçlenen neo-liberal akımdan kaynaklanan "özelleştirme" düşünce ve uygulaması, KİT'lerin tartışılmasına ve işlevlerinin sınırlanması-

KİT'lerde İstihdam Azalmaktadır.

KİT'lerde İşçilik Maliyeti Düşürülmüştür.

KİT'lerde Reel Ücretler Gerilemiştir.

*Programda 1999 Yılı İçin Ortalama
% 60.5 Ücret Zammı*

Öngörülmektedir.

na yol açan gelişmeleri başlatmıştır. Bu gelişmelerin yanı sıra, özellikle 1990'lı yılların başında "doğu bloku"nda başlayan hızlı çözümlerle birlikte bu ülkelerde ağırlık kazanan "pazar ekonomisi" kavramının yaygın ve yoğun bir

propaganda konusuna dönüştürülmesi, kamu mülkiyeti, kamu girişimciliği ve işletmeciliğine de olumsuz anlamlar yüklenmesine neden olmuştur.

III- Uluslararası alanda yaşanan bu gelişmeler Türkiye'de de yansımaları bulmuş, uygulamaya konulan ekonomi politikaları içinde KİT'lerin özelleştirilmesi ve/veye tasfiyesi öncelikli hedef olmuştur.

Böylece kuruluş amaçları; ülkenin kalkınmasını gerçekleştirmek, gelir dağılımını sağlamak, refahta coğrafi dengeleri gözetmek, topluma belirli bir kalite ve fiyatla mal ve hizmet sunmak, sosyal adaleti sağlamak, sanayileşmeyi hızlandırmak, dış ekonomilere bağımlı olmamak olan KİT'lerin ülke ekonomisindeki etkinliği ortadan kaldırılmak istenmiştir.

IV- Ekonomik büyümeyi hızlandırmak, kamudaki yapısal dengesizlikleri düzeltmek, kamu finansman açıklarını azaltmak, enflasyo-

nu düşürmek, istihdamı artırmak , gelir dağılımını iyileştirmek gibi Türkiye ekonomisinin "mucizevi" kurtuluş reçetesi olarak gösterilmek istenen özelleştirme uygulamalarının, belirli çevreler tarafından sunulduğu gibi sonuç vermediği ve ülke kaynaklarının "haraç-mezat" iç ve dış sermaye çevrelerine devredilmek istendiği, her geçen gün yaşanan örnekleriyle ortaya çıkmıştır.

1980'li yılların ikinci yarısında Türkiye'ye özelleştirme uygulamalarını getiren siyasi kadrolar, "ekonomide etkinliği artırmak", "rekabetçi bir piyasa düzeni oluşturmak" ve "sermayeyi tabana yaymak" gibi gerekçelerin arkasına sığınmışlardır. Ancak özelleştirme işlemlerinin büyük bir bölümü blok satışlar yoluyla yapılmıştır. Böylece sermayenin halka yayılması gibi bir amacın söz konusu olmadığı açığa çıkmıştır. Özelleştirme sonrasında oluşan bölgesel tekelleşme ile bazı sektörlerde oligopolcü davranışların yaygınlaşması ise, rekabetçi bir piyasa oluşturulması hedefinin aslında gözetilmediğinin örnekleridir. Ekonomide etkinlik sarfı, çeşitli bilimsel çalışmalarla ortaya konulduğu gibi, salt mülkiyetin el değiştirmesinden kaynaklanan bir etkinlik artışı yoktur.

Son oniki yıl içinde, kamu kesiminin ekonomik girişimcilik alanını daraltan, kamu kesiminden özel kesime rantlar aktarmayı arttırmak amacına dönük politikalar ağırlıklı olarak uygulanmıştır. KİT sisteminin ideolojik boyutta büyük saldırıya uğradığı bu dönemde KİT'lere yönelik olumsuz yaklaşımlar her fırsatta ortaya konulmak istenmiştir.

V- KİT'lerin tek kuruluş amacı kar etmek değildir. KİT'ler değerlendirilirken öncelikle gözönünde tutulması gereken husus, bu teşebbüslerin amaçlarına hangi oranda hizmet ettikleri olmalıdır. Piyasa ekonomisinin, hiçbir zaman kendi başına ekonomik büyümenin toplumsal amaçlarına ulaşılmasını sağlayamadığı açıktır. Bu bakımdan KİT'leri değerlendirirken yalnızca kâr/zarar durumuna bakıp olumsuz bir sonuca varmak yanıltıcı olur.

Kaldı ki KİT'ler, kar etmeyen kuruluşlar da değildir. 1997 yılında 500,5 trilyon lira olarak gerçekleşen işletmeci KİT dönem karlarının 1998 yılında 974,2 trilyon lira olması beklenmektedir. Bu tutarın 1999 yılında 1.454,6 trilyon lira olarak gerçekleşmesi öngörülmüştür.

VI- KİT'leri "zarar eden kuruluşlar olmaksızın kurtarmak" gerekçesi altında uygulanan politikalarla çalışanlar da payına düşeni almıştır. Uygulanan ekonomik politikalarla bu durum sürdürülmek istenmektedir.

Kamu iktisadi Teşebbüsleri ile ilgili olarak 1999 Yılı Programı'nda yer alan değerlendirmede şu görüş yer almıştır: "İşletmeci KİT'lerin borçlanma gereğinde 1996 yılından itibaren bir bozulma dikkati çekmektedir. Tarımsal destekleme politikaları, **1997 yılında imzalanan toplu iş sözleşmeleri ile sağlanan yüksek oranlı ücret artışları** ve dünya hammadde ve ara malı fiyatlarındaki düşüşler bu gelişmede etkili olmuştur." İşletmeci KİT'lerin borçlanma gereğinin 1999 yılında reel olarak gerilemesi ile ilgili olarak vurgulanan şart da dikkati çekmektedir: "**.....ve istihdam sayısındaki artışların kontrol altında tutulması kaydıyla,**"

KİT'lerde çalışan personelle ilgili istihdam politikalarının temelini; istihdam artışlarından kaçınılması, personel sayısının dondurulması, eleman ihtiyacının öncelikle kuruluş içinden sağlanması, ayrılan elemanın yerine hiçbir şekilde yeni eleman alınmaması oluşturmaktadır. KİT'lerde istihdam edilenlerin sayısı azalmaktadır. Örneğin, özelleştirme kapsamındaki kuruluşlar dahil olmak üzere işletmeci KİT'lerde 1995 yılı itibarıyla 318.193'ü işçi, 178.159'u memur ve teknik personel olmak üzere toplam 496.352 personel bulunurken, 1999 yılında işletmeci KİT'lerde istihdamın 283.274'ü işçi, 178.259'u memur ve teknik personel olmak üzere toplam 462.106 personele düşürülmesi öngörülmektedir. Özellikle işçilerin istihdamındaki gerileme dikkati çekmektedir. 1995-1999 arası dönemde işçilerin istihdamındaki gerileme 35 bin kişiye ulaşmaktadır.

Tablo-1: KİT'lerde İstihdam

Yıllar	İşçi	Memur	
		Teknik Personel	Toplam
1995	318.193	178.159	496.352
1996	311.230	175.439	486.669
1997	291.074	175.691	466.765
1998 ⁽¹⁾	283.566	178.935	462.501
1999 ⁽²⁾	283.847	178.259	462.106

(1) Tahmin

(2) Program

Yıllar itibariyle çalışan personel sayısında görülen azalmaya paralel biçimde toplam personel giderleri de uygulanan ekonomik politikalara paralel bir biçimde son yıllarda gerilemiştir.

1995 yılında imzalanan toplu iş sözleşmeleri ile, KİT'lerde çalışan işçilere 1995 yılının birinci ve ikinci yansı için yüzde 16'sar, 1996 yılının aynı dönemleri için sırasıyla yüzde 18 ve yüzde 20 oranında ücret artışı sağlandığı bilinmektedir. 1997 yılında ise, ilk altı aylık dönem için, öncelikle 30 milyon liranın altında olan aylık ücretlere 1,4 milyon ilave ve ardından ayda 8 milyon lira genel iyileştirme, daha sonra yüzde 38 oranında zam ve genel olarak kıdem zammı adı altında 3,5 milyon lira ilave edilmiştir. İkinci altı ayın başından itibaren, aylık eşel-mobil uygulaması ile gerçekleşen aylık enflasyon oranı kadar, ücretler her ay arttırılmıştır.

Buna göre 1995 yılında 169 trilyon 977 milyar lira olan toplam işçilik maliyeti yüzde 48.8 oranındaki artışla 1996 yılında 252 trilyon 877 milyar liraya ulaşmıştır. 1997 yılında ise, bir yandan kamu kesimi sözleşmelerinin ağırlıklı olarak bağitlanması nedeniyle yılın ilk yansında elde edilen yüksek oranlı ücret zammı, öte yandan yılın ikinci yansından itibaren uygulamaya konulan "aylık eşel-mobil" nedeniyle toplam işçi harcaması yüzde 107.5 artışla 524 trilyon 705 milyar liraya

ulaşmıştır. 1998 yılında, aylık eşel-mobil uygulamasının devam etmesine bağlı olarak, toplam işgücü maliyetindeki artış oranının yıllık yüzde 72.6 olacağı tahmin edilmekte ve toplam tutarın 905 trilyon 666 milyar liraya ulaşacağı hesaplanabilmektedir. 1999 yılı için öngörülen toplam yıllık artış yüzde 60.7'dir ve işçiler için yapılması öngörülen toplam işgücü maliyeti harcaması 1 455 trilyon 125 milyar liradır.

Tablo-2: KİT'lerde Personel Harcaması (Milyar TL/yıl)

Yıllar	İşçi	Memur	
		Teknik Personel	Toplam
1995	169.977.-	52.927.-	222.904.-
1996	252.877.-	112.980.-	365.857.-
1997	524.705.-	262.509.-	787.214.-
1998 ⁽¹⁾	905.666.-	503.697.-	1.409.364.-
1999 ⁽²⁾	1.455.125.-	772.103.-	2.227.229.-

(1) Tahmin

(2) Program

Toplam personel harcaması bu şekilde gelişirken, işletmeci KİT'lerin mal ve hizmet satış hasılatı 1995 yılında 1.474 trilyon lira iken, üç yıl sonunda yaklaşık 7 kat artışla 1998 yılında 9.783 trilyon liraya ulaşmıştır. 1999 yılında ise, toplam mal ve hizmet satış hasılatının 15.283 trilyon lira olması öngörülmektedir.

Toplam mal ve hizmet satış hasılatındaki artışa (İşletmeci KİT fiyat artışları dünya fiyatlarındaki gerilemeye bağlı olarak enflasyonun gerisinde kalmıştır. Ayrıca uygulanan politika doğrultusunda da, kamunun ürettiği mal ve hizmetlerin fiyatları düşük tutulmaktadır. Buna rağmen toplam satış hasılatındaki artış küçümsenemeyecek düzeyde olmuştur.) bağlı olarak ve fakat özellikle son yıllarda işçi başına aylık ortalama giderin (işgücü maliyeti) sabit fiyatlarla gerilemesinin etkisiyle, işletmeci KİT'lerde, satış hasılatı içinde-

ki işçilik payı düşmüştür. 1995 yılında işletme- ci KİT'lerin mal ve hizmet satış hasılatı içinde işçiler yapılan harcamanın payı yüzde 11.5 iken, bu oran 1996 yılında yüzde 9.0'a düş- müştür. Bir sonraki yıl satış hasılatı içindeki iş- çilik payında nispi bir yükselme söz konusu olmakla beraber, izleyen iki yılda bir dalga- lanma görülmüş ve fakat pay sürekli olarak yüzde 10'un altında kalmıştır. 1999 yılı itiba- riyle satış hasılatı içinde işçilik payının yüzde 9.5 oranında olması öngörülmektedir.

Tablo-3: Satış Hasılatı İçinde Personel Harcaması (yüzde)

Yıllar	İşçi	Memur	
		Teknik Personel	Toplam
1995	11.5	3.6	15.1
1996	9.0	4.0	13.0
1997	9.6	4.8	14.4
1998(1)	9.3	5.1	14.4
1999(2)	9.5	5.1	14.6

(1) Tahmin

(2) Program

1995 yılında bağtılan toplu iş sözleşme- leri ile sağlanan ücret artışlarının enflasyon altında kaldığı bilinmektedir. Nitekim Ocak 1995 ayı itibariyle ücret düzeyi ilk altı aylık ücret zammı yüzde 16'nın uygulanmasıyla yaklaşık 22 milyon lira olmuştur. Bu tutar 1996 Ocak ayında yaklaşık 30 milyon liradır. 1997 yılının ilk altı aylık döneminde ortalama ücretler 64 milyon düzeyine gelmiştir. Beş ay- lık sürenin sonunda, aylık eşel-mobil uygula- masına başlanmıştır. 1998 yılı başında ücret düzeyi 97 milyon lira iken 1999 Ocak ayında ortalama 165 milyon lira olarak hesaplanmış- tır.

Ancak ücret artışları, kimi dönem gerçek- leşen enflasyonun altında kalmıştır. Böylece 1995-1998 yıllarını kapsayan dönemde çıp- lak brüt ücretler enflasyon karşısında aşına- rak yaklaşık yüzde 30 oranında gerilemiştir.

Tablo-4: Kamu Kesiminde Ücretler

	Ort. Brüt Çıplak Ücret (TL/AY)	Ücret Endeksi	Geçinme Endeksi	Reel Ücret Endeksi
Ocak 1995	21.912.000.-	100.0	100.0	100.0
Ocak 1996	29.993.000.-	136.9	176.0	77.8
Ocak 1997	64.210.000.-	293.1	316.5	92.6
Ocak 1998	97.109.000.-	443.2	630.1	70.4
Ocak 1999	165.000.000.-	753.0	1069.1	70.4

Kaynak: TÜRK-İŞ Araştırma Merkezi

(*) Temmuz 1997'den itibaren aylık eşel-mobil uygulanmakta- dır.

(**) Ocak 1999 ücreti sözleşme ile düzenlenecek ücret zammı ya- pılmadan önceki düzeyi göstermektedir.

(1) TÜRK-İŞ Araştırma Merkezi tarafından, sendikalarca derle- nen veriler ile toplu iş sözleşmesiyle sağlanan ücret zam oranları ve Kamu İşveren Sendikaları'nın ücret serileri dikka- te alınarak düzenlenmiştir.

(2) DİE Tüketici Fiyatları Endeksi (1987=100) bazına göre düzen- lenmiştir. 1996 yılı (1994=100) temel yılına göredir.

1998 yılı için işçi başına aylık ortalama 266 milyon 154 bin lira işgücü maliyeti tutan hesaplanabilmektedir. 1999 yılı için öngörü- len işçi başına toplam işgücü maliyeti aylık tutan ise ortalama 427 milyon 203 bin liradır. Diğer bir ifadeyle, çıplak ücret ile işgücü ma- liyeti arasındaki katsayı dikkate alınarak ya- pılan hesaplama göre, 1998 yılı itibariyle 126.740.000.-TL/ay olan ortalama çıplak üc- retin 1999 yılında 203.430.000.-TL/ay olması öngörülmektedir. Bu durumda, bir önceki yı- la göre ücretlerdeki artış oranı yüzde 60.5 ol- maktadır.

Tablo-5: Çalışan Başına Yapılan Toplam İşgücü Maliyeti (TL/Ay)

Yıllar	İşçi	Memur	
		Teknik Personel	Toplam
1995	44.516.000.-	24.756.644.-	37.423.542.-
1996	67.709.000.-	53.665.377.-	62.646.446.-
1997	150.220.000.-	124.512.639.-	140.544.314.-
1998(1)	266.154.000.-	234.580.993.-	253.938.910.-
1999(2)	427.203.000.-	360.946.245.-	401.644.680.-

(1) Tahmin

(2) Program

SSK'DA ALT ve ÜST SINIR ÜCRETE GÖRE PRİM HESAPLANMASI

AHMET ŞEN

TÜRK-İŞ Sosyal Güvenlik Uzmanı

Bilindiği ve 506 sayılı Kanunun 77'nci maddesinde açıklanmış olduğu üzere, sigortalılarla işverenlerin bir takvim ayı için tahakkuk ettirilip ödeyecekleri sigorta primlerinin hesaplanmasında:

a) Sigortalının o ay için hakettikleri ücretlerin,

b) Prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkaktan sigortalılara o ay içinde ödenenlerin,

c) İdare ve kaza mercilerince verilen karar gereğince yukarıdaki kazançlar niteliğinde olmak üzere sigortalılara o ay içinde yapılan ödemelerin,

Bürüt toplamlarının esas alınacağı açıklanmış, 78'nci maddede de bu brüt tutarların gösterge ve katsayıya dayalı olarak hesaplanacak sınırlar arasında kalacağı hükme bağlanmıştır.

Buna göre işçilere bir ay içinde ödenen ücretlerin brüt tutarı; tesbit olunacak üst sınırdan fazla olursa sadece fazla kısmından prim tahakkuk ettirilmeyecek ve yine işçilere bir ay içinde ödenen ücretlerin brüt tutarı; tesbit olunacak alt sınırdan az olursa bu defa alt sınır üzerinden prim tahakkuk ettirilecektir. Demek oluyor ki işçilerin brüt ücretleri primlerin hesabına esas alınacak amaç, SSK tarafından tayin ve tesbit olunmuş üst ve alt sınır arasında kalan brüt tutarlar olacaktır, belirlenen ölçülerden fazla olanı dikkate alınmıyor, az olanı ise alt sınıra iblağ ediliyor.

Ayrıca alt sınırlar altındaki brüt ücretler; alt sınıra iblağ edilerek prim tahakkuk ettirileceği zaman, sigortalının gerçek fiili brüt ücret tutarı ile alt sınır miktar arasındaki fark üzerinden tahakkuk ettirilecek primlerin tamamını da işveren ödeyecek sigortalıdan bir kesinti yapılmayacaktır.

1.1.1999 - 30.6.1999 dönemi için sigorta primlerinin hesaplanmasında 506 sayılı Kanuna göre belirlenmiş olan:

- Günlük alt sınır: 3.112.200.- TL. (En düşük 9360 gösterge x 9975 kat sayısı: 30)

- Aylık alt sınır: 93.366.000.- TL. (3.112.200.- TL. x 30)

- Günlük üst sınır: 5.007.450.- TL. (En yüksek 15060 gösterge x 9975 kat sayısı: 30)

- Aylık üst sınır: 150.223.500.- TL. (5.007.450.- TL. x 30)

olduğu gözönünde tutularak, şimdi bu rakamlara göre Mart 1999 ayı içindeki 10 günlük ve 30 günlük alt sınır altındaki ve üst sınır üstündeki çalışmaları, varsayıma dayalı örneklerle açıklayıp, en az seviyedeki prim oranlarına göre de prim tahakkuklarını yapalım.

ÖRNEK 1

Sigortalı Mart 1999 ayı içinde 2 milyon yevmiye ile 10 gün çalışmıştır.

	Prime Esas Kazanç	İşçi Hissesi % 14	İşveren Hissesi % 19.5	Toplam Prim Tutarı % 33.5
	20.000.000.-	2.800.000.-	30.900.000.-	6.700.000.-
Alt Sınır iblağ	11.122.000.-	-	3.725.000.-	3.725.000.-
Toplam	31.122.000.-	2.800.000.-	7.625.000.-	10.425.000.-

ÖRNEK 2

Sigortalı Mart 1999 ayı içinde 78.075.000.- TL. brüt ücretle çalışmaktadır.

	Prime Esas Kazanç	İşçi Hissesi % 14	İşveren Hissesi % 19.5	Toplam Prim Tutarı % 33.5
	78.075.000.-	10.930.500.-	15.224.625.-	26.155.125.-
Alt Sınır iblağ	15.291.000.-	-	5.122.485.-	5.122.485.-
Toplam	93.366.000.-	10.930.500.-	20.347.110.-	31.277.610.-

ÖRNEK 3

Sigortalı Mart 1999 ayı içinde 8 milyon TL. yevmiye ile 10 gün çalışmıştır.

	Prime	İşçi Hissesi	İşveren Hissesi	Toplam
Esas Kazanç	% 14	% 19.5	Prim Tutarı	% 33.5
10 günlük üst sınır miktar	50.074.500.-	7.010.430.-	9.862.027.-	16.774.957.-
Matrah dışı miktar	29.925.500.-	-	-	-
Toplam	80.000.000.-	7.010.430.-	9.862.027.-	16.774.957.-

ÖRNEK 4

Sigortalı Mart 1999 ayı içinde aylık 250 milyon brüt ücretle çalışmaktadır.

	Prime	İşçi Hissesi	İşveren Hissesi	Toplam
Esas Kazanç	% 14	% 19.5	Prim Tutarı	% 33.5
Aylık üst sınır miktar	150.223.500.-	21.031.290.-	29.293.582.-	50.324.872.-
Matrah dışı miktar	99.776.500.-	-	-	-
Toplam	250.000.000.-	21.031.290.-	29.293.582.-	50.324.872.-

Örnek misallerde ne yapılmış olduğunu sıra ile açıklayalım.

* 1.nci örnekte bir ay içinde kısmi gündelikli çalışma konu edilmiştir. Sigortalı 2 milyon günlük ücretle bir işverenin emrinde 10 gün çalışmış ve 20 milyon almıştır. Ancak bu miktar SSK'nın 10 günlük alt sınırından düşük olduğu için 10 günlük alt sınır tutarına iblağ edilmiş ve prim tahakkukları buna göre yapılmıştır, fakat aradaki fark üzerinden toplam prim oranlarına göre tahakkuk sadece işverene yapılmış gerçek ücretinin üzerinde işçiden bir kesinti yapılmamıştır.

* 2.nci örnekte 1475 sayılı İş Kanununa göre aylık asgari ücretle çalışan 16 yaşından büyük bir işçinin durumu konu edilmiştir. Uygulamada zaman zaman kullanılsa bile SSK'da asgari ücret veya azami ücret diye bir tabir ve değerlendirme yoktur. Sadece izah edildiği şekilde prim tahakkuklarına esas alınacak matrahlarla ilgili ve gösterge ile katsayı değişikliklerine paralel durumda değişken alt ve üst sınır uygulaması vardır. Asgari ücret uygulaması ise, İş Kanununu ilgilendiren ve ilgililere fiilen ödenmesi mecbur olan bir ücret olup, Asgari Ücret Tesbit Komisyonlarınca belirlenir. 1.1.1999 tarihinden itibaren de; 16 yaşından büyükler için günlük; 2.602.500.- TL. aylık 78.075.000.- TL. olarak tesbit olunmuştur. Örnek misalimizdeki bu miktar SSK'nın alt sınır aylık ücreti olan 93.366.000.- TL.den düşük olduğu için aynen 1'nci örnekteki işlem yapılmış, aradaki far-

ka ait primlerin tamamını 78'nci madde gereği işverenler ödeyecek, işçileri etkilemeyecektir.

Bu arada önemine binaen, İş Kanununa göre tesbit olunan asgari ücretlerin, SSK alt sınır uygulamaları yönünden bir türlü anlaşılamayan ya-hut anlatılamayan durumunu bu vesile ile açıklayalım.

1475 sayılı İş Kanununun 33'ncü maddesine göre tesbit olunan asgari ücret bir bakıma İş Kanunu kapsamına giren işyerlerinde en az brüt ücrettir. Bu ücret dönemler itibarıyla SSK'nın alt sınır ücretinden; az da olabilir, çok da olabilir.

Sayet az olursa: zaten bir sorun yok, ne olacağı 1 ve 2 nolu örneklerde açıklanmıştır.

Sayet çok olursa: Kanunla belirlenmiş brüt ücretten daha az seviyede bir ödeme yapılamayacağından; SSK bu defa sadece İş Kanunu kapsamına giren işyerlerinde ve fiilen bir çalışma sonucu tahakkuklarda kendi belirlemiş olduğu alt sınır yerine İş Kanununa göre belirlenmiş asgari brüt miktarı yani asgari ücret miktarını esas alacaktır.

Esasen SSK mevzuatı alt ve üst sınır arasında ki brüt ücret tahakkuklarını sigorta primleri hesabına esas matrah kabul ettiği için bu sınırlar arasında kanunen belirlenmiş brüt miktarlar önceden belli ise bunlardan aşağılarda bir ücret ödemesi zaten olamaz. Buna göre İş Kanunlarına göre tesbit olunmuş asgari ücretleri sadece İş Kanunu kapsamına giren işyerlerinde asgari brüt miktar kabul etmek gerektiğinden alt sınır ücret ile asgari brüt ücret kavramlarını karıştırmamak lazımdır.

* 3'ncü örnekte yine bir ay içinde kısmi gündelik ve fakat yüksek bir ücretle çalışma konu edilmiş ve 8 milyon yevmiye ile 10 gün çalışan bir işçi 80.000.000.- TL. ücret almış ise de bunun sadece üst sınır üzerinden 10 günlük miktar primi tabi tutulmuş kalanı işlem dışı tutulmuştur.

* 4'ncü örnekte 3'ncü örneğin aynısıdır. Sadece SSK'nın tesbit etmiş olduğu aylık üst sınırdan daha fazla bir aylık brüt ücretle çalışma konu edilmiş ve fakat üst sınırdan fazla olan miktarlardan ne işçi hissesi olarak ve ne de işveren hissesi olarak prim tahakkuk ettirilmemiştir.

Son bir hususu daha hatırlatıp konuyu tamamlayalım:

SSK tarafından tesbit olunan alt ve üst sınırlar takvim ayları itibarıyla günlük ve aylık olarak işyeri bazındadır, yani bir işçi bir ay içinde bir kaç işyerinde çalışsa bile, bu sınırlar her işyeri itibarıyla aynı ve müstakil olarak değerlendirilir. Şu kadar ki bir kaç işyerinden bildirimlerin toplamı bir aylık üst sınır aşarsa aşan kısma ait ve sadece işçi hissesi prim tutarları ilgililerin yazılı isteği üzerine kendilerine iade olunabilir.

MEHMET ALİ SARI¹

YILDIRIM KOÇ

Genel Başkan Danışmanı

Mehmet Ali Sarı Ağrı ilinin Diyadin kazasında 1926 yılında doğdu. Babası jandarma kumandanıydı. Albaydı. Babasının ve dedesinin esas memleketi Rize imiş. 93 harbinde Ruslar Doğu Karadeniz'i işgal edince Ağrı'ya göç etmişler. Dedesi Ağrı'da arazi ve malmülk sahibi olmuş.

Mehmet Ali Sarı'nın babası emekliye ayrıldıktan sonra babadan kalma arazide çiftçilik yapmış.

"Ailem çok zengindi. Dedemden kalan arazi genişti. Ayrıca yine dedemden kalma 500 civarında küçükbaş hayvan, 30-40 da büyükbaş hayvan vardı. Bunların ürünlerini tüccar gelir alırdı. Annem Diyadin'liydi. Halesina aşiretindendi. Anne tarafımdan bana birşey kalmadı. Oraların adetine göre, kızı verirler, başka birşey vermezler. Kızı verdikten 40 gün geçtikten sonra kızın ailesi ziyaret edilir. O zaman yeni evlenen çiftte hayvan verirler. Ancak arazi verilmez.

"Biz tek anneden 9 kardeşlik. Ben ikinci çocuğum. 4 kız, 5 erkek kardeşlik. Kardeşlerimin hepsi çiftçilik yapardı. 1960'lı yıllarda kardeşlerimi İstanbul'a aldım. Birini Devlet Demiryollarına, birisini Toprak Mahsulleri Ofisi'ne yerleştirdik. Biri de Almanya'ya gitti. Kız kardeşlerim hep ev kadınıydı.

"Babam 1967 yılında vefat etti. Babamın cenazesine gidemedim. O günlerde Toprak Mahsulleri Ofisi'nde grev yapıyorduk."

Mehmet Ali Sarı ilkokula Diyadin'de başladı. Daha sonra devlet imtihanını kazanarak Sivas Bölge Sanat Okuluna girdi. Okul parasız yatılıydı.

"O yıllarda Doğu Anadolu'da ustalık daha rağbetteydi. O nedenle normal tahsile

değil, sanata geçtim. Teknik elemana daha fazla kıymet verilerdi.

"1939-1944 döneminde Sivas Bölge Sanat Okulu'ndaydım. Okulda ilk başta tüm bölümleri görüyorduk, daha sonra bölüm seçiyorduk. Ben torna tesfiye bölümünden mezun olduk. 220 civarında toplam öğrenci vardı. Leyli olarak 112 kişiydik. Bütün Türkiye'den öğrenci vardı. Kars, Ardahan, Mersin, her taraftan. Devlet imtihan açıyordu. Biz Ağrı'dan üç kişi girmiştik okula. Üç öğün yemek veriliyordu. Devlet tüm ihtiyaçlarımızı karşılıyordu. Karyola, yatak, battaniye, hep devlet tarafından sağlanıyordu. Bize harçlık da veriliyordu. Ayda galiba üç lira. Haftada üç gün pratik için Demiryolları'nın Sivas'taki cer atelyesine gidilirdi.

"1944 yılında okulu bitirdim. Ağrı'ya döndüm. 500 dönümün üstünde bir çiftlik vardı. Buğday, arpa ekiyorduk. Yonca da olurdu hayvanlar için. 1946 yılında askere gittim. O zamanlar gümrük muhafaza askerliği vardı. Gümrük muhafaza askeri olarak Urfa'ya verdiler. Altı ay acemilik yaptım. Acemiliğim de Urfa'daydı. Daha sonra Urfa'nın kazası Akçakale'de gümrük muhafaza askeri olarak görev yaptım. Daha sonra da İstanbul levazım amirliğine atandım.

"Urfa'da Araplar ve Kürtler vardı. Ben Kürtçeyi iyi biliyordum. Bir gün gittiğim yerde yanıma iki kişi geldi. Önüme birşey koydular. O zamanın parasıyla 3 bin lira. 'Senin hediyen,' dediler. Çok kızdım. Kıyameti kopardım. Ben yeni geldiğim için böyle bir uygulamaya olduğumu bilmiyordum. Sonra kendi aralarında Kürtçe konuşmaya başladılar. 'Eşek oğlu eşek, başımıza bela oldu,' dediler. Benim Kürtçe bildiğimi bilmiyorlardı. Sonra

1 TÜRK-İŞ'in 1958-1960 dönemi Genel Sekreteri ve Likat-İş'in 1963-1972 dönemi Genel Başkanı Mehmet Ali Sarı ile 3 Ocak 1999 günü Ankara'da evinde görüştüm.

da kendi aralarında, 'dışarıya çağırılalım da vuralım,' diye konuştular. Beni dışarıya davet edince, gelmeyeceğimi söyledim. Israr ettiler. Ben de onlara Kürtçe olarak cevap verdim, 'seni burda vursam, bunlar kaçakçıydı' desem, ne olur diye sordum. Ben Kürtçe konuşunca benden özür dilediler. Paralarını verdim. Bana, 'bizim geçim kapımız bu, başka geçimimiz yok,' dediler. Ancak çok rahatsız oldum. Babama haber saldı. Geldi. Emekli albay olduğu için beni İstanbul'a aldirttı. Bu sorunlardan kurtuldum.

"1948 yılında terhis oldum. İstanbul'da Maçka Yaprak Tütün İşleme Atelyesi'nde 1948 yılında işbaşı yaptı. Bir arkadaşım vardı. Oraya işçi aldıklarını söyledi. Ben de müracaat ettim. Şifalı bir imtihana tabi tuttular. Ağrı'ya dönmeyi düşünmedim. Orada kan davası vardı. Akrabalardan birisi birini öldürmüştü. Adamı hiç tanımazsın. Yolda gidiyorsun. Nerelisin, hangi aşiretensin, diye sorarlar. Sonra da seni çekip vururlar. Ne sen onu tanıyorsun, ne o seni tanıyor. Bunu kabullenemedim. Ağrı'ya bu nedenle dönmedim. Oranın kan davası çok kötüdür. Adamın köpeğine küfür ediyorsun, adamı tutup seni vuruyor.

"Maçka Yaprak Tütün İşleme Atelyesi'nde 8 kuruş saat ücretiyle puantör olarak işbaşı yaptım. Tekel'de ve o zaman tüm devlet kuruluşlarında iç yönetmelikler uygulanıyordu. Girdiğimde işyerinde sendika yoktu. Orada yedi sekiz ay çalıştım. Ücreti tatminkar bulmadım. O zaman hayat ucuzdu. On kuruş verdin mi, iki kişi yemek yerdi. İki üç arkadaş bir bekar odası tutmuştuk. Aylık bir veya birbuçuk lira kira ödüyorduk. O zaman için büyük paraydı, değerli paraydı. İlk siğortalanmam burada.

"1949 yılında Denizyolları İstanbul Liman İşletmesi'ne geçtim. Limana adam alındığı işçiler arasında duyulmuştu. Müracaat ettim. Vasıflarımı söyledim. Sanat okulu mezunuydum. 'Teknik adam bize lazım,' dediler. Hemen işbaşı yaptırıldılar.

"Limanın kendine göre bir düzeni vardır. Evvela ambarda çalışılır. Istersen mühendis ol, üç ay ambarda çalışırsın. Deneme müddeti ambarda geçer. 120 kiloluk çuvallar gelirdi. Kancayı takar alırsın onları. Vinç teknisyeni oldum. Orada ton ve pay esası vardı. Çıkarttığın eşyanın tonuna göre para verilir.

Yüz ton çıkarmışsın, posta dokuz kişidir, yüz tonun parası alınır, dokuz kişiye taksim edilir. Yapılan görev ne olursa olsun eşit pay alınırdı. Postaların oluşturulmasının da bir düzeni vardı. Dört kişi ambarda, iki kişi kayıta, iki tane vinççi, bir kumandacı. Eskiden beri böyle diye anlatılırdı. Bu düzeni Yusuf Ziya Öniş diye biri kurmuş.

"Liman işçileri arasında Karadenizliler çoğunlukta idi ve hakimdi. Siirtliler, Elazığlılar, Sivaslılar, Tunceliler de vardı. İnsanlar o dönemde böyle bir işe girmeyi mumla ararlardı. Belirli bir dönem çalışıp memleketine gitmek yoktu. Ama işçinin köyüyle bağları devam ederdi. Bilhassa Karadenizliler çoğunlukla bekar gelirdi, kazandıklarını eve gönderirlerdi. Limanda işin başında kumandacı denilen bir kişi olurdu; en üst görevdeydi. Sevk ve idare onun elindeydi. Herkesin sicil numaraları vardı. Diyelim limanda on tane gemi var. En önde İsveç gemisi olsun. Kumandacı sıradan başlar, sicil numaralarına göre posta oluştururdu. Adam tefriki yoktu. Kimin sicil numarası gelirse onlardan posta oluşturulurdu.

"İşyerinde parasız yemek veriliyordu. Limanda beklemede olanlar serviste yerdi. Gemide olanlara da götürülürdü. Hastalanırlar da Deniz Hastanesine giderdi.

"Ben işe girdiğimde kötü bir uygulama vardı. İşçi her sabah işyerine gitmeye mecburdu. Gelmezsen kaydını siliyor, atıyor seni. İşe gittin. Gemilere taksim etmeye başladılar. 400 işçi var. 350'sine iş çıktı. Kumandacı, geri kalan işçiyi evine gönderirdi. İşçi vasıta parası vermiş, işe gelmiş. Olsun. İş çıkmayınca, geri gidiyor, beş kuruş da para alamıyordu.

"İşe girdikten kısa bir süre sonra işçiler beni baş mümessil seçtiler. Bu sorunu çözelim, dedik. Liman başmüdürüne gittik. Durumu anlattık. 'Mecbur tutup buraya getiriyor-sunuz; gelmek için masraf yapıyoruz, bu işe bir çözüm bulun,' dedik. Başmüdür de, 'Yönetmelik böyle, işe girerken bu uygulamayı kabul etmiş sayılırsınız,' dedi. Ben de, 'Yönetmelik öyle olabilir, ama hukuka aykırıdır, hak ve vecibeler karşılıklıdır, beni çağırdığınız zaman geliyorum,' dedim. Kızdı. 'Sen kimsin,' dedi. Ben de, 'işçi mümessiliyim,' dedim. Bana küftetti, hepimizi kovdu.

"Bunun üzerine biraraya geldik, ne yapalım diye konuştuk. Grupların başlarını çağırdık. Kendi aramızda bir toplantı yaptık. 'Sabahleyin işe gitmeyelim, çalışmayalım,' dedim. Bu işlerden biraz anlayanlar, 'grev yasağıdır,' dedi. Ben de, 'bunun yasağı filan yok; beni çağırıyor, ücret vermiyor,' dedim. Sonra da, 'birşey olursa beni ortaya atın, bu yaptığımız grev değildir, deyin,' dedim.

"Sabahleyin gittik. Gemilere göndermek istediler. 'İşe çıkmıyoruz,' dedik. 'İş verilmeyen günler için de bize bir ücret vereceksiniz,' dedik. 'Yetkimiz yok,' dediler. Biz de, 'o zaman Umum Müdürü getirin,' dedik. Üç gün işbaşı yapmadık. Ecnebi gemileri limanda bekliyor. Ekmel Önbülak Çalışma Genel Müdürüydü. Ona haber vermişler; hadiseyi incelemek için kendisi geldi. Beni çağırdılar. Ekmel Bey, 'tahrikleri sen yapıyor-muşsun,' dedi. Sonra da, 'bak, gençsin, sana kıyamıyoruz,' diye devam etti. Ben de, 'beni işe çağırıyorsun, mecbur tutmuşsun, gelmezsem işime son veriyorsun; geldiğim zaman bana iş vermezsen, hiç olmazsa yol paramı karşılayan bir para ver; bu yaptığımız grev değildir,' dedim. Sonunda bizi haklı buldular. Bir protokol imza ettiler. İşçinin işe gelip de kendisine iş verilmeyen günler için beş lira yevmiye verilmesi karara bağlandı. Bütün bunlar 1952 yılında oldu. Ekim ayındaydı. Protokolü Çalışma Genel Müdürü ve Limanın Umum Müdürü imza etti. Ama ondan sonra da benim işime son verdiler. İşçi müsselli olduğum için teminatım vardı. Bu sayede işe geri gönderildim. Orhan Tuna da vilyet hakem kurulundaydı. İki ay çalıştırmadan yevmiyemi verdiler, ama beni işe başlatmadılar.

"Limanda İstanbul Liman Tahmil ve Tahliye İşçileri Sendikası örgütlüydü. Bu sendika CHP döneminde 1950 yılında kuruldu. CHP İşçi Bürosu'nun başkanı Dr. Rebiî Barkın maddi yardımda bulundu. İşçi Bürosunun başkan yardımcısı Sebahattin Selek de sendikaya gelir giderdi. Para yardımı da yapıldı, sandalye filan da verildi. Sendika ilk olarak CHP'de kayıtlı işçilere kurduruldu. Diğer işçilerden de işlerine geleni kaydediyorlardı. Sendikaya kaydederken bir taraftan da bazı işçileri Halk Partisi'ne üye kaydediyorlardı. Sendikaya ben de üye oldum, ama Halk Partisi'ne üye olmadım. Daha sonra, kongre ola-

cağı zaman herkesi aldılar, tutunabilmek için sendikayı herkese yaydılar. Sendikanın kurucuları arasında sıradan işçi yoktu. Hep üst düzey işçilerdi.

"Sendikanın başına getirilmem bir hak-sızlığa karşı gösterdiğim tepki sonrasında oldu. İşyerinde bir sayım memuru vardı. İşçilerin gemilere sevk edilmesi işini yapıyordu. Bir gün hepimizin önünde babası yaşında bir adama tokat vurdu. Diktatör gibiydi. Ben dayanamadım. 'Utanmıyor musun, ne hakkın var birine, hem de baban yaşında birine tokat atmaya,' dedim. 'Sen kimsin, senin işine son veririm,' dedi. Ben de, 'işine son verilecek biri varsa, o da sensin,' diye karşılık verdim. Bu karşı çıkışım işçiler arasında çok büyük tesir yaptı. Bu olaydan sonra müfettişler tahkikat yaptılar, beni haklı buldular. Hadise bir bomba gibi patladı. Birçok işçi, 'burada köle gibi çalışıyorduk, bu adam bizi geldi kurtardı,' dedi. O ara sendikanın genel kurulu vardı. İlk genel kurulda, ittifaka yakın bir oyla genel başkan seçildim. Böylece 1950 yılında İstanbul Liman Tahmil ve Tahliye İşçileri Sendikası'nın genel başkanlığına getirildim."

Bu yıllarda bu işkolunda şu sendikalar faaliyet gösteriyordu:

- İstanbul Liman Tahmil ve Tahliye İşçileri Sendikası (Genel Başkan: Mehmet Ali San),
- İstinye Deniz İşçileri Sendikası (Genel Başkan: Mehmet Sürenkök),
- Ambarlama İşçileri Sendikası (Genel Başkan: Şevket Kazan),
- Liman Dok İşçileri Sendikası (Genel Başkan: Önce Mahmut Yüksel, sonra Vahdet Gören),
- İzmir Tahmil Tahliye İşçileri Sendikası (Genel Başkan: Ahmet Kurt).

Mehmet Ali San, sendikal yaşamı boyunca herhangi bir siyasal partiye üye olmadı; ama Demokrat Parti'yi destekliyordu.

"Rahmetli babam önce Halk Partiliydi. Sonra o da döndü Demokrat Parti'ye. Demokrat Partiliydim, ama üye değildim. Particiliği sevmiyordum. O nedenle girmedim. Girdiğin zaman özgürlüğünü kaybediyorsun, istediğini konuşamıyorsun."

Mehmet Ali San, 1953 yılında İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Yönetim Kurulu üyeliğine

getirildi. 1962 yılına kadar bu görevine devam etti.

"İstanbul İşçi Sendikaları Birliği o zamanın şartlarında dahi iyi çalışan bir kuruluştur. Sendikalara yardım ederdi. Sendikalar arasında ihtilaflar olduğunda arabuluculuk yapıyor, sendikalara destek veriyordu. Küçük ihtilaflarla işverenle görüşüyordu. Ancak çok fazla bir yetkisi de yoktu.

"1950'li yılların başlarında bizim işkolumuzdaki sendikalar bir araya geldik. Liman Dok, İstinye Tersanesi Koruma Servisi Sendikası, Ambarlama İşçileri Sendikası biraraya geldi. Liman Dok'un başında ben vardım. Mahmut Yüksel, Mehmet Sürenkök İstinye'den, Sadi Metin Liman Dok'tandı. Denizcilik ve tersane sendikaları biraraya geldik. 1952 yılında Türkiye Deniz-İş Federasyonu'nu kurduk. Federasyon'un kuruluşundan 1962 yılına kadar genel sekreterliğini yaptım. Bu sendikalarda örgütlü işçilerin hepsi de devletin işçileriydi.

"Bu yıllarda İzmir'de limanda bir direniş oldu. Federasyonun genel sekreteriydim. İzmir'e beni gönderdiler. Osman Gürtan ismindeki bir müteahhit işçilerin haklarını gaspediyormuş. Limanda iş alan bu müteahhit, işçilerin hafta tatili ücretlerini vermiyordu. Kanunda, 'işçinin 6 gün çalışması şarttır,' yazıyordu. Adam da, 'işçiler her gün çalışmıyorlar ki, onlara hafta tatili ücreti vereyim,' diyor. Ben de iş verilmeyen günlerin de çalışılmış gibi kabul edilmesi gerektiğini anlatmaya çalıştım. İzmir'in ünlü sendikacılarından Burhanettin Asutay bu müteahhidin, Osman Gürtan'ın danışmanı olarak karşısına çıktı. Orada ciddi tartışmalarımız oldu. Kanundaki durumu ısrarla anlattım. Ama Burhanettin Asutay kanunu bilmiyordu. Sonunda kabul ettirdik.

"Demokrat Parti muhafetteyken işçiye grev hakkı sözünü veriyordu. Ancak iktidara geldikten sonra, grev hakkına karşı çıkmaya başladı. 6-7 Eylül 1955 olaylarından sonra Liman Dok Sendikası kapatılmadı. Bize sadece sözlü bir tebligat yapıldı. 'Sizi kapatmıyoruz, faaliyet yapmayın, olay çıkarmayın,' dediler. Kapatılanlar 25 gün, bir ay süre kapalı kaldı."

Mehmet Ali San, TÜRK-İŞ'in 1952 Eylülünde İzmir'de, 1953 Ağustosunda İstanbul'da ve

1957 yılında Ankara'da toplanan genel kurullarına delege olarak katıldı.

"TÜRK-İŞ'in 1957 yılındaki 3. kongresinde genel sekreterliğe İsmail İnan seçildi. Kısa bir süre sonra genel seçimler yapıldı. Genel seçimlerde İsmail İnan'ın CHP'den milletvekili seçilmesi üzerine TÜRK-İŞ Genel Sekreterliği görevine Cemil Gider getirildi. Cemil Gider, Paşabahçe Şişe Cam işçilerinin sendikasıydı. Ancak Cemil Gider de kısa bir süre sonra işveren vekili oldu ve genel sekreterlik görevinden ayrıldı. Cemil Gider'in de ayrılması üzerine beni genel sekreterliğe getirdiler. TÜRK-İŞ genel sekreterliğine seçildikten sonra Ankara'ya taşındım, ancak İstanbul'daki sendikal görevlerim de devam etti.

"1958 yılında TÜRK-İŞ'in yönetiminde Nuri Beşer, ben ve Ömer Ergün'dük. Nuri Beşer çok iyi konuşur; konuşması mükemmeldir. Mümessiller heyetini toplamaya karar verdik. Nuri Beşer bunun üzerine Kemal Sülker'e gidiyor, ona, 'mümessiller heyetine bir rapor hazırla, ama komünistlik filan yapma,' diyor. Para da veriyor. Kemal Sülker bir rapor hazırlıyor. Nuri Beşer bu raporu bana verdi, 'o komüniste hazırlattım, ama sen bir kontrol et,' dedi. Okudum. Beğenmedim. Yağcılığın daniskasıydı. Raporu tamamiyle değiştirdim. Sonuçta, temsilciler meclisi raporu tamamiyle benim kalemimden çıktı. Temsilciler meclisi toplantısından önce yönetim kurulu toplantısı oldu. Toplantıya Bahir Ersoy, Rıza Güven, Sabri Tıgılı geldi. Raporu okudum. Birbirlerine bakıyorlar. Bahir Ersoy, 'durun,' dedi, 'ben namuslu, mert adamım, biz sizi Demokrat Partili diye ihraç etmek için karar almaya gelmiştik; raporu görünce şaşkırdık,' dedi. Raporu benim hazırladığımı öğrenince de, beni kutladı.

"Temsilciler meclisi toplandı. Rapor işçiler tarafından çok beğenildi. Ancak Hükümet kanadı çok rahatsız oldu. Başta Hadi Hüsmen olmak üzere, Demokrat Partili bakanlar toplantıyı terketti. Bizi iki ay Çalışma Bakanlığına sokmadılar. Haluk Şaman Çalışma Bakanıydı. Bir gün telefonla beni aradı. Yanına gelmemi istedi. İki aydır bizi sokmuyorlardı bakanlığa. Gittim. Bir suratla beni karşıladı, 'otur bakayım buraya,' dedi. 'Hem partilisiniz, hem de partiye ihanet ediyorsunuz,' diye devam etti. 'Ne ihaneti,' dedim. 'O temsilciler meclisi raporu senin kale-

minden çıkmış, Halk Partili Ömer Ergün'le birlikte karar almışsınız,' dedi. 'Sayın Bakanım, o raporu ben hazırladım, ittifakla geçti,' dedim. İcra heyeti karar defterini de alıp götürdüm. Herkesin o raporu onayladığını gördü. Bunun üzerine tavrı değişti. 'Bu işin sonu ne olacak,' diye sordu. 'Size bağlı,' dedim. 'Tki partili olarak konuşalım; Demokrat Parti'ye asıl ihanet eden sizlersiniz; tasarı hazırlıyorsunuz, işveren konfederasyonuna gönderiyorsunuz, TÜRK-İŞ'e göndermiyorsunuz; ihanet bu değil de, nedir,' dedim. 'Bu şekilde devam ederseniz, her geçen gün daha kötüye gider,' diye devam ettim. Çalışma Bakanı Haluk Şaman, bunun üzerine, 'ben yanılsım, senden özür diliyorum,' dedi. 'Esağfurullah,' diye cevap verdim. Daha sonra, verdiği söz üzerine, bakanlıkta çıkan tüm yazıların bir kopyası bize gönderildi.

"1960 yılı Nisan ayında Teksif Federasyonu'nun bir kongresi oldu. Bahir Ersoy genel başkandı. Bizi methediyordu. Alabildiğine methediyordu. 27 Mayıs ihtilali olduktan sonra "onlar grubu" veya "idealistler grubu" diye bir grup çıktı. Rıza Kuas, Sabri Tıgılı, Rıza Güven, Bahir Ersoy bunlar arasındaydı. Bize o zaman "kuyruk" diye isim taktılar. İhtilalden sonra yedinci gün TÜRK-İŞ'te oturuyorduk. Bunlar İstanbul'dan hareket ettiler, geldiler. Bahir Ersoy, içeri girer girmez, 'siz ne duruyorsunuz,' dedi. 'Bahir Abi, ne oluyor?' dedik. 'Siz uyuyor musunuz, ihtilal oldu, ordu harekette, sizi öldürecekler, çabuk istifa edin,' dedi. Nuri Beşer hemen istifa etti. 'Sen de istifa et,' dediler. Eskiden çok haşanydım. Küfür ettim. 'Sizi bana sayıyla vermediler,' dedim. Masanın üzerinde bir zarf açacağı vardı. Onu alıp Bahir'in üzerine yürüdüm. Seyfi Demirsoy araya girdi. Ben, 'ben istifa etmem, ben asker oğluyum, ordu benim,' dedim. Daha sonra konuyu TÜRK-İŞ Yönetim Kuruluna getirdiler. Bir suç anıyorlar, benim suçumu bulamıyorlar. Başvekil rahmetli Adnan Menderes'e Nuri Beşer bir telgraf çekmiş, ama kayıtlardan yok, kayıtlardan geçmemiş. Beni mecburi izne tabi tuttular. Kongreye kadar maaşım ödeniyor, ama suç bulamadıkları için ihraç da edemiyorlar. Kongreye kadar böyle devam etti. Kongrede bir terör havası estirildi. "Kuyrukların temizlenmesi lazım," diye manşetler gazetelerde. Bağlı olduğum Federasyonunun genel

başkanı Sadi Metin bile bana sahip çıkmıyor. TÜRK-İŞ'in 1960 yılı Kasım ayında toplanan 4. Genel Kurulunda üç saat kırk dakika konuşma yaptım. Ziya Hepbir mertlik etti. Bizi müdafaa eden tek kişi oydu. Burhanettin Asutay'ın bize söylediklerine karşı tepki gösterdi. TÜRK-İŞ İdare Heyetinde zabıt tutuyordum ben. Tutanakların hepsi imzalanırdı. Bahir Ersoy bu tutanaklarda beni övüyordu. Bahir Ersoy da bunları imzalamıştı. Çantayı açtım. Bütün bu tutanakları genel kurul delegelerine gösterdim. 'Suçum varsa hapse girmeye hazırım,' dedim. Tutanaklarda Bahir Ersoy'un söylediklerini açtım. Teksif'in raporunu çıkardım. Bize yaptığı medhiyeleri okudum. Zabıtları okudum, gösterdim. 'Genel sekreter, TÜRK-İŞ'in yüzakı,' deniyordu. İki Bahir Ersoy vardı. Biri ihtilalden önceki, biri ihtilalden sonraki. Bu ikisinin birbiriyle nasıl çeliştiğini anlattım. Kemal Sülker o zaman askardı. Beni kenara çekti. Alnımdan öptü. 'Sen Türk sendikacılığının yüzakısın,' dedi. Sonra da, 'ben TÜRK-İŞ'in kapanmasını istemiyorum; aday filan olursan TÜRK-İŞ'i kapatacaklar,' dedi. Bunun üzerine ben adaylıktan vazgeçtim. Benim konuşmamdan sonra delegeler benim adaylığımı istemişti."

Mehmet Ali San 1958 yılına kadar sendikacılığı amatör olarak yapıyordu. 1958 yılında TÜRK-İŞ'e seçilinde işyerinde ayrılmıştı. TÜRK-İŞ'teki görevinin sona ermesi üzerine İstanbul'a döndü ve yeniden işyerinde çalışmaya başladı.

"İhtilalden sonra Sermet Gökdeniz isimli bir albay işletmenin başına geçirilmişti. Talimat vermiş, limanda çalışan işçilerin ücretlerini asgari ücrete indirtmiş. 'Mehmet Ali Demokrat Partili olduğu için imtiyaz almış, bu uygulama onun sonucu, bunu kaldırın,' demiş. Bunun üzerine arkadaşlar beni çağırdılar. 'Bakın çocuklar, dediğini yapan adamım, benim dediğimi yaparsanız, ücretinizi alırım; sabahleyin işe geleceksiniz, sayım yapılacak, işe gitmiyoruz, diyeceksiniz; ücretimiz kesilmesin, diyeceksiniz; fazla ücret isterim, demek yok; o zaman grev olur; yalnızca, ücretimizi istiyoruz, diyeceksiniz; eskiden beri ödenen parayı kesiyorsunuz, biz bu yüzden işe gitmiyoruz, umum müdür gelsin, protokolü imza etsin, diyeceksiniz' dedim. Yemin ettirdim elebaşlarına. O zaman beni

Dikimevi'ne vermişlerdi. Sabah Dikimevi'nde beni çağırdılar. 'Ziyaretçilerin var,' dediler. İki genç adam, ikinci şubedenmişler. Beni emniyet müdürlüğüne götürdüler. Emniyetçiler arasında eski tanıdıklar vardı. Ama orayı o günlerde askerler yönetiyordu. Bir üsteğmen, 'Mehmet Ali sen misin?' dedi. Sonra da nereli olduğumu sordu. Meğer o da Ağrılymış. 'Hemşehrim olduğun için sana yardım edeceğim, içeri girince Albay ne derse, evet, diyeceksin,' dedi. Adam beni tongaya düşürmeye çalışıyordu. Tam tersine davrandım. Beni Harbiye'ye askeri mahkemeye götürdüler. Dört beş arkadaş daha toplanmış. Çağırıyorlar, giden geri gelmiyor. İçeri tkiyorlar, diye düşündüm. Umutsuzdum. Sıra bana geldi. Hakim albay duruyor. 'Siz,' dedi, 'işçileri niye tahrik ettiniz?' 'Hangi işçileri, albayım,' dedim. 'Zonguldak'takileri mi, İzmir'dekileri mi, Adana'dakileri mi? Ben TÜRK-İŞ'in genel sekreteriyim, İstanbul'dakilerle benim bir alakam yok; ama oradaki sorun, yevmiyelerin ödenmemesiydi,' dedim. 'İfadem alacaksınız, hakkımdaki iddiayı söyleyin,' diye devam ettim. Meğer biz işçileri toplayıp, Kasımpaşa'ya inip, kayıklara binip Yassıada'dakileri kurtaracakmışız. İddia buydu. Ben terslendim. 'Ben sendikacıyım,' dedim. 'Sana kim verdi bu yetkiyi,' dedi. Dünyadan haberi yoktu. Bir hakim üsteğmen vardı. Albay ona döndü ve ona, 'kanun varmış da sendikacılık yapıyor-muş, haksızlık varsa, ustabaşısı var, postabaşısı var, ne demek sendika,' dedi. Kanundan haberi yoktu. Üsteğmen, benim haklı olduğumu söyledi. Bir Sendikalar Kanunu bulup getirdi. Albaya gösterdi. Beni Balmumcu'ya götürecekler. Evraklarını hazırlıyorlar. O zaman Liman Dok'tan Kamil isminde birinden söz ettiler. Adam veremdi. Süreyyapaşa Sanatoryumunda yatıyordu. Onun da suça iştirak ettiğini ileri sürdüler. Bunun mümkün olmadığını, hastanede yatmakta olduğunu söyledim. Hakim albay bunun üzerine hastaneyi aradı. Kontrol etti. Başhekim de, ölmek üzere olduğunu, kal-kacak durumu olmadığını söyledi. Hakim albay mert adammış. Bana, 'otur evladım, sigara içiyorsan, iç,' dedi. 'Albayım, beni iş yerimden aldılar, sigara filan orada kaldı,' dedim. Hemen beş paket subay sigarası getirip verdi. 'İşçi arasından ihbar eden var,

onun üzerine soruşturma yapmak zorundayız,' dedi. Hakim albayın adı Emin'di. Elazığlıydı. "Ne çekersek dilimizden çekiyoruz, niye öyle konuşuyorsun," dedi. Ben de, 'beni nasıl olsa içeri atacaklar, rahatça konuşayım' diye düşündüğümü söyledim. Beni serbest bıraktılar. Bir askeri jipe bindirip, eve getirdiler. Bir ay sonra bir daha çağırdılar. Yine gittim. İş kapandı."

Mehmet Ali San İstanbul Liman ve Dokları Gemi Sanayii İşçileri Sendikası'nın genel sekreterliğine 1962 tarihinde getirildi.

"Bu arada 274 sayılı Sendikalar Kanunu kabul edildi. Bu kanun uyarınca İşkolları Yönetmeliği hazırlandı. İstanbul'da Koruma İşçileri Sendikası bize katıldı. Likat-İŞ'i kurma hazırlıklarına başladık. Daha sonra biz toplu sözleşme yetkisini alınca Ahmet Kurt'un sendikası da geldi. Bunun üzerine kurucuların ismini değiştirdik, onu da ekledik. Böylece Likat-İŞ kuruldu. İlk önce İstanbul'da Deniz İşhanımdaydık. Likat-İŞ'in genel merkezini 1965 yılında Ankara'ya aldık, bütün sendikaların genel merkezleri Ankara'da diye. Ayrıca, Ulaştırma Bakanlığı'na bağlıydık. Bakanlıkla sık sık işimiz oluyordu. Ankara'da ilk olarak Necatibey Caddesinde bir daire almıştık. Oraya geldik.

"1950'li yıllarda sendika aidatı ayda 10 kuruş, 25 kuruştı. Sendikalar büyük mali sıkıntı içindeydi. Bir yerde toplantı yaptığımızda, toplantı zamanında içilen çayın parasını toplayarak salon kirasını öderdik. TÜRK-İŞ'in de büyük sıkıntısı vardı. TÜRK-İŞ'de de balo düzenleyip bilet satarak veya ceza paralarını alarak ihtiyaçları karşıladık.

"Bizde konut kooperatifleri kurulmadı. Denizcilik bankası işçileri kendi aralarında bir kooperatif kurmuşlardı. Başkanı Dikimevinden Eftar Kurtoğlu idi. Koşuyolu'nda ev yaptınldı."

Mehmet Ali San, 4 Kasım 1951 günü evlendi. Eşi İstanbulluydu. İki oğlu, bir kızı oldu. Bir oğlu bugün Almanya'da ticaretle uğraşıyor. Diğer oğlunun lokantası, kızının da pastanesi var.

Mehmet Ali San 1972 yılına kadar Likat-İŞ Genel Başkanlığını sürdürdü. 1972 yılında sendikadan ayrıldı. 1973 yılında emekli oldu. Emekli olduktan sonra hiçbir işte çalışmadı.

ESNEKLİK ve SENDİKAL POLİTİKALAR - I -

ŞEYMA İPEK KÖSTEKLİ

TÜRK-İŞ Araştırma Müdür Yardımcısı

Esneklik (flexibilite) ve bu bağlamda yeni üretim organizasyon sistemleri çalışma yaşamına son 10 yıllarda damgasını vuran önemli kavram ve aynı zamanda tartışma alanlarından birini oluşturmaktadır. Her ne kadar son yıllarda yoğun olarak tartışılmakta olsa da kastedilen esneklik uygulaması oldukça gerilere uzanmaktadır. Esneklik arayışlarının nedeni olarak, çoğu kez sanayileşmiş ülkelerde yaşanan rekabet ve özellikle uluslararası rekabet ileri sürülmektedir. Bağlı değişkenler olarak hızlı teknolojik gelişme gösterilmekte ve diğer yandan küreselleşen dünyada artan işsizlik, ekonomik dalgalanmalar, arz-talep değişiklikleri esneklik ve esnek çalışmanın hızla yaygınlaşması ile birlikte ifade edilmektedir.

Türkiye'de esneklik, Batı ve diğer sanayileşmiş ülkelerindeki boyutlarda olmasa da büyük bir hızla yaygınlaşmaktadır.

Esneklik uygulamalarının, bir üretim organizasyonu olarak ekonomik etkilerinin yanı sıra, toplumsal etkileri ve özellikle çalışanlar ve çalışma düzenine olan etkileri büyük önem kazanmaktadır. Örneğin kazanılmış hakların tahribi ve esneklik ile başabaş giden "güvencesizlik", konuyu çalışanlar ve sendikalar tarafından aynı önemde ilgilendirmektedir. Esasında bu sonuç, esnek çalışmaya amaç olarak, çalışma yaşamının işverenin yönetim hakkını sınırlayan normlardan arındırılması ya da en azından bu tip yasal ve toplu iş sözleşme hükümleri düzenlemelemin sınırlandırılmasının seçilmesinden kaynaklanmaktadır.

Çalışmamızı iki bölümde yayınlayacak olup, bu sayıdaki bölümde esneklik kavramı

ve çeşitli görüşlere yer verilmekte, değişik biçimleriyle yaygınlaşan esneklik uygulamalarının nedeniyle esnek çalışma şekilleri ayrı ayrı incelenmekte ve esnekliğin Türkiye'de uygulanışı üzerinde durulmaktadır. Önümüzdeki sayıda da konu, çalışanlara etkileri bakımından değerlendirilecek ve sendikalar politikaları tartışılacaktır.

Esneklik Kavramı

Genel olarak "Yalın Üretim", "Esnek Uzmanlık", "Esnek Firma", "Toyotizm" gibi adlar verilen ve alt uygulamalarından üretim organizasyon sistemlerini ifade eden "Toplam Kalite Yönetimi" gibi başlık altında da kullanılan esneklik, bir kavram olarak netleştirilmek durumundadır.

Yalın üretim sistemini oluşturan imalat teknikleri, II. Dünya Savaşından sonra, Japonya'da, Eiji Toyoda ve Taiichi Ohno tarafından Toyota Motor İşletmesi'nde geliştirilmiştir(1). Bu tekniklerin bir bütün olarak "Yalın Üretim" kavramı ile izah ise ilk defa Harvard Üniversitesi araştırmacılarından John Krafcik tarafından yapılmıştır. Krafcick, Toyoto Motor İşletmesi'nde oluşturulan yeni üretim organizasyonunun özünü ifade etmek amacıyla bu kavramı geliştirmiştir(2). Yalın üretimin temel özelliği, seri üretime göre karşılaştırıldığında herşeyin daha azını kullanmasıdır; fabrikadaki işgücünün yansını, imalat alanının yansını, araç-gereç yatırımının yansını, yeni bir mamülün yan zamanda geliştirilebilmesi için gereken mühendislik süresinin yansı gibi(3). Doğru bir ifadeyle, uluslararasılaşmış dünya pazarının devamlı değişen ve çok daha seçici olan taleplerinin en az maliyetle karşılanması sözkonusu olmaktadır.

Ekonomik krizler karşısında daha bir yaygınlaştırılmak istenen esnekleşme ile "kitlesel üretim kitlesel tüketim yerine", esnek talep ve pazara göre "sıfır stokla çalışma", "sıfır bozuk mal", "tam zamanında teslim (just in time)" ve kalite yanında öne geçmek gibi hedefler edinilmiştir.

Esnek çalışma farklı görüşlerin çarpıştığı, tartışmalı bir alandır.İşveren ve örgütleri esnekliği; küreselleşen dünyada artan fiyat ve kaliteye dayalı rekabetin kaçınılmaz bir gerekliliği olarak savunmakta ve uygulamaya çalışmaktadırlar.

İşçi sendikaları; işçiler arasındaki dayanışmayı azaltıp bireyselleştirmeyi artırarak sendika üyeliğini zayıflatması, haftalık çalışma sürelerinin kısılmasına alternatif olması, fazla mesayı azaltması, işletmelerde yönetimin güçlenip idarenin kontrolünün artmasına yol açması, çalışanların istihdam güvencesini azaltması ve esnek çalışanlarla tamgün çalışanlar arasında eşitsizlikler yaratması nedeniyle esnek çalışmaya olumsuz bakmakta, karşı çıkmaktadırlar(4).

Esnekliğin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Esneklik düşüncesinin doğmasında ve yaygınlaşmasında pek çok faktör söz konusudur. Bunlar içinde dünya ekonomisinin 1970'lerden bu yana içinde bulunduğu krizin birinci derecede belirleyici olduğu yaygın bir şekilde kabul edilmektedir.

Bu uzun süreli krizin nedenleri ve alternatif politika önerileri tartışmalarında "esneklik", işgücü piyasaları ve yeni üretim tekniklerinin tanımlanmasında olmak üzere iki alanda kullanılmaya başlanmış ve kısa sürede de yaygınlık kazanmıştır(5).

Burada sözü edilen yeni üretim teknikleriyle kastedilen, mikroelektrik bazı teknolojilerin üretim süreçlerine adapte edilmesi ve yeni iş örgütlenme modellerinin uygulanmasıdır.Yeni teknolojik gelişmelerle üretim şeklinin ve organizasyonunun değiştiği, rekabette üst aşamaya geçildiği bu dönemde, rekabet şartları ağırlaşmakta ve keskinleşmekte, sürekli olarak konjonktürel dalgalanmalar yaşanmakta ve ekonomide sık sık arz ve talep değişiklikleri mevcut olmaktadır.

Esnek çalışmanın yaygınlaşmasında ekonomik durgunluk yanısıra, kolaylaştırıcı bir

başka faktör işsizlik olarak gösterilmektedir. Bu görüşe göre, esnek istihdam, büyüyen işsizlik sorununa çare olacak, çalışma saatlerini herkes dilediği gibi ayarlayacak, işçiler bireysel zaman özgürlüğü kazanacaklardır. İşveren açısından da üretimin 24 saat yapılması mümkün olacak, maliyetler düşecek, emi talep değişikliklerine uyum sağlanacak, verimlilik ve rekabet gücü yükselecektir.

Yapılan araştırmalardan ise yeni teknolojilerin, doğası gereği, esnek çalışma biçimlerini zorunlu hale getirmelerinin söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. İşletmelerde rekabet gücü kazanmak amacıyla son teknolojilere yapılan büyük yatırımlar, birim maliyeti aşağıya çekebilmek için bu teknolojilerden mümkün olduğu kadar uzun saatler yararlanmayı gerektirmekte ve ancak istihdam biçimiyle ilgili bir zorunluktan söz edilmemektedir. *Son teknolojik gelişmeler esnek çalışma biçimlerini "zorunlu", değil sadece "olanaklı" kılmaktadır(6).*

Dünya pazarını değişken ve istikrarsız pazar koşullarına ve ürün tercihlerine uyum sağlayamaya çalışan işveren kesiminin uyguladığı esnek çalışma biçimleri sayesinde, işçilik maliyetini asgari ücretin altına çekebildiği, dolayısıyla esnek çalışmanın işverene maliyet açısından büyük tasarruflar sağladığı görülmektedir.Ancak çalışma yaşamının daha ileri ve insani bir yapıya kavuşturulması ya da çalışma hayatının kalitesinin yükselmesi iddialarının tersine, esnek çalışmanın işçiler açısından çalışma süresinin uzaması, iş yoğunluğunun artması, sendikasılaştırma, kayıt-dışı istihdamın artması, düşük ücret ve kötü çalışma koşulları, kısacası sömürü oranının artırılması anlamına geldiği de açıktır(7).

Ülkemizde de esnek çalışma modelleri, giderek daha fazla sayıda işçinin standart çalışma mevzuatının kapsamı dışında kalması, çalışmaya ilişkin asgari çalışma koşulları ve sosyal güvenlik kapsamı gibi devletin ve ve formal istihdam ilişkilerinin yarattığı toplumsal güvencelerden mahrum kalması biçiminde uygulanmaktadır. Türkiye'de mevcut çalışma mevzuatı esnekleşme konusunda çalışanları koruyucu hükümler içermese de yine işveren kesimi daha somut hükümler istemektedir.

Esnek Çalışma Türleri

Günümüzde esnek çalışmanın bir çok şekillerine rastlanmaktadır. Farklı şekillerdeki esneklik uygulamalarına bakmak, bir taraftan esneklik kavramına açıklık kazandıracak, diğer taraftan da giderek çeşitlenen esnek çalışmalar ile birlikte işverenin ulaştığı serbestinin boyutlarını anlaşılır kılacaktır.

Esnekleşmeyle değişik esneklik şekilleri ifade edilmekte ve değişik gruplandırmalar yapılmaktadır. Bir gruplandırmada esneklik; işyerinin, işin, iş sürelerinin ve iş yasalarının esnekleştirilmesi şeklindedir. Bu gruplandırma şöyle ayrıntılandırılabilir:

- İşyerinin esnekleştirilmesi; işyerinin bölünmesi, küçülmesi, bağımsız birimlere ayrılması, taşeronlaşma,
- İşin esnekleştirilmesi; nakil, tayin, iş değişikliği kolaylıkları, kısa süreli çalışma, kısmi çalışma, geçici, mevsimlik çalışma,
- İş sürelerinin esnekleştirilmesi; değişken zamanlı çalışma, yoğun çalışma,
- İş yasalarının esnekleştirilmesi ise; çalışmanın esnekleştirilmesi ile ilgili sigorta mevzuatı da dahil olmak üzere iş mevzuatında gerekli yasal değişikliklerin yapılması gibi uygulamalarla gerçekleştirilebilmektedir(8).

Yaygın olarak kullanılan başka gruplandırmaya göre esneklik; sayısal, fonksiyonel, ücret, çalışma süresi esnekliği ve uzaklaştırma stratejileri olmak üzere 5 ayrı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar içerisinde çalışanlar açısından en çok eleştiri alan sayısal esneklik ve buna bağlı olarak çalışma süresi esnekliğidir.

Aşağıda bu esneklik uygulamaları üzerinde kısa açıklamalar ile durulmaktadır.

1. Sayısal Esneklik

"Dış esneklik" (external flexibility) veya "istihdam esnekliği" (employment flexibility) de denilen sayısal esneklik (numerical flexibility) işletmelerin kullanacakları işgücü miktarını ve niteliğini belirleyebilme serbestini ifade etmektedir. Sayısal esneklik, çekirdek işgücü (işletme için gerekli ve nitelikli işgücü) için başvurulabileceği gibi esas olarak çevre işgücü (kendisine gerektiği kadar ve gerektiği zaman başvuru işgücü) için kullanılmaktadır.

Sayısal esneklik, açık bir ifadeyle işverenin işyerindeki işçi sayısı ile istediği gibi oynayabilmesidir. Böylelikle işveren, işçi sayısını özgürce değiştirebilme olanağına sahip olmakta, yani dilediği gibi işçi çıkarabilmektedir.

Türkiye gibi, iş güvencesinin bulunmadığı, işçilerin işten çıkarılma konusunda son derece sınırlı önlemlerin bulunduğu ülkelerde sayısal esneklik; sendikasız, toplu sözleşmesiz ve sosyal güvencesiz bırakılan işgücünün mevcut bulunduğu bir çalışma yaşamının varlığını ortaya koymaktadır.

2. Fonksiyonel Esneklik

"İç esneklik" olarak da adlandırılan bu tür esneklik, değişen teknolojik şartlara, iş yüküne ve üretim metodlarına uyum sağlamak amacıyla, işgücünün işletme içinde değişik işleri yapabilmesi ve çeşitli görevleri üstlenmesidir(9).

Fonksiyonel esnekliğin yüksek vasıflı işgücünü talep ettiği ve bu esneklikte işgücünün eğitiminin önemli rol oynadığı ifade edilmektedir. İşgücünün en iyi ve en verimli şekilde kullanılmasının amaçlandığı fonksiyonel esneklik, işgücünün esnek kullanımı, yeni istihdam modelleri, belirli süreli hizmet akdi, kısmi süreli hizmet akdi, iş paylaşımı biçiminde ele alınmaktadır.

3. Çalışma Süresi Esnekliği

Çalışma sürelerinin kısaltılması, işçi-işveren tarafları arasında, toplu pazarlığın temel tartışma alanlarından biri olarak süregelen ve böyle de sürecektir. Ancak günümüzde çalışma sürelerinin esnekliği tartışmaları, kısaltılma konusunun önüne geçmiştir.

Bu çalışma şekli, "kayan zaman (sliding-time)", esnek-devir (flexiotour)", "maksimum esneklik (maxiflex)" ve "değişen gün (variable day)" gibi çeşitli kavramlarla da ifade edilmektedir. En yaygın olarak ise "esnek zaman (flexitime) kullanılmaktadır. Geleneksel anlamda işçi-işveren ilişkilerinin bütün özelliklerinin mevcut olmadığı bu esneklik türüne ilişkin örnek Federal Almanya'da "Messerschmidt - Bölkow-Blohm" işletmesinde 1967 yılında gerçekleştirilmesi verilebilir (10). Zaman içerisinde esnek zamanlı çalışmanın yaygınlaştığı görülmüştür.

Bugün gerek yasal düzenlemeler, gerekse toplu iş sözleşmeleri aracılığı ile sürelerin esnekliğinin giderek arttığı, esnek zamanlı çalışma, vardiyalı çalışma, sıkıştırılmış çalışma haftası, kayan iş süreleri, telafi edici çalışma, çağrı üzerine çalışma, part-time çalışma gibi şekiller ile de, çalışma sürelerinde esnekliğin sağlanabildiği görülmektedir.

Toplu iş sözleşmeleri ile çalışma sürelerinin esnekleştirilmesi konusunda; çalışma sürelerinin seneleştirilmesi, esnek toplu iş sözleşmelerinin imzalanması veya hafta sonu ve gece çalışmasının toplu iş sözleşmeleriyle sınırlandırılması gibi değişik yollara gidildiği dikkati çekmektedir(11).

Yukanda değinilen tüm bu uygulamaların gerekçesi olarak rekabet gücünün korunması belirtilmektedir. Ancak belirtilmeyen amaç, daha doğru deyişle arka planında yatan düşünce ise, normal çalışma süresi dışında yapılacak olan ve toplu sözleşmeler ve yasalar ile "fazla çalışma" kapsamında değerlendirilerek "zamlı" ödemeye bağlanan çalışmaların ortadan kaldırılmasıdır(12).

4. Ücret Esnekliği

Ücret esnekliği (pay flexibility), işletmelerin ücret yapısını ve düzeyini değişen işgücü piyasasına ve piyasa ekonomisi şartlarına göre ayarlayabilme serbestisi" olarak tanımlanmaktadır. Sayısal esneklik ile işçi sayısıyla dilediği gibi oynama hakkına sahip olan işveren bu kez, ücretleri de istediği gibi belirleyebilme imkanına kavuşmuş olmaktadır.

Bu esneklikte, işyerinde bir sendika ve toplu sözleşme bulunduğu gerçeği yok sayılmakta ve ücretler bireyselleştirilmektedir.

5. Uzaklaştırma Stratejileri

Esneklik türleri içinde oldukça farklı bir yapıya sahip olan uzaklaştırma stratejileri (distancing), hizmetin ya da üretimin işletme dışındaki başka işyerlerinde ya da işletme içinde çeşitli amaçlarla başka işçi çalıştırılarak yapılmasıdır.

Bu uygulamanın başında fason üretim, taşeronluk, kaçak ve çocuk işçi çalıştırma gelmektedir. Küreselleşme sürecinde bu uygulamalar önemli yaygınlık göstermektedir. Bugün gelinen noktada bu şekildeki esnekliğin çalışanlar açısından getirdiği sonuçlar,

güvencesiz, korumasız ve düşük ücretle çalışma şeklinde çok yönlü olumsuzluk göstermektedir.

Esnekliğin Türkiye'de Uygulanışı

İlgili tartışmalar son yıllarda güncellik kazansa da esneklik, ülkemizde de yeni bir olgu değildir. Ülkemizde esneklik sendikali işyerlerinde, toplu iş sözleşme hükümlerinin sürekli esnetilmesi ile veya esnekliğe ilişkin hükümler konarak, genel olarak taşeron, kaçak, geçici çalıştırma gibi uygulamalarla öteden beri fakat adı konulmadan varolan, küreselleşme ve yeni teknolojiler karşısında sayısal, işlevsel, ücret ve diğer biçimleri ile adı konularak yaygınlaşan, ekonomik kriz dönemlerinde ise üst düzeye tırmandırılan bir konudur.

Esneklik, işverenler tarafından, farklı özelliklere sahip olan ülkelerde elde edilmiş bazı sonuçlardan hareketle, tek taraflı olarak çalışanların ve sendikaların önüne konulmuştur. Burada başta Avrupa ülkeleri emsal gösterilmekte, hatta Türkiye, işveren çevrelerince esneklik uygulanmayan tek Avrupa ülkesi olarak eleştirilmektedir. Köklü bir sosyal koruma ve endüstri ilişkileri kazanım ve sistemine sahip olan, yaşama ve çalışma şartlarının Birlik ve ulusal mevzuat düzeyinde iyileştirilmesinin sürekli gündemde tutulduğu AB'nde, esnek çalışma ile çalışanların hakları ve iş güvencesi arasında en azından denge sağlanması üzerindeki vurgudan ise bahsedilmemektedir. Bu ülkelerde esneklik karşısında çalışanların hak kayıplarına uğramaması için önemli uğraşlar verilmektedir.

"Esneklik" olarak kimi yasa ve toplu iş sözleşme hükümlerine de rağmen yapılan ve yapılmakta olan uygulamalara bakıldığında şu örnekler sıralanabilir:

- Taşeronluk,
- Fason üretim,
- Kaçak çalıştırma,
- Geçici işçi,
- Mevsimlik işçi,
- İstisna akdi,
- Kapsam dışı personel,
- Özel güvenlik görevlisi,
- Belirli süreli hizmet akdi,

- İhbar önellerinin azaltılması ya da kaldırılması,

- Kısmi süreli hizmet akdi,

- Part-time çalışma,

- Toplu izin,

- Ücretsiz izin,

- Toplu işten çıkarma,

- Kısa süreli çalışma,

- Vardiya sayısının azaltılması ya da çeşitlendirilmesi,

- Çalışan süreyle orantılı ödeme,

- Kayan iş süreleri,

- Telafi edici çalışma,

- Vardiyalı çalışma,

- Sıkıştırılmış iş haftası,

- İşçilere yarımlı ücret ödenerek izne çıkarılması,

- Ücret zamlarının toplu iş sözleşmesinde kabul edilenden az uygulanması,

- Toplu iş sözleşmelerinde ücret maddesinin tadili,

- Performansa dayalı ücret sistemleri,

- Toplam kalite yönetimi ve kalite çemberleri,

- Evde çalışma,

- Çocuk çalıştırma.

Ülkemizde mevcut durum içinde taşeron, geçici, kaçak, işçi kullanımı her zaman söz konusu olmuşsa da, bugün, anılan bu uygulamalar kamu dahil büyük işletmelere doğru bir genişleme ve derinleşme eğilimi içindedir.

Bu eğilimin geçerli olduğu bir başka ilişki, fason üretim ilişkileridir. Taşeron üretimin özel bir biçimi olarak değerlendirilen fason üretimin, özellikle tekstil gibi emek yoğun sektörlerde büyük ölçüde maliyetleri düşürmek ve üretim risklerini azaltmak amacıyla, üretimin düşük ücretli işletmelere aktarılması şeklinde gerçekleştiği görülmektedir(13).

Türkiye'de esnekleşme açısından, bir alt biçim olarak kalite çemberleri uygulamasına geçme, 1990 öncesi bazı büyük KİT'ler dahil, pek çok holding tarafından gündeme alınmıştır. Pilot işyerleri seçilerek başlatılan uygulamalar, 1990'lardan itibaren, çok uluslu şirketlerin Türkiye'deki firmalarında, yerli-

yabancı sermayeli çeşitli firmalarda değişik adlar altında uygulanarak devam etmiştir. Son yıllarda ise bu uygulamalar sistemli ve sürekli bir biçimde geliştirilmektedir(14).

Konu girişinde de belirtildiği gibi ekonomik krizler; esneklik ve esnek çalışma tartışmalarını güncel hale getirmiş ve yaygınlaştırmıştır. Günümüzde de yaşanan budur. Örneğin metal ve diğer özel sektörün yaygın olduğu işkollarında işverenlerin yasalar ve mevcut toplu iş sözleşme hükümlerine rağmen sürdürülmekte olan toplu sözleşme görüşmelerinde çalışanlara getirdikleri ücretsiz izin, çalışma saatlerinin değiştirilmesi, izin dönemlerinin esnetilmesi vb. öneriler, protokol-lü ya da protokolsüz ilgili uygulamalar esneklik olarak hayata geçirilmektedir.

(Devam Edecek)

REFERANSLAR

- (1) Price John, "Lean Production at Suzuki anda Toyota: a Historical Perspective", Studies in Political Economy, V.45/ Fall 1994, p.83.
- (2) Hoogvelt Ankie- Yuasa Masae, "Going Lean or Going Native?: The Social Regulation Systems", V.1/2, Summer 1994, p.286.
- (3) Womack James P.-Jones Daniel T.- Roos Daniel, Dünyayı Değiştiren Makina, Çeviren. İstanbul: Otomotiv Sanayi Demeği, s.13.
- (4) Ansal Hacer, "İşçiler Neden Esnekleşmeye Karşı Çıkıyor?", Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, 1996, s.411.
- (5) Taymaz Erol, "Esnek Üretime Dayalı Bir Rekabet Stratejisi Geliştirilebilir mi?", Petrol-İş 1995-1996 Yıllığı, İstanbul: Petrol-İş Yayını No.44, 1997, s.707.
- (6) Ansal Hacer, a.g.b., s.412.
- (7) Ansal Hacer, a.g.b., s.412.
- (8) Ekin Nusret, "2000'li Yıllara Doğru Çalışma Hayatı (Sorunlar-Öneriler)", TÜHİS Dergisi (Mayıs 1995), ss. 3-4.
- (9) Koray Meryem, "Esneklik Yada 'Emek Piyasasının' Küreselleşmesi", Petrol-İş 1995-1996 Yıllığı, İstanbul: Petrol-İş Yayını No.44, 1997, s.756.
- (10) Yavuz Arif, "Çalışma Sürelerinin Esnekliği ve Esnek Zaman Modeli", Çimento İşveren Dergisi (Kasım 1997), s.12.
- (11) Yavuz Arif, Esnek Çalışma ve Endüstri İlişkilerine Et-kisi, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1995, s.83.
- (12) Ansal Hacer, Esnek Üretimde İşçiler ve Sendikalar, İstanbul: Birleşik Metal -İş Yayını No.12, 1996, s.13.
- (13) Taymaz Erol, a.g.m., s.714.
- (14) PETROL-İŞ, 1995 -1996 Yıllığı, İstanbul: Petrol-İş Yayını No.44, 1997, s.635.

MERAL, BAŞBAKAN'I KUTLADI

Genel Başkan Bayram Meral, kanlı terör örgütü elebaşının yakalanmasında gösterdikleri başan nedeniyle Başbakan Ecevit'i, gönderdiği bir mesajla kutladı.

Meral, mesajında şöyle dedi:

"Ülkemizi yıllardır bir kan gölüne çeviren, kardeşi kardeşe düşman eden, birçok güvenlik görevlimizi şehit eden, birçoğunu da sakat bırakan, ekonomimizden ulusal savunmamıza kadar birçok konuda çeşitli sorunlar yaşamamıza neden olan kanlı terör örgütünün elebaşının yakalanarak ülkemize getirilmesi TÜRK-İŞ topluluğunda büyük bir sevince ve gurura neden olmuştur.

Ülkemizde işbaşına geldiğiniz her dönemde Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı ve onuru konusunda gösterdiğiniz duyarlılık ve attığınız adımlar tarihimize şanlı birer sayfa olarak geçmiştir ve geçmektedir. Kıbrıs Barış Harekati, haşhaş ekiminin yeniden başlatılması, devletimizin bölücü terörle mücadelede kalıcı ve kökten çözümler doğrultusunda büyük adımlar atması zati alinizin Başbakanlığı döneminde gerçekleşmiştir. Halkımız bunları unutmayacaktır.

Kurulduğu günden bugüne kadar Türkiye Cumhuriyeti'nin misakı milli sınırları içinde bağımsızlığını ve bütünlüğünü, Atatürk ilke ve inkılaplarını, laik ve demokratik sosyal hükuk devletini koruma ve kollama görevini dünyada örneği görülmeven büyük bir sorumluluk ve başarıyla yerine getirenleri, başta zati aliniz, Hükümetiniz ve güvenlik güçlerimiz olmak üzere kutluyor, işçi sınıfımızın şükran duygularını arz ediyorum.

Saygılarımla."

Meral, Özdemir'i ziyaret etti

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir'i 8 Ocak 1999 günü ziyaret ederek yaptığı başanlı çalışmalar nedeniyle kutladı.

Meral, ziyarette, İstanbul gibi dünyanın en büyük metropollerinden biri olan bir kentin asayişini sağlamakta gösterdiği çaba nedeniyle polis teşkilatına başanlılar diledi.

Özdemir ise, TÜRK-İŞ gibi büyük bir işçi kuruluşunun liderinin ziyaretinden büyük onur duyduklarını söyledi.

PANKOBİRLİK'TE SÖZLEŞME

TÜRK-İŞ'e bağlı T. Koop-İş Sendikası ile Pankobirlik arasındaki toplu iş sözleşmesi imza töreni 23 Şubat 1999 günü yapıldı.

İmza töreninde bir konuşma yapan Genel Başkan Bayram Meral "En iyi sözleşme masada biten sözleşmedir. Türkiye bir ekonomik sıkıntı yaşıyor, bunu hep birlikte aşacağız ama işçinin alınterini de ödeyeceğiz" dedi.

Törene Pankobirlik Genel Müdürü Kamil Özdemir, Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç ve T. Koop-İş Genel Başkanı Ahmet Balaman ile yönetim kurulu üyeleri katıldı.

Genel Müdür Özdemir'in verdiği bilgiye göre kurumda çalışan 630 işçiye ilk yıl için ortalama % 68 zam yapıldı.

ÖZDEN TÜRK-İŞ'İ ZİYARET ETTİ

Atatürkçü Düşünce Demeği Genel Başkanı Yekta Güngör Özden ve Başkan Yardımcısı Aydemir Ceylan 5 Ocak 1999 günü TÜRK-İŞ'i ziyaret ederek Genel Başkan Bayram Meral ve Genel Sekreter Şemsi Denizer ile görüştüler.

Özden ziyarette, "Yurt düzeyindeki kapsamlı örgütlenmesi ile en büyük sivil toplum ve işçi örgütlerinin başında gelen TÜRK-İŞ'in siyasal ve toplumsal yaşamımızdaki etkin ve başarılı çalışmalarının, bundan böyle de artarak devam edeceğinden kuşku duymuyorum"

EMEK-SEN'e Destek

Emekli Sendikacıların kurduğu Emek-Sen üyeleri TÜRK-İŞ'e gelerek bugüne kadar gösterdikleri yardım ve katkılar nedeniyle Genel Başkan Bayram Meral ve yönetim kurulu üyelerine teşekkür ettiler.

Eski genel başkanlar Halil Tunç ve Şevket Yılmaz'ın da aralarında bulunduğu emekli sendikacılar TÜRK-İŞ'e bağlı sendikalarından da destek talebinde bulundular.

DEMİRSOY ANILDI

TÜRK-İŞ eski Genel Başkanlarından ve Türk işçi hareketinin ölümsüz liderlerinden merhum Seyfi Demirsoy ölümünün 25. yıldönümü olan 14 Ocak 1999 günü Karşıyaka mezarlığındaki kabri başında anıldı.

Anma töreninde konuşan TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Şemsi Denizer, Türk işçi hareketinin Demirsoy'u ve hizmetlerini unutmadığını söyledi.

Törene, Demirsoy'un ailesi, dostları, teşkilat başkanları ve eski sendikacılar katıldı.

TÜRK-İŞ - TEMA ELELE

TÜRK-İŞ, TEMA Vakfı ile Orman Bakanlığı tarafından başlatılan "10 Milyar Meşe Palamodu" kampanyasına her işçiden yılda bir milyon lira olarak destek verecek.

TEMA Vakfı Başkanı Hayrettin Karaca, 13 Ocak 1999 günü TÜRK-İŞ Başkanı Bayram Meral'i makamında ziyaret etti. Ziyarette konuşan Karaca, ülkenin erozyon, çoraklaşma ve çölleşme tehlikesiyle karşı karşıya kaldığını belirterek, bunun önlenmesi için 2. Kurtuluş Savaşı gibi bir mücadele verdiklerini söyledi. Orman Bakanlığı ile 10 milyar meşe palamudunun toprakla buluşması için bir kampanya başlattıklarını hatırlatan Karaca, bu kampanyaya sağlanan toplumsal katkının tahmin edilenden de büyük olduğunu kaydetti. Karaca, şöyle konuştu:

"TÜRK-İŞ'ten, her işçimizin yılda bir milyon lira ile bu kampanyaya katılmasını istiyoruz. Sayın Meral bize, kampanyaya tereddüt etmeden katılacaklarını söyledi. Kampanya, Türkiye'nin dünya üzerindeki etkisini artıracaktır. TÜRK-İŞ'in de bu kampanyaya katılımından zevk ve huzur duyuyoruz."

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral de, hiç kimsenin yılda bir milyon lirayı kampanya için fed etmekten kaçınmayacağını söyledi. Meral, şöyle konuştu:

"Böyle bir katkıyı TÜRK-İŞ olarak severek ve sevinerek yaparız. Çünkü bu ülke bizim. 10 milyar meşe palamudunun doğaya kazandırılmasıyla binlerce insanın çalışması da sağlanacak. Bu kampanya, insanın doğa ve fidanla kucaklaşması ve sevişmesidir. TÜRK-İŞ olarak, gereken ne varsa yapacağız. Hiçbir şey beklemeksizin böyle bir hizmetin yapılması çok önemli".

Tuzla'yı ziyaret

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral İstanbul Tuzla'da işten atıldıkları için direniş yapan 505 işçiyi ziyaret etti.

Meral, Tuzla Deri Organize Sanayi Bölgesinde çadır kurarak mücadelelerini sürdüren işçilere hitaben yaptığı konuşmada, TÜRK-İŞ olarak sorunun çözümü için ellerinden gelen çabayı gösterdiklerini söyledi. Meral, TÜRK-İŞ olarak işçilere yardım kampanyası başlattıklarını ve ilke olarak T. Yol-İş Sendikası'nın yardım çekini getirdiğini belirtti.

Toplantıya Deri-İş Genel Başkanı Yener Kaya ve T. Yol-İş Genel Sekreteri Tevfik Özçelik de katıldı.

TİRYAKIOĞLU BY-PASS GEÇİRDİ

Basisen Genel Başkanı Metin Tiryakioğlu 22 Ocak 1999 günü İstanbul'da başarılı bir by-pass ameliyatı geçirdi.

Basisen'den yapılan açıklamada Tiryakioğlu'nun sağlık durumunun iyi olduğu bildirildi.

TÜRK-İŞ Dergisi olarak kendisine geçmiş olsun dileklerinizi iletiyoruz.

ŞUBAT'99 GIDA HARCAMASI...

- Dört kişilik işçi ailesinin dengeli ve sağlıklı beslenebilmesi için yapılması gereken gıda harcaması tutarı 88 milyon lira!..
- TÜRK-İŞ'in tespitlerine göre mutfak enflasyonu Şubat 1999 ayında aylık % 3.2, yıllık % 60.0 olarak gerçekleşti.
- Enflasyon oranındaki düşme eğilimi bu ay da devam etti.
- Yoksulluk sınırı 270 milyon lira'ya ulaştı.
- Ücretli çalışanların sorunu enflasyon değil hayat pahalılığı!.. Çoğu çalışanın aylık gelir düzeyi yoksulluk sınırının altında...

TÜRK-İŞ ARAŞTIRMA MERKEZİ tarafından her ay düzenli olarak yapılan "gıda harcaması" çalışmasının sonuçlarına göre:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin dengeli beslenebilmesi için yapılması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre yüzde 3.2** oranında artışla Şubat 1999 ayında 88 milyon 667 bin liraya ulaştı.
- Gıda harcaması tutarı **son bir yıl itibariyle yüzde 60.0** oranında artış gösterdi. Bir önceki yılın aynı ayında gıda için 55 milyon 420 bin lira harcaması gerekiyordu ve bir yıllık artış oranı yüzde 121.5 ile son yılların tepe noktasına ulaşmıştı.
- 1999 Şubat ayı ile 1998 Aralık ayı kıyaslandığında, yani 1999 yılında **ilk iki ay itibariyle artış oranı yüzde 4.9** olmuştur. Bu oran geçtiğimiz yıl aynı dönem için yüzde 9.5 olarak hesaplanmıştı.
- **Oniki aylık ortalamalara göre**, gıda harcaması tutarındaki değişim oranı 1998 yılında yüzde 95.7 iken, 1999 yılının aynı döneminde **yüzde 79.8** olarak gerçekleşmiştir.

"Gıda harcaması" ile ilgili he-

saplama yapılırken, farklı yaş gruplarına göre bilimsel veriler çerçevesinde oluşturulan beslenme kalıbı esas alındı. Bir işçinin ailesi ile birlikte, fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı esas alınarak, çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları yerlerden fiyatlar derlendi ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması ortaya çıktı.

Beslenme kalıbı içinde yer alan ve bir çalışanın ailesi ile birlikte tüketmesi gereken farklı gıda maddelerinin fiyatlarında Şubat 1999 ayı itibariyle dikkati çeken değişim şöyle olmuştur:

- Süt, yoğurt ve peynir gibi

ürünlerinin bulunduğu grupta; sadece yoğurdun fiyatında bu ay artış tespit edildi, diğer ürünlerde bu ay da herhangi bir değişiklik belirlenmedi.

- Et ve tavuk ürünlerinin yer aldığı grupta; kıyma ve kuşbaşı etin kilo fiyatı geçen aya göre değişmezken, balık fiyatında bir artış, tavuk da ise düşüş de olsa bir genileme görüldü. Yumurta fiyatı ise yüzde 2.7 oranında zam gördü. Sakatat ürünlerindeki artış oranı ise yüzde 10 olarak hesaplandı.

Kuru bakliyatın bulunduğu grupta; bazı marketlerde sürdürülen "promos-

	Şubat 1997	Şubat 1998	Şubat 1999
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	3.7	4.8	3.2
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	6.0	9.5	4.9
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	63.6	121.2	60.0
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	-	95.7	79.8

DÖRT KİŞİLİK AİLENİN GIDA HARCAMASI (TL/AY)				
	Şubat'98	Aralık'98	Ocak'99	Şubat'99
Yetişkin İşçi	15.157.000.-	23.235.000.-	23.589.000.-	24.352.000.-
Yetişkin Kadın	12.777.000.-	19.467.000.-	19.817.000.-	20.429.000.-
15-19 Yaş Grubu Çocuk	16.292.000.-	24.949.000.-	25.384.000.-	26.277.000.-
4-6 Yaş Grubu Çocuk	11.194.000.-	16.863.000.-	17.110.000.-	17.609.000.-
Toplam	55.420.000.-	84.515.000.-	85.900.000.-	88.667.000.-

yonlu satış" bu ay yerini fiyat artışına bıraktı. Genel olarak bu ay bakliyat ürünlerinin fiyatlarda artış söz konusuydu. Bu kapsamda kuru fasulye yüzde 16.2, nohut yüzde 15.7, kırmızı mercimek yüzde 15.7 ve yeşil mercimek yüzde 10.9 oranında arttı. Barbunya fiyatında ise geçen aya göre bir değişiklik tespit edilemedi.

- Meyve ve sebze fiyatları mevsim koşullarına bağlı olarak sürekli değişmektedir. Özellikle ayın ikinci yarısında görülen soğuk hava ve kar yağışı, pazardaki meyve-sebze miktarını ve çeşidini olumsuz etkiledi. Bu durum fiyatlara da yansdı.
- Geniş halk kesiminin ağırlıklı olarak tükettiği temel gıda maddelerinden ekmeğin fiyatı ve gramajı bu ay değişmedi. Ancak un fiyatındaki yüksek artış dikkati çekti. Pirincin fiyatı bu ay aynı kalırken makarnada yüzde 7.7, bulgurda yüzde 5.4 ve irmikte yüzde 21.5 oranında artış tespit edildi.
- Tereyağı, zeytinyağı, çiçek yağı ve margarin fiyatları bu ay yüzde 8.8 ile yüzde 2.6 arasında değişen oranlarda artarken, zeytinin fiyatında herhangi bir değişiklik görülmedi. Temel besin maddelerinden olan şekerin fiyatı da aynı kalırken pekmez ve reçel fiyatlarında artış görüldü. Bu ay fiyat değişikliği olmayan gıda ürünleri arasında, baharat ürünlerinin yanı sıra çay, tuz, salça da yer aldı. Kapsamdaki kuru yemiş ürünlerinin fiyatı ise ortalama yüzde 13 civarında

artırken, cevizdeki artış yüzde 25 olarak hesaplandı. Salça, fiyatı değişmeyen ürünler arasında oldu. Havaalanın soğumasına paralel olarak ıhlamur fiyatındaki artış oranı yüzde 25 olarak belirlendi.

Dört kişilik ailenin yapması gereken aylık gıda harcaması tutarındaki değişimi, son oniki ay itibarıyla değerlendirdiğimizde, geçtiğimiz yılın Şubat ayında yüzde 121.8 olan rakamın, izleyen aylarda gerilediği görülmektedir. Eylül 1998 ayında nispi bir yükselmeye sonra, fiyat artışlarında gerileme eğiliminin sürdüğü ve Şubat 1999 ayında ise, neredeyse önceki yılın aynı ayına göre yan değerinde, yüzde 60 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

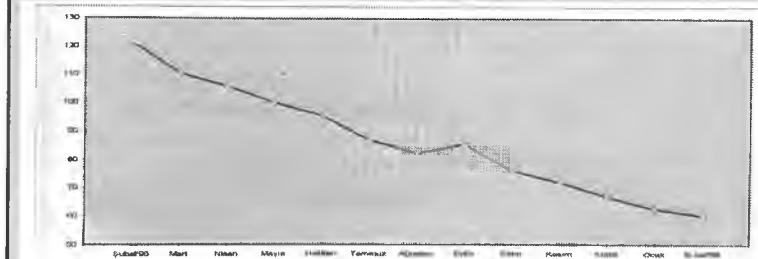
Kuşkusuz fiyat artışları konusunda meydana gelen bu olumlu gelişme sevindiricidir. Ancak çalışanlar ve bir bütün olarak dar ve sabit gelirli kesimleri doğrudan ilgilendiren konu, hayat pahalılığıdır. Diğer bir ifadeyle, elde edilen gelir ile ihtiyaç duyulan temel ihtiyaç maddelerini satın alabilme durumudur.

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün yaptığı hanehalkı tüketim harcamaları anketinin sonuçlarına göre, hanelerin toplam harcamaları içinde gıda harcamalarının payı yüzde 32,9 oranı ile ilk

sırayı almaktadır (gıda,içki, tütün harcamalarının payı yüzde 35.6). Gıda yanısıra yapılmak gereken kira, ulaşım, yakacak, giyim, eğitim, kültür gibi temel gereksinimler de dikkate alındığında dört kişilik ailenin zorunlu giderler için yapması gereken aylık harcama tutarı ortaya çıkmaktadır. Bir anlamda yoksulluk sınırı olarak da nitelendirilen bu tutar Şubat 1999 itibarıyla 269 milyon 504 bin lira olarak hesaplanabilmektedir.

Bu tutar ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan en önemli gösterge olmaktadır. Örneğin net asgari ücretin 58 milyon lira, sosyal güvenlik kuruluşları tarafından ödenen en az emekli ödemesinin 70 milyon lira (Bağ-Kur'da 38 milyon lira), kamu kesiminde istihdam edilen işçinin ortalama aylık net kazancının 160 milyon lira, kamu çalışanın ortalama maaşının 125 milyon lira olduğu bir yapıda, gelirlerin enflasyon kadar artmasının fazla bir anlamı olmamaktadır. Gelirlerde meydana gelen artış oranı, en az enflasyon oranı kadar veya üstünde olmasına rağmen, varolan olumsuz yaşama şartları fazla değişmeden devam etmektedir. Elde edilen gelir, çoğu zaman yoksulluk sınırı olarak tanımlanabilen tutarın altında kalmaktadır.

SON ONİKİ AY İTİBARIYLA GIDA HARCAMASI TUTARINDAKİ DEĞİŞİM ORANI (%)

Türkiye sonunda kaprisleri açarak, inatları yıkarak güvenoyu alabilen bir azınlık hükümeti ile seçimlere gidiyor. Sayın Ecevit'in Başbakanlığındaki bu azınlık hükümeti siyasi ihtiras fırtınalarını, partizanlık şamatalarını belli ölçüde dindirmiş, Devleti ve Meclisi tahribe yönelik saldırıları da belli ölçülerde sindirmiş gibi görünüyor. Başarı hanesine kaydedilecek önemli gelişmeler peşpeşe sıralanmaya başlayan bu hükümeti ve O'nun deneyimli Başbakanını içten kutlamak gerekiyor.

Terör belasını en aza indirebilecek gelişme 55'nci Hükümetle başlayıp bu hükümetle devam eden kararlılık sayesinde Dünyanın gözleri önünde gelişiyor. Bölücübaşının köşeye sıkıştırılıp sonunda Türkiye'ye getirilebilmesi Türk Devletinin en büyük başarılarından birisidir. Anlaşılmaz Medya olayın gerçekleştirildiği gün Afyon cezaevindeki katliamı söz konusu ederek Devletin iflası sözcüğünü manşete taşıyabiliyor. Hoşgörünün de bir sınırı olduğunu yağından bilenlerdeniz. Türkiye'yi bin yıldır birlikte yaşama sırnını gerçekleştiren kardeşleri arasına nifak sokarak kan gölüne çeviren iç ve dış kaynaklı mihraklar bu son ihanet odağında kısıvrak yakalanmasından sonra doğunun makus talihinin GAP gibi büyük yatırımlarla temelinden değişeceği gerçeğini anlayacaklardır.

Türkiye'miz 18 Nisan'da yapılacak bu son seçimlerle siyasi istikrarı sağlayabilecek mi? Bana göre bu sorunun cevabı maalesef olumlu değildir. Demokrasiye yapılan her müdahalenin ülkeyi geriye götürdüğü gerçeği ortadadır. Kalkınma durmakta gelişme yerinde saymakta ve istikrarsızlık iktidarsızlığa yol açarak bunalım ve buhranlara sebep olmaktadır.

Genel ve yerel seçimlerin bir arada gerçekleştirileceği bu son seçimlerde de inatlaşma ve zıtlaşma kerameti kendinde gören bir takım zadeganların iştahlarını kabartarak ülkenin geleceğini kısa bir süre içinde olsa karartmaktadır. İki türlü seçimlere yanaşmayanlar Millet iradesini azınlığın emellerine kurban etmektedirler.

SEÇİMLER VE GEÇİMLER

Yüzde yirmi dolaylarında rey alabilen kişilerin yüzde seksen karşılarına rağmen beldenin başına oturtulan çoğunluk iradesinin ayaklar altına alınması değilse nedir?

Siyaset deneyimleri için ülkeyi deneme tahtası haline getirmek

isteyenler bu seçimlerin sonunda da tek başına iktidara gelebilme şansının hemen hemen hiç bir partide bulunmadığı gerçeğini nasıl inkar edebilirler. Görünen köy kılavuz istemez bu seçimler sonunda da koalisyonlar mukadderdir. İç ve dış borçların tahrip ettiği ekonomiyi düzlüğe çıkarabilecek iradeyi gösterebilme basiretini seçimler arefesinde hiç bir parti gösterememekte Bankalar Kanunununu bile çıkarma cesaretini kendisinde bulamamaktadır. Milli uzlaşma ve mutabakat ihtiyacı daha ne kadar süre sonra anlaşılabilir olacaktır?

Bir arıuç rantıye zenginine kucak acan bu gerçekten bozulmuş sistem yakın bir gelecekte düzeltilmez milli gelir dağılımındaki bozukluklar giderilemez ise ülke toplumsal bunalımlara girebilir ve bunun sonucu daha da üzücü olaylara sebep olabilir.

Emeğin dar ve sabit gelirliğin sırtından Meclise varlıklı kişilerin girmesini sağlayan bu seçim sisteminde göreceğiz ki ülke yararına sonuçlar getiremeyecektir.

Çıkar hesabına dayanan yarışmanın sonucu çıkar düşünme sonucunu doğurur. Emek kesiminden Meclise girebilme şansı olabilen son derece sınırlı insanlar sivil toplum örgütlerinde hizmet üreten insanlar gibi görünüyor. Bu seçimlerde onlardan bazıları Meclise giremse teşkilattaki görevini kesinlikle bırakma zorundadır. Buda şahısların kazanmaları söz konusu olunca teşkilatların yara almalarına sebep olacak sonuçlar doğurabilir.

Enflasyonun kağıt üzerinde de olsa düştüğü ve umut verebildiği bir ortamda seçimlere gidilirken tencerelere ne girebildiği fakir fukaranın ne yiyebildiği cidden düşünülmelidir. Cana tak diyen pahalılık korkunç faiz artışları ile durdurulamıyorsa daha radikal veya uzlaşıcı tedbirlere ihtiyaç vardır. Seçimler Demokrasilerde yeni umutlara gelecek için yeni gelişmelere sebep olurlar. Onsekiz Nisan'da sandıklara koymalı inandığımız partileri veya kişileri mutlaka değerlendirmeliyiz. Sonuçlar şimdiden milletimize hayırlı olsun.

TÜRK-İŞ VE BAĞLI SENDİKALAR

TÜRK-İŞ Genel Bşk.: BAYRAM MERAL Bayındır Sokak No: 10 ANKARA Tel: 433 31 25 (4 hat) Fax: 433 68 09 - 433 85 80 - 432 56 60		18	DOK GEMİ-İŞ Genel Bşk.: NAZIM TUR Küçükpiyalı Paşa Mah. Kızılay Meydanı No. 24/26 Tel: 237 25 90 (5 Hat) Kasımpaşa / İSTANBUL Fax: 237 39 89	14	
1	TARIM-İŞ Genel Bşk.: BEDRETTİN KAYKAÇ Bankacı Sokak No. 10 Tel: 419 04 56 (6 Hat) Kocatepe / ANKARA Fax: 419 38 47	01	19	TÜRKİYE YOL-İŞ Genel Bşk.: BAYRAM MERAL Sümer 1 Sok. No. 18 Kızılay - Ankara Tel: (0.312) 232 46 87-95 Fax: (0.312) 232 48 10	15
2	ORMAN-İŞ Genel Bşk.: SELAHATTİN GÜNGÖR Ataç Sok. Selam Ap. No. 1/5-10 Tel: 431 28 96 Yenışehir / ANKARA Fax: 434 12 67	01	20	TES-İŞ Genel Bşk.: MAHMUT ÖZONUR Meriç Sok. No: 23 Beştepe / ANKARA Tel: 212 65 10 (20 Hat) Fax: 212 65 52	16
3	TÜRKİYE MADEN-İŞ Genel Bşk.: H. HÜSEYİN KAYABAŞI Strasbourg Cad. 7 / 4-5 Sıhhiye / ANKARA Tel: 231 73 55-56-57 Fax: 229 89 31	02	21	TEZKOOP-İŞ Genel Bşk.: SADIK ÖZBEN Üçyıldız Cad. No: 29 Subayevleri - ANKARA Tel: 318 39 79-86 Fax: 318 39 88	17
4	GENEL MADEN-İŞ Genel Bşk.: ŞEMSİ DENİZER Mithatpaşa Cad. Okul Sokak Tel: (372) 251 32 04 ZONGULDAK Fax: 253 66 35	02	22	TÜRK KOOP-İŞ Genel Bşk.: AHMET BALAMAN İzmir Cad. Fevzi Çakmak Sokak 15/11 Fax: 229 58 36 Tel: 230 08 55 - 229 44 80 Yenışehir / ANKARA	17
5	PETROL-İŞ Genel Bşk.: BAYRAM YILDIRIM Altunizade Mah. Kuşbakış Sok. No. 25 Tel: (216) 391 66 67 Üsküdar / İSTANBUL Fax: 391 66 78	03	23	TÜMTİS Genel Bşk.: SABRİ TOPÇU İnkilap Caddesi No: 35/1 Aksaray/İSTANBUL Tel: (212) 530 07 43 Fax: 588 26 20	18
6	TEKGIDA-İŞ Genel Bşk.: ORHAN BALTA 4. Levent Konaklar Sokak Tel: (212) 264 49 96-97-98 Levent / İSTANBUL Fax: 278 95 34	04	24	DEMİRYOL-İŞ Genel Bşk.: Necatibey Cad. Sezenler Sokak 5/4 Tel: 231 80 30-31 ANKARA Fax: 231 80 32	19
7	ŞEKER-İŞ Genel Bşk.: ÖMER ÇELİK Karanfil Sokak 59 Bakanlıklar / ANKARA Tel: 418 42 73-74 - 418 19 88 Fax: 425 92 58	05	25	TÜRKİYE DENİZCİLER Genel Bşk.: TURAN UZUN Rıhtım Cad. Denizciler Sokak No: 7 Tel: 244 48 38 - 249 56 29 Tophane / İSTANBUL Fax: 244 52 21	20
8	TEKSİF Genel Bşk.: ZEKİ POLAT Ziya Gökalp Cad. Aydoğmuş Sokak No: 1 Tel: 431 21 70-71-72-73 ANKARA Fax: 435 78 26	06	26	HAVA-İŞ Genel Bşk.: ATILAY AYÇİN İncirli Cad. Volkan Apt. 66/1 Fax: 571 90 51 Tel: (212) 660 20 95 (5 hat) Bakırköy / İSTANBUL	21
9	DERİ-İŞ Genel Bşk.: YENER KAYA Gençtürk Cad. 17/3 Birlik İşhanı Fax: 528 62 07 Tel: 522 19 89 - 526 28 65 Aksaray / İSTANBUL	07	27	LİMAN-İŞ Genel Bşk.: HASAN BİBER Necatibey Cad. Sezenler Sokak 4/5 Tel: 231 74 18 Fax: 230 24 84 Sıhhiye / ANKARA	22
10	AGAÇ-İŞ Genel Bşk.: MÜRSEL TAŞCI Necatibey Cad. No: 20/22-23 Tel: 229 53 95 - 229 08 27 Fax: 231 52 19 Sıhhiye / ANKARA	08	28	TÜRKİYE HABER-İŞ Genel Bşk.: CENGİZ TEKE Kültür Mah. Yüksel Cad. No: 38 Tel: 431 90 44-45 Fax: 434 57 04 Yenışehir / ANKARA	23
11	SELÜLOZ-İŞ Genel Bşk.: DAVUT BOZKAN Ankara Cad. İpek Apt. No: 87 Tel: (262) 321 18 99 İZMİT Fax: 321 34 51	09	29	SAGLIK-İŞ Genel Bşk.: MUSTAFA BAŞOĞLU Hedef Sok. No. 5 Tel: 231 80 45 Fax: 230 23 96 Anıttepe / ANKARA	24
12	BASIN-İŞ Genel Bşk.: ALİ EKBER GÜVENÇ Hanımeli Sokak No: 26/6-7 Tel: 230 29 08 - 229 85 65 Fax: 229 43 15 Sıhhiye / ANKARA	10	30	TOLEYİS Genel Bşk.: CEMİL BAKINDI İnebey Mh. Küçük Langa Cd. No: 16/18 Kat. 1 Bilir İş Merkezi Tel: 530 73 82 - 585 52 07 Aksaray / İSTANBUL Fax: 530 72 99	25
13	BASİSEN Genel Bşk.: METİN TIRYAKIOĞLU İstiklâl Cad. 311 - Mısır Han Kat: 4 Oda: 15 Tel: (212) 251 99 00 Galatasaray / İSTANBUL Fax: 252 38 35	11	31	TÜRK HARB-İŞ Genel Bşk.: İZZET ÇETİN İnkilap Sokak 20 Kızılay / ANKARA Tel: 417 50 97-98-99 Fax: 417 13 64	26
14	BASS Genel Bşk.: TURGUT YILMAZ Sümer 2 Sok. No. 29 Kat. 3 Kızılay - ANKARA Tel: (312) 232 50 09-11 Fax: (312) 231 67 30	11	32	TGS Genel Bşk.: ZİYA SONAY Basın Sarayı Kat: 2 Fax: 511 48 17 Tel: (212) 514 06 94-96 Çağaloğlu / İSTANBUL	27
15	TÜRKİYE ÇİMSE-İŞ Genel Bşk.: TAMER ERALAN Esat Cad. No. 43 Tel: 419 58 30 - 34 Fax: 425 13 35 Küçükesat / ANKARA	12	33	TÜRKİYE BELEDİYE-İŞ Genel Bşk.: EFENDİ GÜVERCİN Korkut Reis Mah. Toros Sok. No. 9 Sıhhiye / ANKARA Tel: 231 83 43 - 45 Fax: 232 08 74	28
16	KRİSTAL-İŞ Genel Bşk.: MUSTAFA BAĞÇECİ Kazancı Yokuşu, Ağacırağı Sokak No: 3 Daire: 10 Tel: (212) 251 95 77 (3 Hat) Taksim / İST. Fax: 251 95 79	12	34	TÜRK-SEN Genel Bşk.: ÖNDER KONULOĞLU A. Şehit Mehmet R. Hüseyin Sokak Tel: (0.392) 227 24 44 Fax: (0.392) 228 78 31 Lefkoşe / KKTC	
17	TÜRK-METAL Genel Bşk.: MUSTAFA ÖZBEK Kızılırmak Mah. Eskişehir Yolu 1 km. Söğütözü / ANKARA Tel: 284 40 10 - 17 Fax: 284 40 18	13	35	HUR-İŞ Genel Bşk.: ÖZAY ANDIÇ 21 Okullar Yolu Kızılay Mah. Tel: (0.392) 228 24 56 Fax: (0.392) 228 64 31 Lefkoşe / KKTC	

EĞİTİM YAYINLARI

